

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra obchodu a financí

Diplomová práce

**Srovnání relativního odvodového zatížení zaměstnanců
a OSVČ v České republice**

Bc. Miriam Švarcová

© 2024 ČZU v Praze

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Provozně ekonomická fakulta

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Bc. Miriam Švarcová

Veřejná správa a regionální rozvoj – c.v. Klatovy

Název práce

Srovnání relativního odvodového zatížení zaměstnanců a OSVČ v České republice

Název anglicky

Czech Employees and Entrepreneurs Relative Tax Burden Comparison

Cíle práce

Cílem práce je porovnat celkové odvodové zatížení zaměstnanců s celkovým odvodovým zatížením OSVČ, a to v kontextu nesených rizik a také sociálních jistot, jež jsou oběma skupinám garantovány státem a identifikovat trend aktuálního vývoje odvodové zátěže a benefitů sociálního systému ČR pro tyto skupiny poplatníků.

Metodika

V teoretické části budou představeny studie mapující dosavadní stav v ČR, případně v jiných zemích.

V analytické části bude prvním krokem identifikace modelových skupin vstupujících do další analýzy poplatníků rozdělených dle výše příjmu. V práci budou porovnávány definované příjmové skupiny jak zaměstnanců, tak u OSVČ, a to z pohledu odvodové zátěže. Dalším krokem bude zhodnocení neseného rizika a dostupnosti sociálního zabezpečení z pohledu zaměstnanců a z pohledu OSVČ. Krom existujícího právního stavu bude také hodnocen dopad nových návrhů změn v oblasti daní a sociálního zabezpečení. Analýza bude vycházet z dat, která jsou dostupná či budou poskytnuta ze strany Českého statistického úřadu, MPSV a MFČR.

Doporučený rozsah práce

60 – 80 stran

Klíčová slova

daně z příjmů, sociální zabezpečení, zdravotní pojištění, zaměstnanec, OSVČ, poplatník

Doporučené zdroje informací

- BERÁNEK, P. Průvodce zákonem o daních z příjmů pro OSVČ: a další poplatníky s dílčím základem v § 7. Olomouc: ANAG, 2021. Účetnictví (ANAG). ISBN 9788075543189
- KLIMEŠOVÁ, L. Daňová optimalizace. 2. aktualizované vydání. Praha: Ústav práva a právní vědy, 2018. Právo a management. ISBN 978-80-87974-17-9
- MACHÁČEK, I. Fyzické osoby a daň z příjmů. 4 aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2021. ISBN 978-80-7676-075-2
- MACHÁČEK, I. Optimalizace daně z příjmů fyzických osob: postupy, jak platit co nejnižší daň. Olomouc: ANAG, [2019]. Daně (ANAG). ISBN 978-80-7554-195-6
- VANČUROVÁ, A. Zdanění osobních příjmů. 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2021. ISBN 978-80-7676-236-7
- WATTEL, P. J.; MARRÉS, O. C. R.; VERMEULEN, Hein. *European tax law : student edition : Volume I, General topics and Direct taxation*. Alphen aan den Rijn: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-9403505909.

Předběžný termín obhajoby

2023/24 LS – PEF

Vedoucí práce

Ing. Lukáš Moravec, Ph.D.

Garantující pracoviště

Katedra obchodu a financí

Elektronicky schváleno dne 18. 10. 2023

prof. Ing. Luboš Smutka, Ph.D.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 3. 11. 2023

doc. Ing. Tomáš Šubrt, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 25. 03. 2024

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou práci "Srovnání relativního odvodového zatížení zaměstnanců a OSVČ v České republice" jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího diplomové práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu použitých zdrojů na konci práce. Jako autorka uvedené diplomové práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušil autorská práva třetích osob.

V Praze dne 31.3.2024

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala panu doktorovi Ing. Lukáš Moravec, Ph.D. za jeho podporu, odborné rady a především trpělivost. Díky jeho cenným připomínkám jsem byla schopna lépe porozumět problematice. Také bych vyjádřila svůj vděk své rodině a přátelům za jejich pochopení a podporu při psaní této práce. V neposlední řadě děkuji svým kolegyním za pomoc při nalezení informací a cestě k lepšímu pochopení v problematice zdaňování.

Srovnání relativního odvodového zatížení zaměstnanců a OSVČ v České republice

Abstrakt

Diplomová práce zkoumá a srovnává odvodové zatížení dvou skupin poplatníků, zaměstnanců a osob samostatně výdělečně činných (OSVČ).

V teoretické části je na základě literární rešerše popsán současný stav odvodových plateb za daň z příjmů a plateb za sociální pojištění s důrazem na platnou legislativu k roku 2023. Jsou zde také diskutovány legislativní změny platné od roku 2024.

V první praktické části jsou nejprve analyzovány rozdíly v rámci vyčíslení daňové povinnosti a odvodového zatížení obou skupin poplatníků. Je využito pěti modelových příkladů, které se odlišují použitím různých slev a odčitatelných položek, jenž mají vliv na výslednou daňovou povinnost. Dále je provedeno zhodnocení nesených rizik a sociálních jistot pro obě skupiny. Poslední kapitola praktické části se zabývá výpočty daňové povinnosti a odvodů sociálního pojištění podle platné legislativy pro rok 2023 a pro rok 2024. Následně jsou tyto vypočtené údaje porovnány, což umožňuje zhodnocení dopadu změn v daňové a pojistné legislativě na poplatníky.

Výsledkem práce je komplexní zhodnocení míry odvodového zatížení a vyhodnocení dopadů změn v oblasti daní a sociálního pojištění. Tato diplomová práce poskytuje nejen teoretický rozbor, ale i analýzu pojistného a daňového zatížení na konkrétních příkladech a datech.

Klíčová slova: daně z příjmů, sociální zabezpečení, zdravotní pojištění, zaměstnanec, OSVČ, poplatník, zatížení, daňová povinnost, vyměřovací základ, pojistné

Czech Employees and Entrepreneurs Relative Tax Burden Comparison

Abstract

The thesis examines and compares the tax burden on two groups of taxpayers, employees and self-employed persons.

In the theoretical part, based on a literature search, the current status of income tax and social insurance payments is described with an emphasis on the legislation in force as of 2023.

The first practical part first analyses the differences in the quantification of the tax liability and contribution burden for both groups of taxpayers. Five model examples are used, which differ in the use of different allowances and deductible items that affect the resulting tax liability. An assessment is also made of the risks borne and the social safeguards for both groups. The last chapter of the practical part deals with the calculations of the tax liability and social security contributions under the current legislation for 2023 and for 2024. Subsequently, these calculated figures are compared, allowing an assessment of the impact of the changes in tax and insurance legislation on taxpayers.

The result of the work is a comprehensive assessment of the level of the levy burden and an evaluation of the impact of changes in tax and social insurance contributions. This thesis provides not only a theoretical analysis but also an analysis of the insurance and tax burden using concrete examples and data.

Keywords: income taxes, social security, health insurance, employee, self-employed, taxpayer, burden, tax liability, assessment base, insurance

Obsah

1 Úvod.....	10
2 Cíl práce a metodika	11
2.1 Cíl práce	11
2.2 Metodika	11
3 Teoretická východiska	15
3.1 Daň z příjmů fyzických osob	15
3.2 Sociální pojištění.....	16
3.3 Odvodového zatížení v České republice	17
3.3.1 Daňové zatížení.....	17
3.3.2 Zatížení v rámci sociálního pojistného	19
3.4 Srovnání se zahraničím	22
3.5 Navrhované změny v oblasti daní a pojistného.....	24
4 Vlastní práce	26
4.1 Identifikace příjmových skupin.....	26
4.2 Analýza odvodového zatížení ve zdaňovacím období 2023	28
4.2.1 Výpočet daňové povinnosti	29
4.2.2 Analýza odvodového zatížení obou skupin poplatníků	41
4.2.3 Komparace odvodového zatížení z příjmu	48
4.3 Zhodnocení rizik	52
4.4 Nároky na dávky	53
4.5 Dopady změn v oblasti odvodů ve zdaňovacím období 2024.....	57
5 Výsledky a diskuse	73
5.1 Výsledky	73
5.1.1 Analýza odvodového zatížení.....	73
5.1.2 Zhodnocení rizik a nároků na dávky.....	74
5.1.3 Dopady změn v oblasti odvodů	75
5.2 Diskuse.....	76
6 Závěr.....	79
7 Seznam použitých zdrojů	81
8 Seznam obrázků, tabulek, grafů a zkratk	89
8.1 Seznam tabulek	89
8.2 Seznam grafů.....	90
8.3 Seznam použitých zkratk.....	90
Přílohy.....	91

1 Úvod

Daně z příjmů fyzických osob tvoří základní část financování veřejných výdajů (Komerční banka, 2024) a správné fungování státního aparátu v mnoha zemích po celém světě. Jejich správné pochopení a aplikace jsou klíčové nejen pro jednotlivce jako poplatníky, ale také pro celé ekonomiky a státní rozpočty.

Daň z příjmů upravuje zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů a je předmětem neustálého novelizování. Tato se daň je zahrnována mezi přímé daně, což znamená, že plátcem je konkrétní osoba, které nese daňové břemeno. Daň z příjmů se týká tedy všech, jež mají zdanitelný příjem. S tímto typem daně se již setkal každý, a to buď v rámci ročního zúčtování v zaměstnání nebo při zpracování daňového přiznání.

Určitě většinu z nás však zajímá, jaké je celkové zatížení, které ovlivňuje výslednou čistou mzdu, popř. zisk. Celkovým zatížením je myšleno nejen porovnání z pohledu daní, ale také sociální ochrany, jež je poskytována od státu v případě placení odvodů za sociální pojistné. Bohužel při zhodnocování nehraje roli pouze daňové zatížení, ale je také na místě porovnání sociálních jistot, které spočívají především v nárocích, které plynou občanům ze systému sociálního zabezpečení.

V dnešní době se tedy ekonomické rozhodování jednotlivců i firem neobejde bez důkladného zhodnocení daňových povinností a odvodového zatížení. Tyto faktory mají totiž klíčový vliv na finanční situaci jednotlivců i celých ekonomik.

V současné době je však problematika zdaňování osobních příjmů obsáhlá. Každý rok dochází k několika změnám, které mají následný dopad na celkové odvodové zatížení jedince.

2 Cíl práce a metodika

2.1 Cíl práce

Hlavním cílem práce je porovnání odvodového zatížení dvou skupin poplatníků, a to zaměstnanců se zatížením OSVČ. Diplomová práce se zabývá nejen zhodnocením zatížení z pohledu daňového, ale i sociálního a zdravotního, a to vzhledem k tomu, že všechny tyto tři složky mají vliv na příjmy zaměstnance či OSVČ.

Dílčím cílem práce je zhodnotit dopad nových návrhů změn v oblasti daní a sociálního pojištění a porovnat daňové a odvodové zatížení před a po aplikaci těchto změn. Diplomová práce se také zaměřuje na zjištění a zhodnocení nesených rizik a porovnává sociální jistoty obou daňových skupin poplatníků, které jim plynou ze systému sociálního zabezpečení.

2.2 Metodika

V teoretické části je na základě literární rešerše popsán současný stav odvodových plateb za daň z příjmů a plateb za sociální pojištění. Deskripce rešerše týkající se daně z příjmů fyzických osob a problematika sociálního pojištění vychází z právního stavu platného k 1.1.2023 a u případných legislativních změn je zdůrazněn rok, k němuž jsou teoretická východiska vztahována.

Při zpracování této části je využito dat a informací z odborné literatury a zároveň je čerpáno z odborných článků dostupných na internetových stránkách. Stěžejními stránkami pro zdroj dat je Český statistický úřad, Finanční správa, Ministerstvo financí ČR, Ministerstvo práce a sociálních věcí a Zákony pro lidi.

V analytické části jsou nejprve definovány modelové skupiny, které jsou využity při dalším zpracování praktické části. Těmito skupinami je myšlen poplatník zaměstnanec a osoba samostatně výdělečně činná. V rámci identifikace příjmových skupin jsou zvoleny čtyři příjmové základny, ze kterých se odvíjí veškeré potřebné výpočty. Zvolenou příjmovou základnou pro obě skupiny poplatníků je průměrná mzda, medián mezd, průměrná hodnota ročních příjmů a průměrná hodnota dílčího základu daně dle par. 7 u podnikajících fyzických osob. Při počítání odvodů u OSVČ z průměru a mediánu mzdy se bere v potaz, že výše vyměřovacího základu odpovídá při uplatnění 60% výdajového paušálu, protože tento paušál je ze všech nejpoužívanější (Bredford, 2024).

Zvolené příjmové základny jsou vybrány za zdaňovací období 2022 a to především z důvodu toho, že statistiky příjmů se u OSVČ získávají až z daňových přiznání a údaje za rok 2023 budou k dispozici v roce 2024. Pro úplnost je vhodné uvést, že údaje o mzdě jsou dostupné na stránkách Českého statistického úřadu a údaje pro OSVČ byly získány prostřednictvím zaslané žádosti na Generální finanční ředitelství. Následující výpočty a modelové příklady vychází z výpočtů jenž zohledňují pouze roční příjmy, a to z důvodu lepší srovnatelnosti a upouští se od zaplacených záloh z důvodu přehlednosti a pochopitelnosti. Součástí identifikace poplatníků je definice položek snižující základ daně a výše slev platné pro zdaňovací období 2023. Pro veškeré výpočty v rámci odvodové analýzy byla zvolená platná legislativa pro rok 2023.

Hlavní část vlastní práce se zaměřuje na analýzu odvodového zatížení, která je rozdělena do dvou částí. K provedení této analýzy je využito pět modelových příkladů, které se odlišují použitím různých slev a odčitatelných položek. Zvolené kombinace slev a odčitatelných položek jsou odvozeny na základě interních dat poskytnutých od nejmenované firmy v okrese Klatovy, kdy tato firma uvedla údaje o nejvyužívanějších slev na dani a odčitatelných položek. Pro modelové příklady bylo použito, že poplatník vyživuje buď jedno nebo dvě děti. Tento údaj byl zvolen, protože dle Českého statistického úřadu připadá v roce 2022 v průměru na jednu ženu 1,66 dítě (Cieslar, 2023). Při stanovení výše zaplaceného „školkovného“ je využito informací z novely vyhlášky o předškolním a zájmovém vzdělávání, která nově od roku 2024 stanovuje maximální výši plateb za mateřskou školu. Od nového roku nesmí měsíční platby za předškolní zařízení přesáhnout osm procent výše minimální mzdy (ČTK, 2024). Tato maximální výše plateb za „školkovné“ je využita v jednom z pěti příkladů. Zvolená výše možnost odečtu daně pomocí zaplacených úroků vychází z průzkumů a indexů, které zveřejňuje Česká bankovní asociace na stránkách ČBA Monitor. Tento monitor uvádí, že si občan České republiky za rok 2023 průměrně půjčil tři milióny korun s průměrnou úrokovou sazbou ve výši 5,81 % (ČBA monitor, 2024a, ČBA monitor, 2024b). Při využití hypoteční kalkulačky (Banky, 2023) a trojčlenky se zjistí celková daňová úspora ve výši 477 559 Kč při průměrné době splácení úvěru 30 let a využití průměrné doby fixace pěti let (ČBA, 2022), vychází roční odpočet na necelých 16 000 Kč. Vzhledem k průměrnému nízkému příspěvku účastníka na penzijním připojištění v měsíční výši 824 Kč (MFČR, 2024), je v modelových příkladech uplatněn příspěvek účastníka v minimální výši 12 000 Kč za rok. Ostatní položky pro snížení daňové povinnosti, jako jsou příspěvky na životní pojištění, dar, či krev nelze statisticky dohledat, a proto je opět

odkazováno a využito průměrných hodnot položek zaměstnanců od nezmiňované firmy. V následujících výpočtech bude postupně stanovena daňová povinnost a druhá část se soustředí na odvodové zatížení fiktivního poplatníka, které zahrnuje vyčíslení příspěvků na sociální a zdravotní pojištění. Při výpočtech pojištění u poplatníka OSVČ je vždy zohledněna minimální výše příspěvků na platby pojistného vzhledem k tomu, že je ve většině případech uplatněn nízký vyměřovací základ. Minimální výše ročního pojistného na platby zdravotního pojištění je ve výši 32 664 Kč (VZP, 2024a), minimální povinné platby na sociální zabezpečení jsou ve výši 35 324 Kč a nepovinné příspěvky na nemocenské pojištění jsou ve výši 2 016 Kč ročně (MPSV, 2024). Výstupem hlavní praktické části je komparace míry odvodového zatížení.

Další součástí analytické práce se zaměřuje na popis a zhodnocení rizik, jenž souvisí s podnikáním a zaměstnáním. Nejdůležitější však je zhodnocení sociálních jistot, které mají zaměstnanci a OSVČ z pohledu sociálního zabezpečení. Pro zhodnocení je zvoleno srovnání výše dávek za nemocenskou a ošetrovného. Pro výpočet denních dávek jsou využity kalkulačky dostupné na webových stránkách Ministerstva práce a sociálních věcí, Kurzy.cz, Finance.cz či lze využít online kalkulačky na stránkách Peníze.cz. Výše těchto dávek jsou stanoveny pro období 2023.

Jako další aspekt pro porovnání nároků plynoucích z příspěvků za sociální zabezpečení je stanovení orientační výše měsíčního starobního důchodu. Výše dávek plynoucích z příspěvků na budoucí důchod je opět zjištěna pomocí kalkulaček dostupných na stránce Kurzy.cz, která zjišťuje starobní důchod pro období 2024. Při výpočtu důchodu je nutné uvést datum narození a začátek placení příspěvků za důchodové pojištění. Pro stanovení důchodu se do kalkulačky zahrne průměrný věk obyvatelstva podle statistik ČSÚ z roku 2022, který činí 43 let (ČSÚ, 2024a), a je bráno v úvahu, že poplatník začíná provozovat výdělečnou činnost nebo bude zaměstnán ve svých 20 letech. Při srovnávání plateb za sociální zabezpečení se vychází ze tří příjmových základů a vzhledem k tomu, že příjmová základna ve výši mediánu mezd poskytuje velmi podobné výsledky jako základna ve výši průměrné mzdy, je od ní upuštěno.

Následující a poslední kapitola zjišťuje daňovou povinnost a odvody sociálního pojištění v případě aplikace zavedených daňových a pojistných změn platných od roku 2024 a následně je provedeno zhodnocení těchto legislativních změn. Výsledkem je komparace vyčíslených dat při zvolené platné legislativě pro rok 2023 a pro rok 2024. Při následné komparaci je využito výsledků z předchozích částí. Pro výpočty jsou vybrány všechny typy

příjmových základen a pro zjednodušení je u výpočtů u poplatníka OSVČ zvoleno případného zjištění základu daně pomocí uplatnění 60% výdajového paušálu. V rámci výpočtů v této části se zohledňují minimální platby za pojištění pro zdaňovací období 2024. Za zdravotní pojištění je nutné přispívat v minimální roční výši 35 616 Kč (VZP, 2024b) a na platby za sociální zabezpečení jsou to částky v roční výši 46 224 Kč (pro důchodové pojištění a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti) a částka 2 592 Kč pro platby za nemocenské pojištění (ČSSZ, 2024a).

Ve vlastní práci jsou také využita data, která jsou především k nalezení na stránkách Českého statistického úřadu, Ministerstva práce a sociálních věcí či Ministerstva financí České republiky.

3 Teoretická východiska

3.1 Daň z příjmů fyzických osob

V České republice odvádějí fyzické osoby daň, která zdaňuje jejich příjmy. Daň z příjmů fyzické osoby se skládá z pěti dílčích základů daně, které tvoří jeden základ daně. Příjmy, jež jsou součástí předmětu daně jsou:

- příjmy ze závislé činnosti,
- příjmy ze samostatné činnosti,
- příjmy z kapitálového majetku,
- příjmy z nájmu,
- ostatní příjmy (Vychopeň, 2022, s. 2).

Mezi takové příjmy, které jsou předmětem daně, lze zahrnout nejen ty peněžní, ale i nepeněžní (Vančurová, 2021, s. 83).

Na druhé straně existují příjmy, jež nejsou součástí předmětu daně a jsou vyňaté ze zdanění. Takové příjmy jsou obsaženy v § 3 odst. 4 Zákona o daních z příjmů (Vančurová, 2021, s. 87). U podnikající fyzické osoby, tzv. OSVČ existují 4 principy stanovení základu daně – konkrétně stanovení dílčího základu ze samostatné činnosti. Možnosti zjištění základu daně dle § 7 ZDP se odlišují tím, jak uplatňujeme výdaje. Mezi první dvě možnosti zjištění výdajů patří vedení účetnictví a daňová evidence, kde se sledují skutečné příjmy a skutečné výdaje (Vychopeň, 2022, s. 44-49).

Třetí možnost dle Vančurové (2021, s. 179) zahrnuje možnost uplatnění výdajů procentem z příjmů. Jedná se o způsob, kdy se výdaje neuplatňují v prokazatelné výši a neexistuje omezení ve využitelnosti této metody a může si tento způsob zvolit každý poplatník. Tento způsob uplatňování výdajů je velmi jednoduchý a představuje nízké administrativní náklady vzhledem k tomu, že se nemusí evidovat daňové doklady. Paušální výdaje lze rozčlenit do 4 procentních pásem dle toho, o jaké příjmy se jedná. Lze si tak uplatnit 80 %, 60 %, 40 % a 30 % výdajů a zároveň se musí vždy dbát na maximální výše výdajů, které si lze tímto způsobem uplatnit.

Posledním principem stanovení základu daně z příjmů OSVČ je paušální daň. Tento pojem byl zaveden v roce 2021 a mění se jím zákon č. 586/1992 Sb. O daních z příjmů. Jedná se o tzv. paušální režim, který je založen na dobrovolné bázi a přináší s sebou výhody v podobě snížení administrativní činnosti a s tím spojených rozsah evidenčních povinností.

Pravděpodobně největší výhodou je sjednocení třech povinných plnění (daň z příjmů, pojistné na důchodové pojištění a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti a pojistné na veřejné zdravotní pojištění) do jedné platby, která se platí správci daně. Paušální režim mohou využít ti poplatníci daně, kteří nejsou plátcí daně a neplyne jim příjem ze závislé činnosti (MFČR, 2020; Veselka, 2023).

Od základu daně, kdy jsme pominuly příjmy osvobozené nebo nezahrnované, lze uplatnit odčitatelné položky a výsledkem využití těchto položek vznikne upravený základ daně, který se zaokrouhluje na celé stovky Kč dolů (Kubátová, 2018, s. 163).

Na tuto sumu se využije sazby daně jejíž výše je 15 %. Tato výše se uplatní pro všechny osoby nehledě na to, zdali jsou bráni jako zaměstnanci, nebo osoby podnikající. Pokud dojde k situaci, že základ daně přesáhne čtyřnásobek průměrné měsíční mzdy, využije se pro tento rozdíl 23% sazby daně (Vychopeň, 2022, s. 97).

Fyzické osoby mají možnost uplatnit slevy na dani z příjmů a daňové zvýhodnění, které snižují vypočtenou daň. Slevy na dani se liší především tím, v jaké výši je lze uplatnit. Některé slevy snižují základ daně ve výši jedné dvanáctiny roční slevy v rámci záloh a druhá skupina slev se uplatňuje v rámci ročního zúčtování, popř. daňového přiznání. Macháček (2019, s. 64-65) uvádí ve své publikace např. základní slevu na poplatníka a mezi další slevy na dani patří sleva na invaliditu, sleva na manžela (manželku) či sleva na studenta. Vždy se však musí dbát na podmínky možnosti uplatnění dané slevy.

3.2 Sociální pojištění

V současné době se systém sociálního pojistného skládá z několika subsystémů. Základní členění představuje dělení pojistného na veřejné zdravotní pojištění a sociální zabezpečení. Obecně lze říct, že každá platba za pojistné daného subsystému představuje nárok na konkrétní dávku. Na základě veřejného zdravotního pojištění vzniká nárok na poskytování zdravotní péče v rozsahu dané zákonem. Co se týče působnosti zdravotních pojišťoven na území České republiky, existuje celkem sedm pojišťoven, ke kterým se lze přihlásit (MZČR, 2018a).

Naopak systém sociálního zabezpečení zahrnuje tři složky pojistného, a to pojistné na nemocenské pojištění, pojistné na důchodové pojištění a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti (Vančurová, Láchová, Zídková, 2020, s. 157-159). V rámci sociálního pojistného je nutné identifikovat příjmy, které se považují za zdanitelné. Za takové příjmy označujeme pouze příjmy ze závislé činnosti (§ 6 ZDP) a příjmy ze samostatné činnosti

(§ 7 ZDP). Účast na tomto pojištění se liší podle toho, zda se jedná o veřejné zdravotní pojištění nebo sociální zabezpečení. Účast na veřejném pojištění je, na rozdíl od sociálního zabezpečení, povinné. Na veřejné pojištění se tak podílejí zaměstnanci, zaměstnavatelé, OSVČ, popř. stát, který hradí příspěvky za osoby jako seniory, studenty apod. (Vančurová, Láchová, Zídková, 2020, s. 170-172).

3.3 Odvodového zatížení v České republice

Odvodové zatížení v České republice zahrnuje tedy zatížení sociálního, zdravotního tak daňového charakteru.

Daňové zatížení z příjmů se zjišťuje ze základu daně, který je formulován v Zákoně o daních z příjmů č. 586/1992 Sb. Daň z příjmů fyzické osoby se obvykle ve všech publikacích rozděluje na daň z příjmů OSVČ a daň z příjmů zaměstnanců.

Co se týče sociálního zabezpečení a s tím spojených odvodů, touto problematikou se zabývá obecně zákon č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociálním zabezpečení a příspěvků na státní politiku zaměstnanosti. Vzhledem k tomu, že tento systém se skládá ještě z dalších 3 dávkových systémů, je nutné zmínit také zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění a také zákon č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění. (MPSV, 2022a, MPSV, 2022b)

Třetí zatížení je charakteru placení odvodů na veřejné zdravotní pojištění a slouží ke zlepšení nebo zachování zdravotního stavu. Systém zdravotního pojištění se řídí převážně zákonem č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění (MZČR, 2018b)

3.3.1 Daňové zatížení

Nejprve je vhodné uvést některé daňové reformy týkající se zdanění osobních příjmů. V období od roku 1993 do současnosti došlo k mnoha změnám, ačkoliv ne úplně všechny lze považovat za daňové reformy. První z rozsáhlých změn nastala v letech 1991-1993. Došlo ke vzniku standardního daňového systému což spočívalo v oddělení sociálního pojištění od daně z příjmu. Důležitým krokem bylo sjednocení daně z příjmů fyzické osoby a právnické osoby. Další etapou vývoje zdanění příjmů byla implementace legislativy Evropské unie, která souvisela se vstupem České republiky do této unie. Za zmínku stojí také vývoj standardních odpočtů od základu daně z příjmů. Základní sleva byla na počátku let 1993 ve výši 20 400 Kč a v roce 2004-2006 se zvedla skoro na dvojnásobek. V roce 1994 došlo k zavedení slevy na studenta a sleva na dítě se během let 1993 a 2006 zvedla na trojnásobek. Významným krokem bylo v roce 2007 zrušení standardních odpočtů

a přejmenování tohoto pojmu na slevy na dani. Rok 2007 přinesl mnoho změn, které se projeví v zavedení principu zdaňování ze superhrubé mzdy a zavedení lineární sazby daně z příjmů fyzických osob. Reforma z období 2007-2008 týkající se konsolidace veřejných financí také znamenala zavedení daňového bonusu, díky kterému bylo možné vyplácet nevyužitou slevu na dítě. Také došlo ke zvýšení slev na dani (např. sleva na manžela a základní sleva) a zavedení solidární daně, která znamenala přeměnění lineární sazby daně na progresivní. Při zdanění příjmů mělo vliv zavedení elektronické evidence tržeb, jehož cílem bylo, aby si podnikatelé nesnižovali základ daně a nevyhýbali se zdanění (Vančurová, 2021, s. 56-61). Po několika letech se však rozhodlo o zrušení EET s účinností od 1.1.2023 a zákon č.112/2016 Sb., o evidenci tržeb tak bude zrušen. Finanční správa již nadále nebude provozovat tento systém, ani v případě, že by se podnikatel rozhodl sám o používání EET (Baráková, 2022). Pravděpodobně největším důvodem ke zrušení elektronické evidence vedly zbytečné administrativní náklady jak podnikatelů, tak provozní náklady MF, Finanční správy ČR a Celní správy ČR (ČSOB, 2022). V roce 2015 bylo cílem podpořit rodiny s dětmi a na základě toho přišla v platnost nová sleva v podobě slevy za umístění dítěte (tzv. „školovné“). Dalším opatřením v souvislosti s dětmi bylo rozdělení daňového zvýhodnění na 3 kategorie, díky kterému je zvýhodnění vyšší v případě druhého dítěte, a ještě vyšší u třetího a dalšího dítěte. (Vančurová, 2021, s. 56-61).

Současná sazba daně z příjmů je 15 % a ministerstvo financí přineslo v roce 2021 další jednu z velkých změn týkající se daňového zatížení. V té době existující solidární zvýšení daně nahradí tento pojem sazba daně ve výši 23 %, která bude zdaňovat tu část základu daně, která je vyšší než 4násobek průměrné hrubé mzdy (Žurovec, 2020a).

Před touto novou daňovou progresí existovalo solidární zvýšení daně ve výši 7 %. Rozdíl mezi těmito sazbami spočívá v odlišném zdanění příjmů. Solidární daň zdaňovala pouze některé příjmy, které přesahovali 48násobek průměrné mzdy. Mezi příjmy, které mohly být zdaněny 7% sazbou daně, patří pouze součty příjmů z § 6 a § 7 ZDP. Oproti tomu je nová zvýšená sazba aplikována na základ daně též přesahující 48násobek průměrné mzdy (popř. 4násobek průměrné měsíční mzdy), ale vztahuje se na základ daně sčítající všechny jednotlivé dílčí základy daně (AMSP, 2022).

Každoročně mimo jiné dochází ke zvyšování slev, které se týkají fyzických osob a lze si jimi snížit daň z příjmů. Změny v oblasti zdanění příjmů přinesly zvýšení základní slevy na poplatníka z částky 27 840 Kč pro rok 2021 na částku 30 840 Kč pro zdaňovací období 2022. S účinností od 1.1.2022 došlo také k zavedení nové slevy, která se týká

zastavených exekucí (Finanční správa, 2022). V roce 2021 také došlo ke zvýšení daňového odpočtu na druhé, třetí a další dítě. Roční výše daňového zvýhodnění na druhé dítě vzrostla o 2 916 Kč a v případě třetího a dalšího dítěte je výše daňového zvýhodnění vyšší o 3 636 Kč. S daňovým zvýhodněním souvisí další změna, která upravuje pravidla při výplatě měsíčního bonusu. Změna zákona o daních z příjmů říká, že od roku 2022 lze vyplatit na měsíčním daňovém bonusu neomezenou výši a ruší se tak maximální limit pro výplatu tohoto bonusu (Finanční správa, 2021).

U podnikajících osob lze identifikovat základ daně čtyřmi způsoby. Jedna z nich byla paušální daň, která umožňuje odvádět jednotnou měsíční částku, která obsahuje více plateb. S účinností od 1.1.2023 vstoupila v platnost změna, která přinesla zavedení 3 pásem paušálního režimu. Tento režim zahrnuje jednu výši platby, která se odvádí každý měsíc ve stejné výši. Výše takové paušální zálohy je v prvním pásmu 6 208 Kč, v druhém pásmu 16 000 Kč a v posledním je to částka 26 000 Kč. Pro srovnání v prvním pásmu tvoří daň z příjmů pouze 1,6 % a zbylá část se odvádí na sociální zabezpečení. U druhého pásma se poměr mezi celkovou paušální částkou odvodem na daň z příjmů výrazně zvýšil na 31 %. Při měsíční platbě 26 000 Kč se odvádí zhruba 35 % na daň z příjmů. Největší příspěvek je vždy pojistné na důchodové pojištění (MFČR, 2023a).

3.3.2 Zatížení v rámci sociálního pojistného

V současné době se systém sociálního pojištění v České republice rozděluje do dvou složek. První z nich je sociální zabezpečení a mezi poplatníky tohoto pojistného patří zaměstnanci, zaměstnavatelé a osoby samostatně výdělečně činné. Lze také zmínit osoby, které se dobrovolně rozhodnou účastnit se na důchodovém pojištění (Měšec, 2023). Druhá složka je tvořena veřejným zdravotním pojištěním. Zdravotní pojištění se odvádí z vyměřovacího základu a povinnými plátcí jsou zaměstnanci, zaměstnavatelé, OSVČ a osoby bez zdanitelných příjmů. Mimo jiné je zde skupina osob, za které pojistné odvádí stát (MZČR, 2018).

Tabulka 1 Sazby sociálního pojištění v roce 2023

Poplatník	Systém sociálního pojištění			
	Veřejné zdravotní pojištění	Sociální zabezpečení		
		Nemocenské pojištění	Důchodové pojištění	Státní politika zaměstnanosti
Zaměstnanec	4,5 %	-	6,5 %	-
Zaměstnavatel	9,0 %	2,1 %	21,5 %	1,2 %
OSVČ	13,5 %	2,1 % (dobrovolné)	28,0 %	1,2 %

Zdroj: vlastní zpracování, ACCACE (2023)

Na základě tabulky č. 1 vychází, že v případě poměru na pracovní smlouvu se odvodové zatížení rozděluje mezi dva poplatníky, a to zaměstnance a zaměstnavatele, kdežto u OSVČ připadá platba za odvody sociálního pojištění pouze na něj. U zdravotního pojištění se vždy odvádí stejná výše sazby a to 13,5 % z vyměřovacího základu. Jiná situace přichází při platbě za sociální zabezpečení. Zaměstnanci se hradí z jeho hrubé mzdy pouze 6,5 %, kterým si hradí platby za důchodové pojištění. Zbytek odvádí zaměstnavatel za svého zaměstnance ve výši 24,8 % a to ze svých finančních zdrojů. Druhá skupina poplatníků, jakožto OSVČ, si musí povinně hradit pouze platby na důchodové pojištění a příspěvky na státní politiku zaměstnanosti. Jejich účast na nemocenském pojištění je pouze na dobrovolné bázi, a proto je také zaveden vyměřovací základ pouze z těchto dvou subsystémů.

Důležité je také zmínit problematiku ohledně nároků na případné vyplácené dávky ze sociálního zabezpečení. Při srovnání rozdílů mezi dávkami, které plynou ze sociálního zabezpečení mezi zaměstnanci a OSVČ, lze uvést situaci ohledně nemocenského pojištění. Obecně lze uvést, že se dávkový systém nemocenského pojištění skládá z šesti peněžních dávek, kterými jsou:

- nemocenské,
- peněžité pomoci v mateřství,
- ošetřovné,
- vyrovnávací příspěvek v těhotenství a mateřství,
- dávka otcovské poporodní péče,
- dlouhodobé ošetřovné.

Z pohledu nároků na poskytování těchto dávek je situace různá. Zaměstnanci mají nárok na poskytování všech výše uvedených dávek. Osoby samostatně výdělečně činné už mají nároky na tyto dávky omezené, i přesto že výše sazby na nemocenské pojištění je stejná jako u zaměstnanců. Pokud by tedy OSVČ měli zájem odvádět platby za nemocenské pojištění, bylo by jim poskytované pouze čtyři dávky bez nároku na vyrovnávací příspěvek v těhotenství a mateřství a ošetřovné. Toto omezení pravděpodobně pocítí ty OSVČ, kteří mají v péči nezaopatřené děti (MPSV, 2023a).

Sazby pojistného na sociální zabezpečení nebyly vždy v takové výši. Od roku 2019 došlo ke zrušení karenční doby, za kterou nebyla poskytována náhrada mzdy (příp. platu). V praxi to znamená, že na základě této změny došlo ke snížení odvodů na nemocenského pojištění ze strany zaměstnavatele a zaměstnavatel je tedy povinen vyplácet náhradu mzdy za nemoc v období prvních 14 dnů pracovní neschopnosti. Z původní sazby 2,3 % pojistného na nemocenské pojištění došlo ke snížení odvodů na 2,1 %. Dopad snížení odvodů se promítl nejen u zaměstnavatelů, ale i u plateb OSVČ (ČSSZ, 2019).

U stanovení vyměřovacího základu pro pojistné na zdravotní pojištění, se způsobem stanovení odlišují podle typu poplatníka. Osoby bez zdanitelných příjmů mají stanovený vyměřovací základ ve výši minimální mzdy. Pro zaměstnance je základem pro stanovení odvodů jejich úhrn příjmů ze závislé činnosti. Osoby samostatně výdělečně činné mají za vyměřovací základ považovaný 50 % z rozdílu mezi příjmy ze samostatné činnosti a jejich výdaji. Zároveň se musí dbát na minimální výši vyměřovacího základu, který platí pro zaměstnance i OSVČ. Zaměstnanci mají hranici minimálního vyměřovacího základu stanovenou ve výši minimální mzdy a OSVČ musí dbát, aby jejich odvody byly v minimální výši, která je u nich stanovena jako 12násobek 50 % průměrné mzdy v národním hospodářství (VZP, 2023).

V případě sociálního zabezpečení je situace ohledně stanovení vyměřovacího základu stejná. Zaměstnanci odvádějí platby za pojistné ze svých příjmů, kterým může být jak plnění peněžního či nepeněžního charakteru (Finance, 2023b). Vyměřovací základ si mohou OSVČ stanovit sami, ale musí dbát na to, aby splnili minimální hranici vyměřovacího základu. Minimální vyměřovací základ má dvojí podobu podle toho, zdali podnikající fyzická osoba vykonává hlavní či vedlejší samostatnou výdělečnou činnost. Vyměřovací základ u OSVČ se stanoví jako 50 % daňového základu, popř. 50 % z příjmů po odečtení výdajů, a to u osob, které nejsou povinné podávat daňové přiznání (Finance, 2023a).

Mimo jiné existuje i maximální vyměřovací základ, ze kterého se zjišťuje výše plateb pojistného. Maximální výše odvodových plateb funguje pouze u sociálního zabezpečení. U veřejného zdravotního pojištění byl zrušen a nepoužívá se od 1. ledna 2015. Před zrušením byl však stanoven pro zaměstnance a OSVČ ve výši 48násobku průměrné mzdy a později dokonce jako 72násobek (VZP, 2023).

Maximální hranice tedy funguje pouze u sociálního pojistného a jedná se částku ve výši 48násobku průměrné mzdy. Hranice vyměřovacího základu platí u zaměstnanců na všechny složky sociálního zabezpečení a u OSVČ platí strop pouze pro pojistné na důchodové pojištění a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti, vzhledem k tomu, že platby na nemocenské pojištění jsou u podnikajících fyzických osob nepovinné (Měšec, 2023).

Pravděpodobně největší změnou týkající se odvodového zatížení zaměstnanců přineslo zrušení superhrubé mzdy. U zaměstnanců a zjištění jejich dílčího základu ze závislé činnosti a zjištění plateb na sociální pojištění, se vychází z hrubé mzdy. Ještě v roce 2020 existoval pojem superhrubá mzda, který byl však s účinností od 1.1.2021 zrušen. Daňový balíček obsahující tuto změnu snížil zdanění práce a došlo tak k výraznému zvýšení čisté mzdy zaměstnanců, protože se veškeré odvody počítali pouze z hrubé mzdy, a nikoliv ze superhrubé mzdy, která byla navýšena o odvody placené zaměstnavatelem (Žurovec, 2020b).

3.4 Srovnání se zahraničím

Při stanovení daně se využívá sazby daně, která může být v jednotlivých zemích progresivní, popř. lineární. Většina zemí uplatňuje přístup lineárního zdanění. Naopak některé země využívají progresivního zdanění, díky kterému se se zvětšujícím se základem daně zvyšuje i daňová sazba.

Na základě dat ze studie stojí za zmínku skutečnost, že Česká republika měla stanovenou maximální sazbu zdanění ve výši 32 %, ale v současnosti je sazba daně pro vyšší příjmy stanovena ve výši 23 %. Oproti tomu zdanění příjmů ve Slovensku bylo odlišné před rokem 2004 a po něm. Nejprve byla stanovena sazba daně z příjmů 38 % pro příjmy vyšší než 13 600 euro, ale po reformě v roce 2004 již Slovensko aplikuje pouze lineární sazbu daně ve výši 19 % (Luigi, Chandler, Gandullia, 2005, s. 10-12).

Pokud se vývoj sazby rozebere detailněji, pojednává o něm článek od Politické ekonomie. Tepperová, Pavel a Artlová (2021) uvádí, že v případě zemí Evropské unie došlo

především k zavedení rovné sazby daně a tím související opouštění progresivní daňové sazby. Aplikace rovné sazby probíhala ve dvou vlnách v první vlně zavedla tuto sazbu Estonsko, Litva, Lotyšsko, Slovensko a později také Rumunsko. Česká republika zavedla rovnou sazbu daně ve vlně druhé, konkrétně v roce 2008. Právě, ale snaha zavést rovnou daň je velmi diskutabilní. Od zavedení rovné sazby daně si někteří slibovali zvýšení příjmové rovnosti, ale na druhou stranu jiné studie tvrdí, že díky rovné sazby daně nemůže dojít ke snížení příjmové nerovnosti, a je proto nutné opětovně přejít k progresivní sazbě daně. Pravděpodobně na základě těchto studií byl v České republice v roce 2013 narušen princip rovné sazby daně a došlo k zavedení pojmu solidární zvýšení daně, a dokonce s účinností od roku 2021 byla obnovena progresivní sazba daně a v České republice jsou dvě pásma zdanění osobních příjmů. Co se týče procentního poměru zdanění a podílem příspěvků na sociálním pojištění, patří Dánsko mezi země s nejvyšším podílem přímých daní na celkovém zatížení, ale naopak s nulovým podílem příspěvků na sociálním pojištění. Protikladem jsou státy jako Slovensko, Slovinsko či Česká republika, které mají vysoké příspěvky na sociální zabezpečení, ale na druhé straně disponují poměrně nízkým podílem přímých daní.

Mimo jiné je vhodné srovnat systém daně z příjmů s jinou zemí. Tuto problematiku řeší odborný článek a pro komparaci daně z příjmů zvolil sousední zemi – Slovenskou republiku. Důvodem pro výběr této země byla skutečnost, že ČR a SR měly více než 70 let společnou daňovou politiku. Na začátku studie je řečeno, že před rokem 2004 bylo celkové zatížení vyšší ve Slovenské republice, a to díky vyšší sazbě daně z příjmů. Po tomto roce totiž Slovensko zavedlo rovnou daň a došlo také ke snížení sazeb. Díky těmto krokům však došlo k situaci, že lidé s menšími příjmy platili vyšší daně a naopak. Na tyto negativní účinky země reagovala zavedením snižující se daňové úlevy u rostoucích příjmů. Na základě této analýzy bylo zjištěno, že systém daně z příjmů je přívětivější ve Slovenské republice, a to především díky tomu, že daň z příjmů je v tomto státě efektivnější, méně nákladný a sociálně spravedlivější, než je tomu u nás. Česká republika totiž patří mezi země, které volí strategii zdržení se radikálních opatření a je celkově konzervativnější vůči zásadním (Tepperová, Pavel a Artlová, 2021).

Za zmínku také stojí úvaha, zda je či bude nutné provést změny v daňovém zákoně. Tuto problematiku se snažil rozebrat Radvan (2022) ve svém článku. Tvrdí, že významné změny v daňovém systému týkající se daně z příjmů, neměly žádnou souvislost s událostmi, jež se udály během posledních tří let. Příkladem je období spojené s pandemií Covid a válka na Ukrajině. Autor vyvrací hypotézu, že by daňové změny byly přijaty s cílem minimalizovat

negativní dopady spojené s významnými událostmi, avšak s cílem prosadit politické cíle zahrnující ovlivnění voličů. Mezi takové změny, jež dopadly na daň z příjmů, lze zařadit již zmíněné zrušení superhrubé mzdy, změny týkající se odpisů a vznik nové úlevy související s vymáháním pohledávek (Radvan, 2022).

3.5 Navrhované změny v oblasti daní a pojistného

Pro rok 2024 si vláda představila tzv. Ozdravný balíček, jenž obsahuje 58 opatření, které mají za cíl snížit a pozitivně ovlivnit saldo státního rozpočtu v letech 2024-2025 (MFČR, 2023b). V rámci změn týkající se ovlivnění konečné daňové povinnosti a odvodového zatížení se počítá se znovuzavedením příspěvků na nemocenské pojištění. Toto opatření spočívá v zavedení sazby 0,6 % za nemocenské pojištění, díky kterému budou nově muset povinně přispívat zaměstnanci. Současná výše příspěvků zaměstnanec na nemocenské pojištění je totiž ve výši 0 % a příspěvky tak hradí pouze zaměstnavatel. Tímto krokem vzroste výše příspěvků na sociální zabezpečení ze strany zaměstnanec a z původní sazby 6,5 % z hrubé mzdy bude nově sazba stanovena na 7,1 % a dojde tím k navýšení odvodového zatížení a snížení čisté mzdy. Díky tomuto kroku si zaměstnanec nebude přispívat pouze na důchodové pojištění, ale také na nemocenské (MFČR, 2023b).

Velké změny se budou týkat především daňových úlev. Ozdravný balíček pojednává o zrušení či případném snížení úlev na dani z příjmů fyzických osob. Vláda v balíčku navrhuje snížení slevy na manželku, nikoliv úplné její zrušení. Omezení spočívá v tom, že nárok na tuto slevu bude mít nově pouze ten poplatník, jehož manžel/ manželka pečuje o dítě do věku 3 let (MFČR, 2023b).

Jiná změna se týká úplným zrušením tzv. školkovného neboli slevy na dani za umístění dítěte do předškolního zařízení. V praxi to znamená, že poplatníci, kteří splní nárok na tuto slevu přijdou o roční slevu na dani ve výši minimální mzdy. Vláda však své rozhodnutí zdůvodňuje tím, že tuto slevu uplatňovali především středně a vysokopříjmové skupiny. Vzhledem ke skutečnosti, že nízkopříjmové skupiny obyvatelstva na tuto slevu nedosáhnou a nemohou ji tak uplatnit, nelze brát školkovné jako nástroj sociální politiky (MFČR, 2023b).

Vláda navrhuje dále úplně zrušit slevu na dani na studenta. Důvodem je skutečnost, že slevu na studenta využívali i ti poplatníci, kteří byli studenti jen formálně a reálně žádné vzdělávací zařízení nenavštěvovali. Mimo jiné tato sleva na studenta byla využívána studenty, jenž dosahovali větších výdělků než většina studentů s „klasickými příjmy“.

V praxi totiž poměrně většině studentů postačila základní sleva na poplatníka (MFČR, 2023b).

Navrhovaný balíček také zahrnuje změny týkající se odvodů u osob samostatně výdělečně činných. Vládní návrh počítá se zvýšení sazeb, které ovlivňují odvodové zatížení OSVČ. V letech 2024–2026 pravděpodobně dojde ke zvýšení minimální vyměřovací základu pojistného na sociální pojištění z původních 25 % na 40 % průměrné mzdy. Také dojde ke zvýšení minimálního ZD, ze kterého se platí odvody na pojistné. Konkrétně jde návrh, díky kterému budou OSVČ platit pojistné za sociální zabezpečí nejméně z 55% základu daně (KPMG, 2023).

Další změna v dani z příjmů fyzických osob upravuje podmínky pro zdanění příjmů se sazbou 23 %. V současnosti se zdaňují touto sazbou veškeré příjmy přesahující čtyřnásobek průměrné mzdy a po vládním návrhu dojde k posunu prahu na trojnásobek průměrné mzdy. Následkem toho dojde k častějšímu využívání a zdaňování pomocí druhé sazby daně z příjmů fyzických osob (MFČR, 2023b).

Za zmínku stojí též problematika zdaňování dohod konaných mimo pracovní poměr a s tím související vládní návrhy. Tisková zpráva ministerstva práce a sociálních věcí uvádí návrh novely, která přinese například zavedení dovolené u prací na dohodu. Úprava dohod spočívá v nároku na dovolenou, na kterou bude mít nárok ten jenž splní dvě podmínky. Podmínky pro splnění nároku na dovolenou a její čerpání jsou obdobné jako u pracovního poměru a v případě nevyčerpané dovolené dojde k jejímu proplacení. Tato změna se bude týkat nejen dohody o provedení práce, ale také dohody o provedení činnosti (MPSV, 2023b). Další změny, které budou mít vliv na podmínky práce na dohody, budou směřovány pouze na DPP. Do roku 2023 byly dohody o provedení práce osvobozeny od placení pojistného za sociální pojištění, a to do částky nepřesahující 10 000 Kč u jednoho zaměstnavatele. Díky tomu bylo možné získat vysoké příjmy, aniž by došlo k odvodu pojistného. Nově budou zavedeny dva limity pojistného, díky kterým vznikne účast na pojištění. První limit bude tehdy pokud má daná osoba pouze jednu dohodu a povinnost odvádět pojistné vznikne v případě překročení příjmů vyšších než 25 % průměrné mzdy. U souběhu více dohod bude použit druhý limit ve výši 40 % průměrné mzdy. Příčinou těchto opatření je skutečnost, že jsou dohody využívány jako jediný zdroj příjmů a následkem toho dochází k nepříznivé situaci, že osoby pracující na DPP nejsou důchodově pojištěny. Nově také dojde k povinnosti zaměstnavatele oznamovat a evidovat všechny dohody o provedení práce, a naopak zaměstnanec bude muset hlásit existenci dalších DPP (MFČR, 2023b).

4 Vlastní práce

4.1 Identifikace příjmových skupin

Celá praktická část diplomové práce vychází ze dvou daňových poplatníků, jimiž je poplatník zaměstnanec a poplatník podnikající fyzická osoba (OSVČ) a další rozdělení těchto poplatníků spočívá v jejich odlišení dle výše jejich příjmu.

U skupiny poplatníka OSVČ je zvolena srovnávací základna průměrná hodnota základu daně dle §7 ZDP a průměrná hodnota ročních příjmů dle §7 ZDP. U zaměstnanců se naopak vychází ze základny, kterou je průměrná hrubá měsíční mzda a medián měsíční mzdy zaměstnanců. Hodnota medián je zvolena, protože průměrná mzda zahrnuje a je ovlivněna extrémními hodnotami a medián tak představuje mzdu nejčtetnější. Veškeré výpočty jsou prováděny oboustranně, což znamená, že zvolené základny u OSVČ se využijí pro výpočty odvodového zatížení zaměstnance, a naopak příjmy, jež jsou republikovým průměrem u zaměstnance se využijí pro výpočty odvodů skupiny poplatníka OSVČ. Roční hodnoty příjmových základen, ze kterých se odvíjí veškeré další výpočty, jsou uvedeny v tabulce č. 2. Pro lepší orientaci jsou zvolené základny označeny písmeny A-D.

Tabulka 2 Vybrané základny pro modelové příklady

Zvolená základna	Výše v Kč
A – Průměrná hrubá roční mzda	520 956
B – Medián ročních mezd	449 016
C – Průměrná hodnota ročních příjmů dle §7 ZDP	1 132 640
D – Průměrná hodnota základu daně dle §7 ZDP	231 196

Zdroj: vlastní zpracování, Generální finanční ředitelství, Český statistický úřad (2023)

V rámci modelových případů se odkazuje na uplatňování různých slev a nezdanitelných položek snižující základ daně. Z toho důvodu je v tabulce č. 3. nejdříve uveden souhrn nejpoužívanějších položek, díky kterým si může poplatník ve zdaňovacím období snížit základ daně, ze kterého se zjišťuje následná daňová povinnost.

Tabulka 3 Výše položek snižující základ daně platné pro zdaňovací období 2023

Položky snižující základ daně	Výše položky	Podmínky
Nezdanitelné části ZD - § 15		
a) hodnota poskytnutého bezúplatného plnění, z toho:	max. 15 % ze ZD	min. úhrnná hodnota plnění 2 % ze ZD nebo 1000 Kč
poskytnuté dary	ve výši daru	
darování krve	3000 Kč /za každý odběr	
odběr orgánu	20000 Kč /za každý orgán	
b) úroky z hypotečního úvěru nebo ze stavebního spoření	150 000	
c) zaplacené příspěvky na penzijní připojištění / pojištění	max. 24 000 Kč	pro max. výši odpočtu nutnost naspořit 36 000 Kč
d) zaplacené příspěvky na soukromé životní pojištění	max. 24 000 Kč	
e) úhrada za zkoušky ověřující výsledky dalšího vzdělání	max. 10 000 Kč	u osob se zdravotním postižením lze odečíst až 15 000 Kč
Položky odčitatelné od ZD - § 34		
a) daňová ztráta		lze odečíst z dílčího ZD dle § 7
b) příspěvky na podporu výzkumu, vývoje a odborné vzdělání	100 % nebo 110 % vynaložených výdajů	

Zdroj: vlastní zpracování (2024), Zákony pro lidi (2023a)

Z upraveného základu daně se pomocí sazby 15 % (popř. sazba 23 % pro základ daně přesahující 48násobek průměrné mzdy) vypočte výsledná daň. Tato výše daně však není konečná a lze si ji opět snížit pomocí slev na dani, které uvádí tabulka č. 4.

Tabulka 4 Výše slev a daňového zvýhodnění pro zdaňovací období 2023

Slevy na dani	Výše roční slevy
Základní sleva na poplatníka	30 840 Kč
Sleva na vyživovanou manželku/manžela	24 840 Kč
Sleva na vyživovanou manželku/manžela ZTP/P	49 680 Kč
Sleva na invaliditu I. a II. stupně	2 520 Kč
Sleva na invaliditu III. stupně	5 040 Kč
Sleva pro držitele průkazu ZTP/P	16 140 Kč
Sleva na studenta	4 020 Kč
Sleva za umístění dítěte	max 17 300 Kč

Daňové zvýhodnění	Výše ročního zvýhodnění
Na 1. vyživované dítě	15 204 Kč
Na 2. vyživované dítě	22 320 Kč
Na 3. a každé další vyživované dítě	27 840 Kč

Zdroj: vlastní zpracování (2024), Zákony pro lidi (2023b)

4.2 Analýza odvodového zatížení ve zdaňovacím období 2023

Analýza odvodového zatížení vychází z pěti praktických příkladů, které znázorňují nejprve výpočet daňového zatížení a následně pojistného zatížení dle zvolených příjmových základů. Poslední část zahrnuje komparaci dat zjištěných v předchozích bodech.

Při zjišťování daňové povinnosti je každý modelový případ rozdělen na výpočty u poplatníka zaměstnanec a druhá část zahrnuje daňové zatížení poplatníka OSVČ. V každé podkapitole se u poplatníka zaměstnanec dosazují čtyři zmínění různé velikosti příjmů – příjmy ve výši průměrné mzdy a mediánu mzdy a následně vyčíslují daňovou povinnost v případě dosazení příjmů a dílčího základu daně jenž je průměrem u OSVČ dle daňových příznání. Tento postup je uplatněn i u druhé skupiny poplatníka – z počátku se výpočty u OSVČ odvíjí od velikost příjmů ve výši průměrné hodnoty ročních příjmů těchto osob a poté je dosazena průměrná hodnota základu daně. Nakonec je výpočet daňové doplněn o zohlednění příjmů, které dosahuje v průměru zaměstnanec.

Modelové příklady se odlišují použitím různých nezdánitelných položek a využití různých slev na dani. V rámci počítání odvodového zatížení u skupiny poplatníků OSVČ se bere v potaz zjištění základu daně pomocí uplatnění výdajů procentem z příjmu, protože se jedná o nejsnazší způsob stanovení daňové povinnosti. Všechny modelové příklady znázorňují výpočet základu daně v případě využití všech čtyř procentních pásem a vždy jsou zohledněny maximální výše výdajů, které si lze takto uplatnit.

Modelové příklady využívají následujících položek:

1. Příklad – poplatník využije pouze základní slevu na poplatníka,
2. Příklad – poplatník využije možnost snížení základu daně pomocí jednoho odběru krve a mimo základní slevy na poplatníka uplatňuje daňové zvýhodnění na jedno dítě,
3. Příklad – poplatník zaplatil na příspěvcích penzijního připojištění 12 000 Kč a vyživuje 1 dítě, na které uplatňuje slevu za umístění dítěte do předškolního zařízení ve výši 16 608 Kč (8 % z minimální měsíční mzdy pro rok 2023).
4. Příklad – poplatník zaplatil na příspěvcích na penzijním připojištění 12 000 Kč a tu samou částku i na příspěvcích na soukromém životním pojištění. Současně vyživuje 2 děti a uplatňuje slevu na manželku, vzhledem k tomu, že její příjmy nepřesáhly 68 000 Kč,
5. Příklad – poplatník poskytl dar ve výši 3 000 Kč a zaplatil na úrocích z hypotečního úvěru 16 000 Kč a nevyživuje žádné děti.

4.2.1 Výpočet daňové povinnosti

a) Výpočty modelový případ č. 1

Tabulka 5 Výpočet daně u poplatníka zaměstnanec s příjmy ve výši A-D

Zaměstnanec	Velikost příjmů			
	Průměrná mzda	Medián mezd	Průměrné příjmy	Průměrný základ daně
Hrubý měsíční příjem	43 413 Kč	37 418 Kč	94 387 Kč	19 266 Kč
Hrubý roční příjem	520 956 Kč	449 016 Kč	1 132 644 Kč	231 196 Kč
Dílčí základ daně dle par. 6 ZDP	520 956 Kč	449 016 Kč	1 132 644 Kč	231 196 Kč
Nezdanitelné a odčitatelné položky	- Kč	- Kč	- Kč	- Kč
ZD snížený a zaokrouhlený	520 900 Kč	449 000 Kč	1 132 600 Kč	231 100 Kč
Daň 15 %	78 135 Kč	67 350 Kč	169 890 Kč	34 665 Kč
Slevy na dani	30 840 Kč	30 840 Kč	30 840 Kč	30 840 Kč
Základní sleva na poplatníka	30 840 Kč	30 840 Kč	30 840 Kč	30 840 Kč
Daňová povinnost	47 295 Kč	36 510 Kč	139 050 Kč	3 825 Kč

Zdroj: vlastní zpracování (2024)

Tabulka 6 Výpočet daně u poplatníka OSVČ s příjmy ve výši A-B

OSVČ	Velikost příjmů	
	Průměrná mzda	Medián mezd
Měsíční hodnota	108 533 Kč	93 545 Kč
Roční hodnota	1 302 390 Kč	1 122 540 Kč
Paušální výdaje	781 434 Kč	673 524 Kč
Dílčí základ daně dle par. 7 ZDP	520 956 Kč	449 016 Kč
Nezdanitelné a odčitatelné položky	- Kč	- Kč
ZD snížený a zaokrouhlený	520 900 Kč	449 000 Kč
Daň 15 %	78 135 Kč	67 350 Kč
Slevy na dani celkem	30 840 Kč	30 840 Kč
Základní sleva na poplatníka	30 840 Kč	30 840 Kč
Daňová povinnost	47 295 Kč	36 510 Kč

Zdroj: vlastní zpracování (2024)

Tabulka 7 Výpočet daně u poplatníka OSVČ s příjmy ve výši C

OSVČ	Velikost příjmů			
	Průměrné roční příjmy			
Měsíční hodnota	94 387 Kč			
Roční hodnota	1 132 640 Kč			
Procentuální výdajový paušál	80 %	60 %	40 %	30 %
Paušální výdaje	906 112 Kč	679 584 Kč	453 056 Kč	339 792 Kč
Dílčí základ daně dle par. 7 ZDP	226 528 Kč	453 056 Kč	679 584 Kč	792 848 Kč
Nezdanitelné a odčitatelné položky	- Kč	- Kč	- Kč	- Kč
ZD snížený a zaokrouhlený	226 500 Kč	453 000 Kč	679 500 Kč	792 800 Kč
Daň 15 %	33 975 Kč	67 950 Kč	101 925 Kč	118 920 Kč
Slevy na dani celkem	30 840 Kč	30 840 Kč	30 840 Kč	30 840 Kč
Základní sleva na poplatníka	30 840 Kč	30 840 Kč	30 840 Kč	30 840 Kč
Daňová povinnost	3 135 Kč	37 110 Kč	71 085 Kč	88 080 Kč

Zdroj: vlastní zpracování (2024)

Tabulka 8 Výpočet daně u poplatníka OSVČ příjmy ve výši D

OSVČ	Velikost příjmů			
	Průměrný základ daně			
Měsíční hodnota	96 332 Kč	48 166 Kč	32 111 Kč	27 523 Kč
Roční hodnota	1 155 980 Kč	577 990 Kč	385 327 Kč	330 280 Kč
Procentuální výdajový paušál	80 %	60 %	40 %	30 %
Paušální výdaje	924 784 Kč	346 794 Kč	154 131 Kč	99 084 Kč
Dílčí základ daně dle par. 7 ZDP	231 196 Kč			
Nezdanitelné a odčitatelné položky	- Kč			
ZD snížený a zaokrouhlený	231 100 Kč			
Daň 15 %	34 665 Kč			
Slevy na dani celkem	30 840 Kč			
Základní sleva na poplatníka	30 840 Kč			
Daňová povinnost	3 825 Kč			

Zdroj: vlastní zpracování (2024)

Syntéza zjištěných poznatků z tabulek č. 5, 6, 7 a 8:

Tabulka č. 5 zobrazuje zdanění příjmů fiktivního zaměstnance při čtyřech různých úrovních příjmů a při využití pouze základní slevy na poplatníka. V takovém případě vždy vznikne daňová povinnost. Pokud se porovná příjem ve výši průměrné mzdy a mediánu mezd je vidět, že i přestože poplatník dosáhne měsíčně příjmu o 6 tisíc Kč více, na daních zaplatí měsíčně „pouze o 900 Kč více“. Stejná daňová povinnost vznikne i u poplatníka OSVČ, ale pouze za předpokladu, že by jeho měsíční příjmy dosahovaly 108 533 Kč, kdežto zaměstnanci stačí, aby si vydělal 43 413 Kč. V případě, že by se porovnávaly příjmy zaměstnance ve výši průměrné hodnoty ročních příjmů OSVČ, dojde k situaci, že zaměstnanec dosáhne daňové povinnosti ve výši 139 tisíc Kč, ale OSVČ bude mít při takové výši měsíčních příjmů daňovou povinnost vždy nižší, a to při použití všech pásem pro uplatnění výdajů procentem. To je způsobeno tím, že OSVČ musí od příjmů odečíst výdaje a následně z této výše se vypočte daň. Pokud tedy podnikatel uplatní 80% výdajový paušál, vyjde povinnost ve výši 3 135 Kč za rok, ale pokud by se jednalo například o činnosti spojenou s pronájmem, bude daňová povinnost ve výši 88 080 Kč. Tabulka č. 7 zobrazuje daňovou povinnost u OSVČ s průměrným dílčím základem daně ve výši 231 196. Při využití pouze základní slevy na poplatníka dochází k minimální daňové povinnosti ve výši 3 825 Kč. Pokud by těchto ročních příjmů dosahoval zaměstnanec, nevznikne mu žádná povinnost z pohledu daní. Z pohledu ročních příjmů obdrží zaměstnanec hrubou mzdu

19 266 Kč a pokud by například OSVČ podnikal v oboru, kde se uplatňuje 30% paušál, jeho měsíční hrubý příjem by po odečtení nákladů procentem, byl 27 523 Kč.

b) Výpočty modelový případ č. 2

Tabulka 9 Výpočet daně u poplatníka zaměstnanec s příjmy ve výši A-D

Zaměstnanec	Velikost příjmů			
	Průměrná mzda	Medián mezd	Průměrné příjmy	Průměrný základ daně
Hrubý měsíční příjem	43 413 Kč	37 418 Kč	94 387 Kč	19 266 Kč
Hrubý roční příjem	520 956 Kč	449 016 Kč	1 132 644 Kč	231 196 Kč
Dílčí základ daně dle par. 6 ZDP	520 956 Kč	449 016 Kč	1 132 644 Kč	231 196 Kč
Nezdanitelné a odčitatelné položky	3 000 Kč	3 000 Kč	3 000 Kč	3 000 Kč
1x odběr krve - 3000 Kč	3 000 Kč	3 000 Kč	3 000 Kč	3 000 Kč
ZD snížený a zaokrouhlený	517 900 Kč	446 000 Kč	1 129 600 Kč	228 100 Kč
Daň 15 %	77 685 Kč	66 900 Kč	169 440 Kč	34 215 Kč
Slevy na dani	46 044 Kč	46 044 Kč	46 044 Kč	46 044 Kč
Základní sleva na poplatníka	30 840 Kč	30 840 Kč	30 840 Kč	30 840 Kč
Daňové zvýhodnění na děti	15 204 Kč	15 204 Kč	15 204 Kč	15 204 Kč
Daňová povinnost	31 641 Kč	20 856 Kč	123 396 Kč	-11 829 Kč

Zdroj: vlastní zpracování (2024)

Tabulka 10 Výpočet daně u poplatníka OSVČ s příjmy ve výši A-B

OSVČ	Velikost příjmů	
	Průměrná mzda	Medián mezd
Měsíční hodnota	108 533 Kč	93 545 Kč
Roční hodnota	1 302 390 Kč	1 122 540 Kč
Paušální výdaje	781 434 Kč	673 524 Kč
Dílčí základ daně dle par. 7 ZDP	520 956 Kč	449 016 Kč
Nezdanitelné a odčitatelné položky	3 000 Kč	3 000 Kč
1x odběr krve - 3000 Kč	3 000 Kč	3 000 Kč
ZD snížený a zaokrouhlený	517 900 Kč	446 000 Kč
Daň 15 %	77 685 Kč	66 900 Kč
Slevy na dani celkem	46 044 Kč	46 044 Kč
Základní sleva na poplatníka	30 840 Kč	30 840 Kč
Daňové zvýhodnění na děti	15 204 Kč	15 204 Kč
Daňová povinnost	31 641 Kč	20 856 Kč

Zdroj: vlastní zpracování (2024)

Tabulka 11 Výpočet daně u poplatníka OSVČ s příjmy ve výši C

OSVČ	Velikost příjmů			
	Průměrné roční příjmy			
Měsíční hodnota	94 387 Kč			
Roční hodnota	1 132 640 Kč			
Procentuální výdajový paušál	80 %	60 %	40 %	30 %
Paušální výdaje	906 112 Kč	679 584 Kč	453 056 Kč	339 792 Kč
Dílčí základ daně dle par. 7 ZDP	226 528 Kč	453 056 Kč	679 584 Kč	792 848 Kč
Nezdanitelné a odčitatelné položky	3 000 Kč	3 000 Kč	3 000 Kč	3 000 Kč
1x odběr krve - 3000 Kč	3 000 Kč	3 000 Kč	3 000 Kč	3 000 Kč
ZD snížený a zaokrouhlený	223 500 Kč	450 000 Kč	676 500 Kč	789 800 Kč
Daň 15 %	33 525 Kč	67 500 Kč	101 475 Kč	118 470 Kč
Slevy na dani celkem	46 044 Kč	46 044 Kč	46 044 Kč	46 044 Kč
Základní sleva na poplatníka	30 840 Kč	30 840 Kč	30 840 Kč	30 840 Kč
Daňové zvýhodnění na děti	15 204 Kč	15 204 Kč	15 204 Kč	15 204 Kč
Daňová povinnost	-12 519 Kč	21 456 Kč	55 431 Kč	72 426 Kč

Zdroj: vlastní zpracování (2024)

Tabulka 12 Výpočet daně u poplatníka OSVČ s příjmy ve výši D

OSVČ	Velikost příjmů			
	Průměrný základ daně			
Měsíční hodnota	96 332 Kč	48 166 Kč	32 111 Kč	27 523 Kč
Roční hodnota	1 155 980 Kč	577 990 Kč	385 327 Kč	330 280 Kč
Procentuální výdajový paušál	80 %	60 %	40 %	30 %
Paušální výdaje	924 784 Kč	346 794 Kč	154 131 Kč	99 084 Kč
Dílčí základ daně dle par. 7 ZDP	231 196 Kč			
Nezdanitelné a odčitatelné položky	3 000 Kč			
1x odběr krve - 3000 Kč	3 000 Kč			
ZD snížený a zaokrouhlený	228 100 Kč			
Daň 15 %	34 215 Kč			
Slevy na dani celkem	46 044 Kč			
Základní sleva na poplatníka	30 840 Kč			
Daňové zvýhodnění na děti	15 204 Kč			
Daňová povinnost	-11 829 Kč			

Zdroj: vlastní zpracování (2024)

Syntéza zjištěných poznatků z tabulek č. 9, 10, 11 a 12:

Při stanovení daňové povinnosti modelový příklad č. 2 zahrnuje možnost snížit si základ daně, a to prostřednictvím darování krve. Mimo jiné je zde uplatněno také daňové zvýhodnění na 1 dítě, a proto poplatníci s příjmy ve výši průměrné mzdy, mediánu mzdy a průměrné hodnoty ročních příjmů, zaplatí na daních přibližně o 15 204 Kč méně než poplatníci bez dětí. Při výpočtu daňové povinnosti, kdy by poplatník nevyužil snížení základu daně pomocí jednoho odběru krve, zaplatí na dani poplatník o 450 Kč více než ten, co tuto možnost využije. Díky nízkému dílčímu základu u zaměstnance s ročním příjmem 231 196 Kč vzniká přeplatek na dani z důvodu využití zvýhodnění na vyživované dítě. Ta samá situace vznikne i u OSVČ, pokud by jeho vyměřovací základ činil také 231 196 Kč. Na základě údajů z tabulky č. 10 lze říct, že pokud by OSVČ s průměrnou hodnotou ročních příjmů podnikal na základě činnosti, u které lze použít 80% paušální výdaje, vyživoval dítě, tak i v tomto případě mu vznikne přeplatek na dani. V případě uplatnění jiného paušálního pásma vznikne daňová povinnost. Na závěr lze konstatovat, že všechny zjištěné daňové povinnosti u obou skupin poplatníků se pohybují v rozpětí mezi -12 519 – 123 396 Kč.

c) Výpočty modelový případ č. 3

Tabulka 13 Výpočet daně u poplatníka zaměstnanec s příjmy ve výši A-D

Zaměstnanec	Velikost příjmů			
	Průměrná mzda	Medián mezd	Průměrné příjmy	Průměrný základ daně
Hrubý měsíční příjem	43 413 Kč	37 418 Kč	94 387 Kč	19 266 Kč
Hrubý roční příjem	520 956 Kč	449 016 Kč	1 132 644 Kč	231 196 Kč
Dílčí základ daně dle par. 6 ZDP	520 956 Kč	449 016 Kč	1 132 644 Kč	231 196 Kč
Nezdanitelné a odčitatelné položky	12 000 Kč	12 000 Kč	12 000 Kč	12 000 Kč
Příspěvky na penzijním připojištění	12 000 Kč	12 000 Kč	12 000 Kč	12 000 Kč
ZD snížený a zaokrouhlený	508 900 Kč	437 000 Kč	1 120 600 Kč	219 100 Kč
Daň 15 %	76 335 Kč	65 550 Kč	168 090 Kč	32 865 Kč
Slevy na dani	62 652 Kč	62 652 Kč	62 652 Kč	62 652 Kč
Základní sleva na poplatníka	30 840 Kč	30 840 Kč	30 840 Kč	30 840 Kč
Sleva za umístění dítěte	16 608 Kč	16 608 Kč	16 608 Kč	16 608 Kč
Daňové zvýhodnění na děti	15 204 Kč	15 204 Kč	15 204 Kč	15 204 Kč
Daňová povinnost	13 683 Kč	2 898 Kč	105 438 Kč	-15 204 Kč

Zdroj: vlastní zpracování (2024)

Tabulka 14 Výpočet daně u poplatníka OSVČ s příjmy ve výši A-B

OSVČ	Velikost příjmů	
	Průměrná mzda	Medián mezd
Měsíční hodnota	108 533 Kč	93 545 Kč
Roční hodnota	1 302 390 Kč	1 122 540 Kč
Paušální výdaje	781 434 Kč	673 524 Kč
Dílčí základ daně dle par. 7 ZDP	520 956 Kč	449 016 Kč
Nezdanitelné a odčitatelné položky	12 000 Kč	12 000 Kč
Príspevky na penzijním pripojištení	12 000 Kč	12 000 Kč
ZD snížený a zaokrouhlený	508 900 Kč	437 000 Kč
Daň 15 %	76 335 Kč	65 550 Kč
Slevy na dani celkem	62 652 Kč	62 652 Kč
Základní sleva na poplatníka	30 840 Kč	30 840 Kč
Sleva za umístění dítěte	16 608 Kč	16 608 Kč
Daňové zvýhodnění na děti	15 204 Kč	15 204 Kč
Daňová povinnost	13 683 Kč	2 898 Kč

Zdroj: vlastní zpracování (2024)

Tabulka 15 Výpočet daně u poplatníka OSVČ s příjmy ve výši C

OSVČ	Velikost příjmů			
	Průměrné roční příjmy			
Měsíční hodnota	94 387 Kč			
Roční hodnota	1 132 640 Kč			
Procentuální výdajový paušál	80 %	60 %	40 %	30 %
Paušální výdaje	906 112 Kč	679 584 Kč	453 056 Kč	339 792 Kč
Dílčí základ daně dle par. 7 ZDP	226 528 Kč	453 056 Kč	679 584 Kč	792 848 Kč
Nezdanitelné a odčitatelné položky	12 000 Kč	12 000 Kč	12 000 Kč	12 000 Kč
Príspevky na penzijním pripojištení	12 000 Kč	12 000 Kč	12 000 Kč	12 000 Kč
ZD snížený a zaokrouhlený	214 500 Kč	441 000 Kč	667 500 Kč	780 800 Kč
Daň 15 %	32 175 Kč	66 150 Kč	100 125 Kč	117 120 Kč
Slevy na dani celkem	62 652 Kč	62 652 Kč	62 652 Kč	62 652 Kč
Základní sleva na poplatníka	30 840 Kč	30 840 Kč	30 840 Kč	30 840 Kč
Sleva za umístění dítěte	16 608 Kč	16 608 Kč	16 608 Kč	16 608 Kč
Daňové zvýhodnění na děti	15 204 Kč	15 204 Kč	15 204 Kč	15 204 Kč
Daňová povinnost	-15 204 Kč	3 498 Kč	37 473 Kč	54 468 Kč

Zdroj: vlastní zpracování (2024)

Tabulka 16 Výpočet daně u poplatníka OSVČ s příjmy ve výši D

OSVČ	Velikost příjmů			
	Průměrný základ daně			
Měsíční hodnota	96 332 Kč	48 166 Kč	32 111 Kč	27 523 Kč
Roční hodnota	1 155 980 Kč	577 990 Kč	385 327 Kč	330 280 Kč
Procentuální výdajový paušál	80 %	60 %	40 %	30 %
Paušální výdaje	924 784 Kč	346 794 Kč	154 131 Kč	99 084 Kč
Dílčí základ daně dle par. 7 ZDP	231 196 Kč			
Nezdanitelné a odčitatelné položky	12 000 Kč			
Príspevky na penzijním pripojištení	12 000 Kč			
ZD snížený a zaokrouhlený	219 100 Kč			
Daň 15 %	32 865 Kč			
Slevy na dani celkem	62 652 Kč			
Základní sleva na poplatníka	30 840 Kč			
Sleva za umístění dítěte	16 608 Kč			
Daňové zvýhodnění na děti	15 204 Kč			
Daňová povinnost	-15 204 Kč			

Zdroj: vlastní zpracování (2024)

Syntéza zjištěných poznatků z tabulek č. 13, 14, 15 a 16:

Poplatník s vyměřovacím základem ve výši 231 196 Kč opět na daních nezaplatí nic, protože využije daňového zvýhodnění. Podobná situace nastane v případě, že by OSVČ podnikal například jako zemědělec a využil by 80% paušálního pásma. Dle srovnání daňové povinnosti v tabulce č. 13 a 14 jež vychází s průměrných příjmů OSVČ, je vidět, že pokud by zaměstnanec dosahoval příjmů ve výši 94 387 Kč stejně jako OSVČ, zaplatí vždy na dani více než podnikatel. Při uplatnění jakéhokoliv pásma pro odečet výdajů zaplatí OSVČ maximální daňovou povinnost ve výši 54 468 Kč, kdežto zaměstnanec odvede ze své mzdy necelých 105 000 Kč. Na závěr lze tvrdit, že díky příspěvkům na penzijní připojištění ve výši 12 000 Kč se vypočtená daň sníží o 1 800 Kč. Výpočet daňového zatížení poplatníka při využití snížení základu daně pomocí zaplacených příspěvcích na penzijní připojištění a uplatnění slevy za umístění dítěte do předškolního zařízení a s tím související využití daňového zvýhodnění, vyjde tedy téměř vždy kladně až na výjimky.

d) Výpočty modelový případ č. 4

Tabulka 17 Výpočet daně u poplatníka zaměstnanec s příjmy ve výši A-D

Zaměstnanec	Velikost příjmů			
	Průměrná mzda	Medián mezd	Průměrné příjmy	Průměrný základ daně
Hrubý měsíční příjem	43 413 Kč	37 418 Kč	94 387 Kč	19 266 Kč
Hrubý roční příjem	520 956 Kč	449 016 Kč	1 132 644 Kč	231 196 Kč
Dílčí základ daně dle par. 6 ZDP	520 956 Kč	449 016 Kč	1 132 644 Kč	231 196 Kč
Nezdanitelné a odčitatelné položky	24 000 Kč	24 000 Kč	24 000 Kč	24 000 Kč
Příspěvky na penzijním připojištění	12 000 Kč	12 000 Kč	12 000 Kč	12 000 Kč
Příspěvky na životním pojištění	12 000 Kč	12 000 Kč	12 000 Kč	12 000 Kč
ZD snížený a zaokrouhlený	496 900 Kč	425 000 Kč	1 108 600 Kč	207 100 Kč
Daň 15 %	74 535 Kč	63 750 Kč	166 290 Kč	31 065 Kč
Slevy na dani	93 204 Kč	93 204 Kč	93 204 Kč	93 204 Kč
Základní sleva na poplatníka	30 840 Kč	30 840 Kč	30 840 Kč	30 840 Kč
Sleva na manželku	24 840 Kč	24 840 Kč	24 840 Kč	24 840 Kč
Daňové zvýhodnění na děti	37 524 Kč	37 524 Kč	37 524 Kč	37 524 Kč
Daňová povinnost	-18 669 Kč	-29 454 Kč	73 086 Kč	-37 524 Kč

Zdroj: vlastní zpracování (2024)

Tabulka 18 Výpočet daně u poplatníka OSVČ s příjmy ve výši A-B

OSVČ	Velikost příjmů	
	Průměrná mzda	Medián mezd
Měsíční hodnota	108 533 Kč	93 545 Kč
Roční hodnota	1 302 390 Kč	1 122 540 Kč
Paušální výdaje	781 434 Kč	673 524 Kč
Dílčí základ daně dle par. 7 ZDP	520 956 Kč	449 016 Kč
Nezdanitelné a odčitatelné položky	24 000 Kč	24 000 Kč
Příspěvky na penzijním připojištění	12 000 Kč	12 000 Kč
Příspěvky na životním pojištění	12 000 Kč	12 000 Kč
ZD snížený a zaokrouhlený	496 900 Kč	425 000 Kč
Daň 15 %	74 535 Kč	63 750 Kč
Slevy na dani celkem	93 204 Kč	93 204 Kč
Základní sleva na poplatníka	30 840 Kč	30 840 Kč
Sleva na manželku	24 840 Kč	24 840 Kč
Daňové zvýhodnění na děti	37 524 Kč	37 524 Kč
Daňová povinnost	-18 669 Kč	-29 454 Kč

Zdroj: vlastní zpracování (2024)

Tabulka 19 Výpočet daně u poplatníka OSVČ s příjmy ve výši C

OSVČ	Velikost příjmů			
	Průměrné roční příjmy			
Měsíční hodnota	94 387 Kč			
Roční hodnota	1 132 640 Kč			
Procentuální výdajový paušál	80 %	60 %	40 %	30 %
Paušální výdaje	906 112 Kč	679 584 Kč	453 056 Kč	339 792 Kč
Dílčí základ daně dle par. 7 ZDP	226 528 Kč	453 056 Kč	679 584 Kč	792 848 Kč
Nezdanitelné a odčitatelné položky	24 000 Kč	24 000 Kč	24 000 Kč	24 000 Kč
Příspěvky na penzijním připojištění	12 000 Kč	12 000 Kč	12 000 Kč	12 000 Kč
Příspěvky na životním pojištění	12 000 Kč	12 000 Kč	12 000 Kč	12 000 Kč
ZD snížený a zaokrouhlený	202 500 Kč	429 000 Kč	655 500 Kč	768 800 Kč
Daň 15 %	30 375 Kč	64 350 Kč	98 325 Kč	115 320 Kč
Slevy na dani celkem	93 204 Kč	93 204 Kč	93 204 Kč	93 204 Kč
Základní sleva na poplatníka	30 840 Kč	30 840 Kč	30 840 Kč	30 840 Kč
Sleva na manželku	24 840 Kč	24 840 Kč	24 840 Kč	24 840 Kč
Daňové zvýhodnění na děti	37 524 Kč	37 524 Kč	37 524 Kč	37 524 Kč
Daňová povinnost	-37 524 Kč	-28 854 Kč	5 121 Kč	22 116 Kč

Zdroj: vlastní zpracování (2024)

Tabulka 20 Výpočet daně u poplatníka OSVČ s příjmy ve výši D

OSVČ	Velikost příjmů			
	Průměrný základ daně			
Měsíční hodnota	96 332 Kč	48 166 Kč	32 111 Kč	27 523 Kč
Roční hodnota	1 155 980 Kč	577 990 Kč	385 327 Kč	330 280 Kč
Procentuální výdajový paušál	80 %	60 %	40 %	30 %
Paušální výdaje	924 784 Kč	346 794 Kč	154 131 Kč	99 084 Kč
Dílčí základ daně dle par. 7 ZDP	231 196 Kč			
Nezdanitelné a odčitatelné položky	24 000 Kč			
Příspěvky na penzijním připojištění	12 000 Kč			
Příspěvky na životním pojištění	12 000 Kč			
ZD snížený a zaokrouhlený	207 100 Kč			
Daň 15 %	31 065 Kč			
Slevy na dani celkem	93 204 Kč			
Základní sleva na poplatníka	30 840 Kč			
Sleva na manželku	24 840 Kč			
Daňové zvýhodnění na děti	37 524 Kč			
Daňová povinnost	-37 524 Kč			

Zdroj: vlastní zpracování (2024)

Syntéza zjištěných poznatků z tabulek č. 17, 18, 19 a 20:

Tento modelový příklad se skládá ze dvou nezdavitelných položek, díky kterým si poplatníci sníží základ pro výpočet daně. Při zaplacených příspěvcích na pojistných produktech dochází k poklesnutí základu daně, z něhož se počítá daň. Další součástí snížení daňové povinnosti je využití slev ve formě slevy na manželku, jež nedosáhla příjmy a daňového zvýhodnění na dvě vyživované děti. Při srovnání zaměstnance s průměrnou roční mzdou 520 956 Kč a podnikatelem s průměrnou hodnotou základu daně, je z tabulek č. 17 a 19 vidět, že podnikatel obdrží od finančního úřadu vyšší daňový přeplatek, a to konkrétně o 18 855 Kč více. Jiným způsobem lze říct, že rozdíl mezi nejnižší daňovou povinností a možnou nejvyšší je 107 880 Kč. Nejvýznamnější zjištění je skutečnost, že v osmi z celkových jedenácti vypočtených povinností k dani je zjištěn daňový přeplatek. Pouze u vysokých ročních příjmů zaměstnanců ve výši 94 387 Kč a u podnikatelů, jenž uplatňují 40% a 30% výdajové pásmo vzniká stále daňová povinnost. Pokud by došlo ke srovnání daňové povinnosti u poplatníka zaměstnance s ročními příjmy ve výši 1 132 644 Kč s poplatníkem OSVČ se stejnými příjmy, nastane situace, že zaměstnanec na daňové povinnosti zaplatí až 3x více než OSVČ.

e) Výpočty modelový případ č. 5

Tabulka 21 Výpočet daně u poplatníka zaměstnanec s příjmy ve výši A-D

Zaměstnanec	Velikost příjmů			
	Průměrná mzda	Medián mezd	Průměrné příjmy	Průměrný základ daně
Hrubý měsíční příjem	43 413 Kč	37 418 Kč	94 387 Kč	19 266 Kč
Hrubý roční příjem	520 956 Kč	449 016 Kč	1 132 644 Kč	231 196 Kč
Dílčí základ daně dle par. 6 ZDP	520 956 Kč	449 016 Kč	1 132 644 Kč	231 196 Kč
Nezdavitelné a odčitatelné položky				
Poskytnutý dar	3 000 Kč	3 000 Kč	3 000 Kč	3 000 Kč
Úroky z hypotečního úvěru	16 000 Kč	16 000 Kč	16 000 Kč	16 000 Kč
ZD snížený a zaokrouhlený	501 900 Kč	430 000 Kč	1 113 600 Kč	212 100 Kč
Daň 15 %	75 285 Kč	64 500 Kč	167 040 Kč	31 815 Kč
Slevy na dani	30 840 Kč	30 840 Kč	30 840 Kč	30 840 Kč
Základní sleva na poplatníka	30 840 Kč	30 840 Kč	30 840 Kč	30 840 Kč
Daňová povinnost	44 445 Kč	33 660 Kč	136 200 Kč	975 Kč

Zdroj: vlastní zpracování (2024)

Tabulka 22 Výpočet daně u poplatníka OSVČ s příjmy ve výši A-B

OSVČ	Velikost příjmů	
	Průměrná mzda	Medián mezd
Měsíční hodnota	108 533 Kč	93 545 Kč
Roční hodnota	1 302 390 Kč	1 122 540 Kč
Paušální výdaje	781 434 Kč	673 524 Kč
Dílčí základ daně dle par. 7 ZDP	520 956 Kč	449 016 Kč
Nezdanitelné a odčitatelné položky	19 000 Kč	19 000 Kč
Poskytnutý dar	3 000 Kč	3 000 Kč
Úroky z hypotečního úvěru	16 000 Kč	16 000 Kč
ZD snížený a zaokrouhlený	501 900 Kč	430 000 Kč
Daň 15 %	75 285 Kč	64 500 Kč
Slevy na dani celkem	30 840 Kč	30 840 Kč
Základní sleva na poplatníka	30 840 Kč	30 840 Kč
Daňová povinnost	44 445 Kč	33 660 Kč

Zdroj: vlastní zpracování (2024)

Tabulka 23 Výpočet daně u poplatníka OSVČ s příjmy ve výši C

OSVČ	Velikost příjmů			
	Průměrné roční příjmy			
Měsíční hodnota	94 387 Kč			
Roční hodnota	1 132 640 Kč			
Procentuální výdajový paušál	80 %	60 %	40 %	30 %
Paušální výdaje	906 112 Kč	679 584 Kč	453 056 Kč	339 792 Kč
Dílčí základ daně dle par. 7 ZDP	226 528 Kč	453 056 Kč	679 584 Kč	792 848 Kč
Nezdanitelné a odčitatelné položky	19 000 Kč	19 000 Kč	19 000 Kč	19 000 Kč
Poskytnutý dar	3 000 Kč	3 000 Kč	3 000 Kč	3 000 Kč
Úroky z hypotečního úvěru	16 000 Kč	16 000 Kč	16 000 Kč	16 000 Kč
ZD snížený a zaokrouhlený	207 500 Kč	434 000 Kč	660 500 Kč	773 800 Kč
Daň 15 %	31 125 Kč	65 100 Kč	99 075 Kč	116 070 Kč
Slevy na dani celkem	30 840 Kč	30 840 Kč	30 840 Kč	30 840 Kč
Základní sleva na poplatníka	30 840 Kč	30 840 Kč	30 840 Kč	30 840 Kč
Daňová povinnost	285 Kč	34 260 Kč	68 235 Kč	85 230 Kč

Zdroj: vlastní zpracování (2024)

Tabulka 24 Výpočet daně u poplatníka OSVČ s příjmy ve výši D

OSVČ	Velikost příjmů			
	Průměrný základ daně			
Měsíční hodnota	96 332 Kč	48 166 Kč	32 111 Kč	27 523 Kč
Roční hodnota	1 155 980 Kč	577 990 Kč	385 327 Kč	330 280 Kč
Procentuální výdajový paušál	80 %	60 %	40 %	30 %
Paušální výdaje	924 784 Kč	346 794 Kč	154 131 Kč	99 084 Kč
Dílčí základ daně dle par. 7 ZDP	231 196 Kč			
Nezdanitelné a odčitatelné položky	19 000 Kč			
Poskytnutý dar	3 000 Kč			
Úroky z hypotečního úvěru	16 000 Kč			
ZD snížený a zaokrouhlený	212 100 Kč			
Daň 15 %	31 815 Kč			
Slevy na dani celkem	30 840 Kč			
Základní sleva na poplatníka	30 840 Kč			
Daňová povinnost	975 Kč			

Zdroj: vlastní zpracování (2024)

Syntéza zjištěných poznatků z tabulek č. 21, 22, 23 a 24:

V tomto příkladu je uplatněno snížení základu daně prostřednictvím poskytnutého daru a jeho snížení pomocí zaplacených úrocích na hypoteční úvěr. Provedené výpočty ke stanovení daňové povinnosti využívají pouze základní slevy na poplatníka. Při dosahování nízkých ročních příjmů u zaměstnance ve výši 231 196 Kč, vznikne nulová daňová povinnost, kdežto u poplatníka OSVČ vznikne ten samý výsledek jen za předpokladu, že v této výši bude jeho vyměřovací základ (tj. příjmy po odečtení výdajů). Pokud by poplatník s nízkými příjmy nezahrnul do nezdanitelných položek zaplacené úroky, i přesto dojde k daňové povinnosti ve výši 0 Kč.

4.2.2 Analýza odvodového zatížení obou skupin poplatníků

V této části je provedena analýza odvodového zatížení pro všechny modelové příklady. Analýza zahrnuje výpočty sociálního pojištění a následné vyčíslení celkového odvodového zatížení, které zahrnuje zohlednění nejen plateb pojistného, ale také daňové povinnosti. Všechny tabulky se odvíjí od čtyřech různých velikostí příjmů, a to ve výši průměrné mzdy zaměstnance – A, mediánu mezd zaměstnanců – B, průměrných ročních příjmů OSVČ – C a průměrného ročního základu daně OSVČ – D.

a) Výpočty ve výši modelové základny A

Tabulka 25 Výpočet odvodového zatížení zaměstnance s příjmy ve výši A

Odvodové zatížení zaměstnance	Modelový příklad				
	1	2	3	4	5
VZ ve výši průměrné mzdy	520 956 Kč				
Pojistné a daň placená zaměstnancem					
Pojistné na ZP - 4,5 %	23 443 Kč	23 443 Kč	23 443 Kč	23 443 Kč	23 443 Kč
Pojistné na SP - 6,5 %	33 862 Kč	33 862 Kč	33 862 Kč	33 862 Kč	33 862 Kč
Daňová povinnost	47 295 Kč	31 641 Kč	13 683 Kč	-18 669 Kč	44 445 Kč
Celkové odvody	104 600 Kč	88 946 Kč	70 988 Kč	57 305 Kč	101 750 Kč
Pojistné placené zaměstnavatelem					
Pojistné na ZP - 9 %	46 886 Kč	46 886 Kč	46 886 Kč	46 886 Kč	46 886 Kč
Pojistné na SP - 24,8 %	129 197 Kč	129 197 Kč	129 197 Kč	129 197 Kč	129 197 Kč
Celkové odvody	176 083 Kč	176 083 Kč	176 083 Kč	176 083 Kč	176 083 Kč
Celkové pojistné a daňové zatížení za zaměstnance					
Celkové pojistné zatížení	233 388 Kč	233 388 Kč	233 388 Kč	233 388 Kč	233 388 Kč
Celkové odvodové zatížení	280 683 Kč	265 029 Kč	247 071 Kč	233 388 Kč	277 833 Kč

Zdroj: vlastní zpracování (2024)

Tabulka 26 Výpočet odvodového zatížení OSVČ s příjmy ve výši A

Odvodové zatížení OSVČ	Modelový příklad				
	1	2	3	4	5
VZ ve výši průměrné mzdy	520 956 Kč				
Procentuální výdajový paušál	80 %, 60 %, 40 %, 30 %				
Pojistné placené OSVČ (skutečné výše)					
Pojistné na ZP - 13,5 %	35 165 Kč	35 165 Kč	35 165 Kč	35 165 Kč	35 165 Kč
Povinné pojistné na SP - 29,2 %	76 060 Kč	76 060 Kč	76 060 Kč	76 060 Kč	76 060 Kč
Nepovinné pojistné na SP - 2,1 %	10 940 Kč	10 940 Kč	10 940 Kč	10 940 Kč	10 940 Kč
Pojistné placené OSVČ (po zohlednění min. výše)					
Celkové povinné pojistné	111 224 Kč	111 224 Kč	111 224 Kč	111 224 Kč	111 224 Kč
Celkové pojistné	122 164 Kč	122 164 Kč	122 164 Kč	122 164 Kč	122 164 Kč
Celkové pojistné a daňové zatížení OSVČ					
Daňová povinnost	47 295 Kč	31 641 Kč	13 683 Kč	-18 669 Kč	44 445 Kč
Celkové povinné odvodové zatížení	158 519 Kč	142 865 Kč	124 907 Kč	111 224 Kč	155 669 Kč
Celkové odvodové zatížení	169 459 Kč	153 805 Kč	135 847 Kč	122 164 Kč	166 609 Kč

Zdroj: vlastní zpracování (2024)

Na základě tabulek č. 25 a 26 je vidět vyčíslení celkového odvodového zatížení obou poplatníků v případě uplatnění různých nezdanitelných položek a slev. Daňová povinnost při stejné výši vychází u obou skupin poplatníku vždy stejně, rozdíly vznikají pouze u příspěvků na pojistné, což ovlivňuje následné celkové odvodové zatížení daného poplatníka. Při stejné výši vyměřovacího základu zaplatí na platbách pojistného zaměstnanec zhruba 57 tisíc, ale OSVČ musí povinně zaplatit téměř 122 tisíc. Z pohledu zatížení poplatníků je však situace jiná. Z vyměřovacího základu zaměstnance se včetně příspěvků zaměstnavatele odvede na pojištění celkem 233 388 Kč, a naopak OSVČ svými povinnými platbami odvede za pojištění stále necelých 112 tisíc Kč. Zatížení samotného poplatníka zaměstnance včetně daně je v rozmezí 57 305 – 104 600 Kč, ale OSVČ je zatíženo odvody ve výši 116 694 – 169 459 Kč. Ovšem při porovnání celkového zatížení za zaměstnance je až do výše 280 683 Kč.

b) Výpočty ve výši modelové základny B

Tabulka 27 Výpočet odvodového zatížení zaměstnance s příjmy ve výši B

Odvodové zatížení zaměstnance	Modelový příklad				
	1	2	3	4	5
VZ ve výši mediánu mezd	449 016 Kč				
Pojistné a daň placená zaměstnancem					
Pojistné na ZP - 4,5 %	20 206 Kč	20 206 Kč	20 206 Kč	20 206 Kč	20 206 Kč
Pojistné na SP - 6,5 %	29 186 Kč	29 186 Kč	29 186 Kč	29 186 Kč	29 186 Kč
Daňová povinnost	36 510 Kč	20 856 Kč	2 898 Kč	-29 454 Kč	33 660 Kč
Celkové odvody	85 902 Kč	70 248 Kč	52 290 Kč	49 392 Kč	83 052 Kč
Pojistné placené zaměstnavatelem					
Pojistné na ZP - 9 %	40 411 Kč	40 411 Kč	40 411 Kč	40 411 Kč	40 411 Kč
Pojistné na SP - 24,8 %	111 356 Kč	111 356 Kč	111 356 Kč	111 356 Kč	111 356 Kč
Celkové odvody	151 767 Kč	151 767 Kč	151 767 Kč	151 767 Kč	151 767 Kč
Celkové pojistné a daňové zatížení za zaměstnance					
Celkové pojistné zatížení	201 159 Kč	201 159 Kč	201 159 Kč	201 159 Kč	201 159 Kč
Celkové odvodové zatížení	237 669 Kč	222 015 Kč	204 057 Kč	201 159 Kč	234 819 Kč

Zdroj: vlastní zpracování (2024)

Tabulka 28 Výpočet odvodového zatížení OSVČ s příjmy ve výši B

Odvodové zatížení OSVČ	Modelový příklad				
	1	2	3	4	5
VZ ve výši mediánu mezd	449 016 Kč				
Procentuální výdajový paušál	80 %, 60 %, 40 %, 30 %				
Pojistné placené OSVČ (skutečné výše)					
Pojistné na ZP - 13,5 %	30 309 Kč	30 309 Kč	30 309 Kč	30 309 Kč	30 309 Kč
Povinné pojistné na SP - 29,2 %	65 556 Kč	65 556 Kč	65 556 Kč	65 556 Kč	65 556 Kč
Nepovinné pojistné na SP - 2,1 %	9 429 Kč	9 429 Kč	9 429 Kč	9 429 Kč	9 429 Kč
Pojistné placené OSVČ (po zohlednění min. výše)					
Celkové povinné pojistné	98 219 Kč	98 219 Kč	98 219 Kč	98 219 Kč	98 219 Kč
Celkové pojistné	107 649 Kč	107 649 Kč	107 649 Kč	107 649 Kč	107 649 Kč
Celkové pojistné a daňové zatížení OSVČ					
Daňová povinnost	36 510 Kč	20 856 Kč	2 898 Kč	-29 454 Kč	33 660 Kč
Celkové povinné odvodové zatížení	134 729 Kč	119 075 Kč	101 117 Kč	98 219 Kč	131 879 Kč
Celkové odvodové zatížení	144 159 Kč	128 505 Kč	110 547 Kč	107 649 Kč	141 309 Kč

Zdroj: vlastní zpracování (2024)

Při výši ročního vyměřovacího základu ve výši 449 016 Kč dochází u poplatníka OSVČ k uplatnění minimální výše pro platby na zdravotní pojištění ve výši 32 663 Kč. Pro zaměstnance není nutné použít minimální vyměřovací základ, vzhledem ke skutečnosti, že jeho příjmy jsou stále dostačující pro výpočet plateb na zdravotní pojištění. Zaměstnanec je povinen za zdravotní pojištění odvést pouze 20 206 Kč. V případě vzniklého daňového bonusu je odvodové zatížení složeno pouze z plateb na pojistné. OSVČ je v případě daňového přeplatku zatížen z 24 % z vyměřovacího základu, ale celkové zatížení za zaměstnance je ve výši 45 %, což je o více než 21 % více. Zaměstnanec je při této výši vyměřovacího základu povinen uhradit platby za pojistné ve výši 49 392 Kč, ale druhý poplatník je povinen uhradit částky ve výši 98 219 Kč, což je skoro dvojnásobně více.

c) ve výši modelové základny C

Tabulka 29 Výpočet odvodového zatížení zaměstnance s příjmy ve výši C

Odvodové zatížení zaměstnance	Modelový příklad				
	1	2	3	4	5
VZ ve výši průměrných ročních příjmů	1 132 644 Kč				
Pojistné a daň placená zaměstnancem					
Pojistné na ZP - 4,5 %	50 969 Kč	50 969 Kč	50 969 Kč	50 969 Kč	50 969 Kč
Pojistné na SP - 6,5 %	73 622 Kč	73 622 Kč	73 622 Kč	73 622 Kč	73 622 Kč
Daňová povinnost	139 050 Kč	123 396 Kč	105 438 Kč	73 086 Kč	136 200 Kč
Celkové odvody	263 641 Kč	247 987 Kč	230 029 Kč	197 677 Kč	260 791 Kč
Pojistné placené zaměstnavatelem					
Pojistné na ZP - 9 %	101 938 Kč	101 938 Kč	101 938 Kč	101 938 Kč	101 938 Kč
Pojistné na SP - 24,8 %	280 896 Kč	280 896 Kč	280 896 Kč	280 896 Kč	280 896 Kč
Celkové odvody	382 834 Kč	382 834 Kč	382 834 Kč	382 834 Kč	382 834 Kč
Celkové pojistné a daňové zatížení za zaměstnance					
Celkové pojistné zatížení	507 425 Kč	507 425 Kč	507 425 Kč	507 425 Kč	507 425 Kč
Celkové odvodové zatížení	646 475 Kč	630 821 Kč	612 863 Kč	580 511 Kč	643 625 Kč

Zdroj: vlastní zpracování (2024)

Tabulka 30 Výpočet odvodového zatížení OSVČ s příjmy ve výši C

Odvodové zatížení OSVČ	Modelový příklad			
	1,2,3,4,5			
VZ ve výši průměrných ročních příjmů	226 528 Kč	453 056 Kč	679 584 Kč	792 848 Kč
Procentuální výdajový paušál	80 %	60 %	40 %	30 %
Pojistné placené OSVČ (skutečné výše)				
Pojistné na ZP - 13,5 %	15 291 Kč	30 581 Kč	45 872 Kč	53 517 Kč
Povinné pojistné na SP - 29,2 %	33 073 Kč	66 146 Kč	99 219 Kč	115 756 Kč
Nepovinné pojistné na SP - 2,1 %	4 757 Kč	9 514 Kč	14 271 Kč	16 650 Kč
Pojistné placené OSVČ (po zohlednění min. výše)				
Celkové povinné pojistné	67 987 Kč	98 809 Kč	145 091 Kč	169 273 Kč
Celkové pojistné	72 744 Kč	108 323 Kč	159 362 Kč	185 923 Kč
Celkové pojistné a daňové zatížení OSVČ				
Daňová povinnost př. 1	3 135 Kč	37 110 Kč	71 085 Kč	88 080 Kč
Celkové povinné odvodové zatížení př. 1	71 122 Kč	135 919 Kč	216 176 Kč	257 353 Kč
Celkové odvodové zatížení př. 1	75 879 Kč	145 433 Kč	230 447 Kč	274 003 Kč
Daňová povinnost př. 2	-12 519 Kč	21 456 Kč	55 431 Kč	72 426 Kč
Celkové povinné odvodové zatížení př. 2	67 987 Kč	120 265 Kč	200 522 Kč	241 699 Kč
Celkové odvodové zatížení př. 2	72 744 Kč	129 779 Kč	214 793 Kč	258 349 Kč
Daňová povinnost př. 3	-15 204 Kč	3 498 Kč	37 473 Kč	54 468 Kč
Celkové povinné odvodové zatížení př. 3	67 987 Kč	102 307 Kč	182 564 Kč	223 741 Kč
Celkové odvodové zatížení př. 3	72 744 Kč	111 821 Kč	196 835 Kč	240 391 Kč
Daňová povinnost př. 4	-37 524 Kč	-28 854 Kč	5 121 Kč	22 116 Kč
Celkové povinné odvodové zatížení př. 4	67 987 Kč	98 809 Kč	150 212 Kč	191 389 Kč
Celkové odvodové zatížení př. 4	72 744 Kč	108 323 Kč	164 483 Kč	208 039 Kč
Daňová povinnost př. 5	285 Kč	34 260 Kč	68 235 Kč	85 230 Kč
Celkové povinné odvodové zatížení př. 5	68 272 Kč	133 069 Kč	213 326 Kč	254 503 Kč
Celkové odvodové zatížení př. 5	73 029 Kč	142 583 Kč	227 597 Kč	271 153 Kč

Zdroj: vlastní zpracování (2024)

Z pohledu celkové zatížení vč. daně a všech příspěvků na pojistné vyjde v závislosti na využití různých slev a položek pro snížení základu daně, celkové zatížení za zaměstnance v rozmezí 580 841 Kč – 646 475 Kč a u OSVČ je rozmezí celkového zatížení ve výši 72 744 Kč – 274 003 Kč. V relativních ukazatelích lze vyjádřit, že maximální zatížení zaměstnance z příjmů je 57 % a 35 % u skupiny poplatníka OSVČ. Kdyby se srovnalo odvodové zatížení zaměstnance s podnikatelem vzhledem k ročním příjmům v průměrné výši (nikoliv vyměřovacímu základu) vznikne situace, že OSVČ zaplatí na svém povinném pojistném až 169 273 Kč (v závislosti na zvoleném paušálu), ale zaměstnanec je povinen si

uhradit povinné pojistné ve výši 124 591 Kč. Pokud by se bralo v potaz, že nejčastěji využívají OSVČ 60% výdajového paušálu, zaplatí OSVČ za celkové pojistné 108 323 Kč.

d) ve výši modelové základny D

Tabulka 31 Výpočet odvodového zatížení zaměstnance s příjmy ve výši D

Odvodové zatížení zaměstnance	Modelový příklad				
	1	2	3	4	5
VZ ve výši průměrného ZD	231 196 Kč				
Pojistné a daň placená zaměstnancem					
Pojistné na ZP - 4,5 %	10 404 Kč	10 404 Kč	10 404 Kč	10 404 Kč	10 404 Kč
Pojistné na SP - 6,5 %	15 028 Kč	15 028 Kč	15 028 Kč	15 028 Kč	15 028 Kč
Daňová povinnost	3 825 Kč	-11 829 Kč	-15 204 Kč	-37 524 Kč	975 Kč
Celkové odvody	29 257 Kč	25 432 Kč	25 432 Kč	25 432 Kč	26 407 Kč
Pojistné placené zaměstnavatelem					
Pojistné na ZP - 9 %	20 808 Kč	20 808 Kč	20 808 Kč	20 808 Kč	20 808 Kč
Pojistné na SP - 24,8 %	57 337 Kč	57 337 Kč	57 337 Kč	57 337 Kč	57 337 Kč
Celkové odvody	78 144 Kč	78 144 Kč	78 144 Kč	78 144 Kč	78 144 Kč
Celkové pojistné a daňové zatížení za zaměstnance					
Celkové pojistné zatížení	103 576 Kč	103 576 Kč	103 576 Kč	103 576 Kč	103 576 Kč
Celkové odvodové zatížení	107 401 Kč	103 576 Kč	103 576 Kč	103 576 Kč	104 551 Kč

Zdroj: vlastní zpracování (2024)

Tabulka 32 Výpočet odvodového zatížení OSVČ s příjmy ve výši D

Odvodové zatížení OSVČ	Modelový příklad				
	1	2	3	4	5
VZ ve výši průměrné hodnoty ZD	231 196 Kč	231 196 Kč	231 196 Kč	231 196 Kč	231 196 Kč
Procentuální výdajový paušál	80 %, 60 %, 40 %, 30 %				
Pojistné placené OSVČ (skutečné výše)					
Pojistné na ZP - 13,5 %	15 606 Kč	15 606 Kč	15 606 Kč	15 606 Kč	15 606 Kč
Povinné pojistné na SP - 29,2 %	33 755 Kč	33 755 Kč	33 755 Kč	33 755 Kč	33 755 Kč
Nepovinné pojistné na SP - 2,1 %	4 855 Kč	4 855 Kč	4 855 Kč	4 855 Kč	4 855 Kč
Pojistné placené OSVČ (po zohlednění min. výše)					
Celkové povinné pojistné	67 987 Kč	67 987 Kč	67 987 Kč	67 987 Kč	67 987 Kč
Celkové pojistné	72 842 Kč	72 842 Kč	72 842 Kč	72 842 Kč	72 842 Kč
Celkové pojistné a daňové zatížení OSVČ					
Daňová povinnost	3 825 Kč	-11 829 Kč	-15 204 Kč	-37 524 Kč	975 Kč
Celkové povinné odvodové zatížení	71 812 Kč	67 987 Kč	67 987 Kč	67 987 Kč	68 962 Kč
Celkové odvodové zatížení	76 667 Kč	72 842 Kč	72 842 Kč	72 842 Kč	73 817 Kč

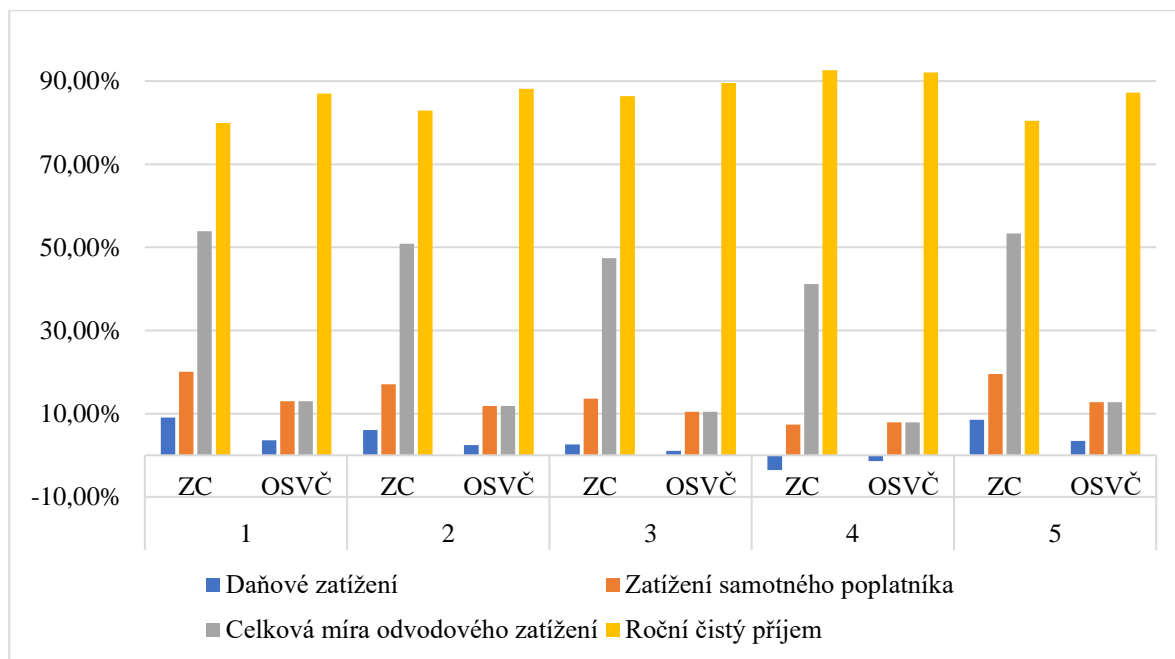
Zdroj: vlastní zpracování (2024)

Výpočet pojistných a daňových odvodů v tabulce č. 31 a 32 vychází z dosazení vyměřovacího základu jenž je průměrem v daňových přiznání pro osoby samostatně výdělečně činné za rok 2022. Rozdíl mezi povinnými platbami, jenž si hradí sám poplatník ze svého vyměřovacího základu za se pohybují v rozpětí od 25 432 Kč – 29 257 Kč a u druhé skupiny se jedná o celkové odvodové rozmezí mezi 72 842 – 76 667 Kč.

4.2.3 Komparace odvodového zatížení z příjmu

Dle níže uvedeného grafu č. 1 je zjištěno, že celkového nejvyššího zatížení poplatníka v podobě daňové povinnosti a plateb na pojistné, dosahuje zaměstnanec ve výši 20,08 %, a to za předpokladu, že uplatňuje pouze základní slevu na poplatníka. Ten samý výsledek platí i z pohledu celkových odvodů, jenž se odvádí za poplatníka. Při ročních příjmech, jenž je průměrem u zaměstnanců, získají obě skupiny poplatníků nejvyšší čistý výdělek, a to v případě modelové případu č. 4. Konkrétněji ze svých hrubých ročních příjmů dosáhne zaměstnanec na 92,58 % čistého příjmu a OSVČ získá 92,05 % čistého příjmu. Zároveň v tomto modelovém případě dosahují obě skupiny daňového přeplatku, který je způsobem dvěma vyživovanými dětmi. Nejvyšší procentní rozdíl mezi čistou mzdou zaměstnance a OSVČ dojde v případě č. 1, kdy se čisté příjmy od sebe liší ve výši 7,07 %.

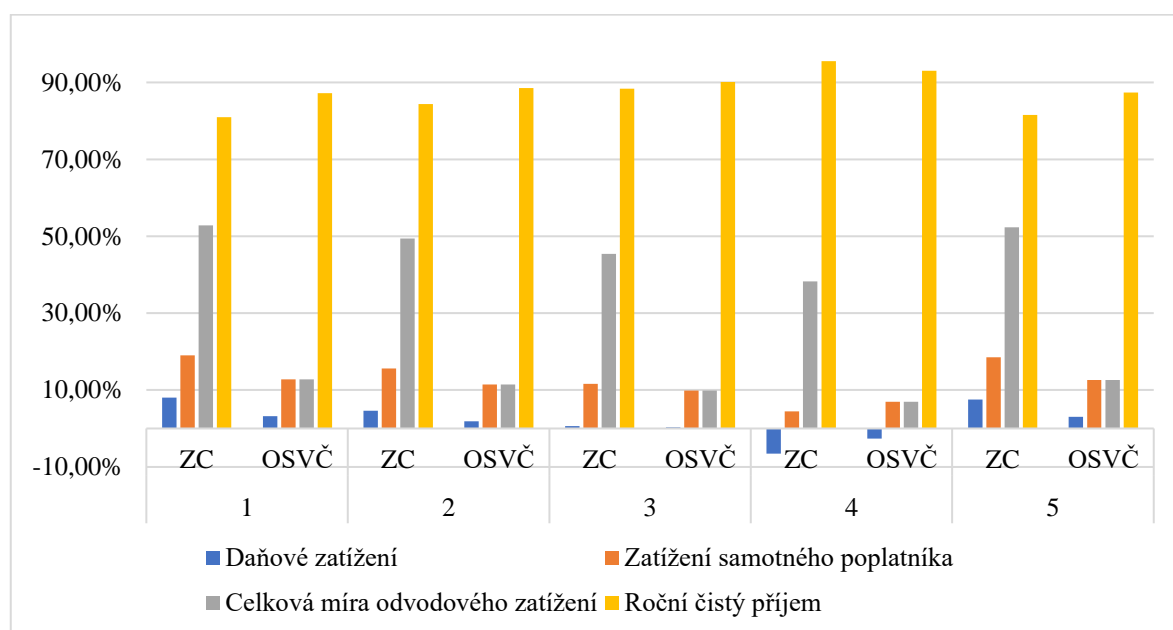
Graf 1 Relativní zatížení poplatníků z ročních příjmů ve výši modelové základny A

Zdroj: vlastní zpracování (2024)

Následující graf zobrazuje velmi podobné výsledky jako graf předchozí. Nejnižší míry zdanění je opět dosaženo v případě č. 4 a nejvyššího možného zdanění je tomu u případě č. 1. Srovnatelné výše čistých příjmů ve výši 88,35 % je u poplatníka zaměstnance v případě, že uplatňuje daňové zvýhodnění společně se slevou za umístění dítěte do předškolního zařízení a sníží si základ daně prostřednictvím příspěvků na penzijní pojištění. Stejně výše čistých příjmů ve výši 88,55 % dosáhne OSVČ za situace, že využije odečtení základu daně pomocí jednoho odběru krve a uplatňuje zvýhodnění.

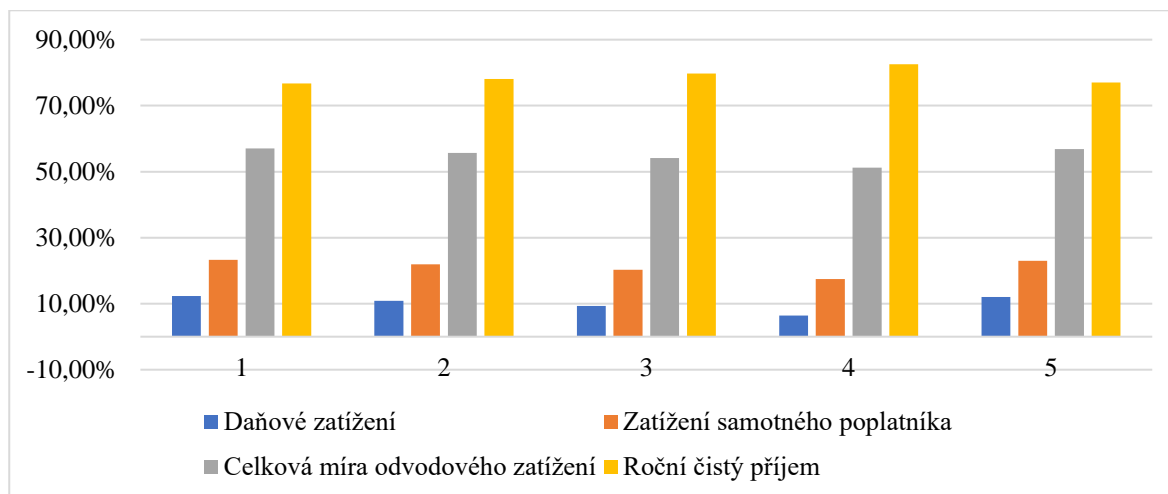
Graf 2 Relativní zatížení poplatníků z ročních příjmů ve výši modelové základny B

Zdroj: vlastní zpracování (2024)

Při ročních příjmech ve výši 1 132 644 Kč (měsíčně 94 387 Kč) vzniká velmi vysoká míra odvodového zatížení za zaměstnance a s tím související nižší úroveň čisté mzdy, než je tomu v případě příjmu ve výši průměru či mediánu mzdy. Rozpětí celkové míry zatížení za poplatníka zaměstnance je v závislosti na modelovém případě ve výši od 51–57 %, ale ve srovnání celkovým zatížením u zaměstnance s průměrnou mzdou je to v rozmezí od 41–54 % a ještě nižší rozmezí plateb za pojištění a daň je v případě, že dosahuje zaměstnanec příjmů ve výši mediánu, kdy je procentuální rozmezí zatížení 38–53 %.

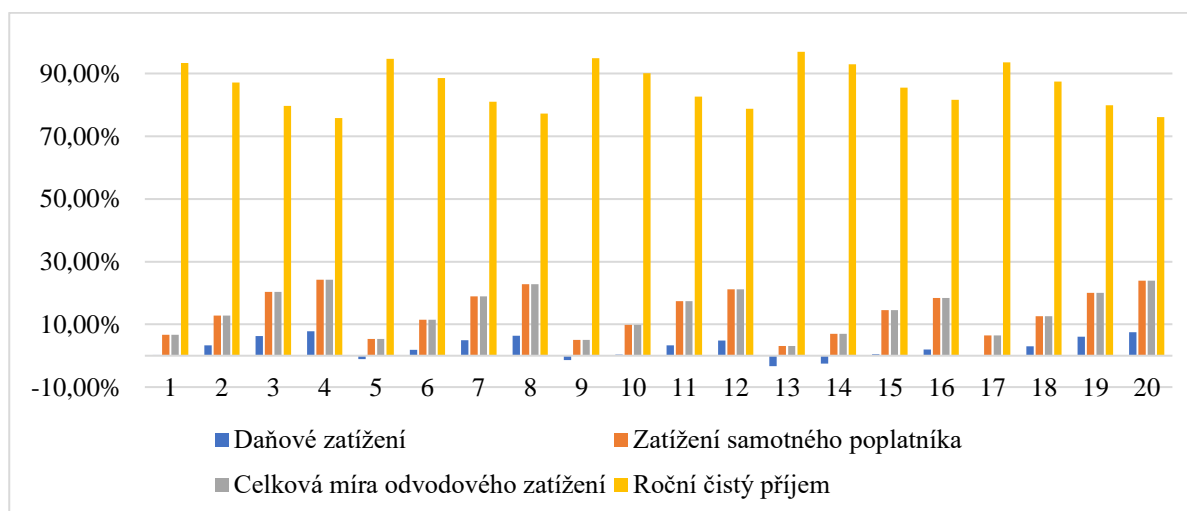
Graf 3 Relativní zatížení zaměstnance z ročních příjmů ve výši modelové základny C

Zdroj: vlastní zpracování (2024)

Na níže uvedeném grafu č. 4 může být podnikatel při nejnižších příjmech zatížen daňovými odvody výši od 0,03 – 0,28 %, ale s rostoucími příjmy se daňové zatížení pohybuje v rozmezí od 1,95 – 7,78 %. Co se týče celkové míry zatížení může být poplatník zatížen pouze ze 3 %, a to za předpokladu, že vyživuje děti, uplatňuje zaplacené příspěvky na pojištění a využil slevy na manželku. Naopak v případě, že se využije pouze základní slevy na poplatníka, dosáhne OSVČ celkového zatížení z ročních příjmů ve výši až 24,19 %. Při srovnání čistých příjmů u obou skupin poplatníků, dosahuje zaměstnanec příjmů v rozmezí od 76–83 %, a poplatník OSVČ získá rozpětí čistých příjmů ve výši 76–97 %. Nejvyššího zatížení poplatníka je dosaženo vždy v závislosti na vyšším vyměřovacím základu.

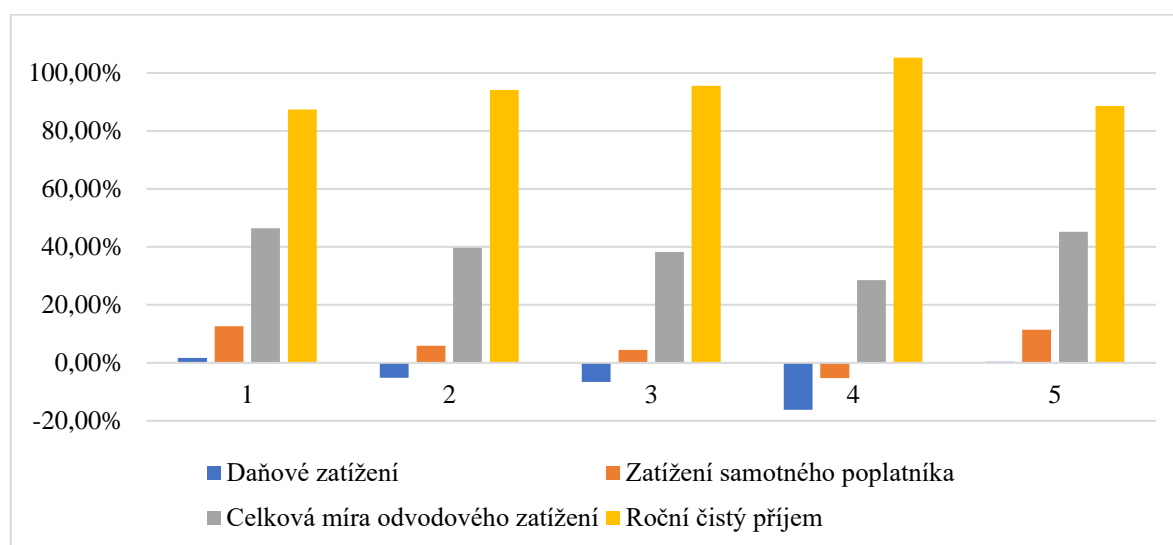
Graf 4 Relativní zatížení OSVČ z ročních příjmů ve výši modelové základny C

Zdroj: vlastní zpracování (2024)

Dle uvedených výpočtů v grafu č. 5 při zjištění celkové míry zdanění u zaměstnance s hrubým ročním příjmem ve výši 231 196 Kč, vyšla nejvyšší možná daňová povinnost pouze jako necelé 2 % z hrubého příjmu. Ve všech ostatních případech vyšla míra zdanění buď nulová nebo došlo k daňovému přeplatku. Z důvodu zmíněných nízkých příjmů dochází vždy k získání čistých příjmů v rozpětí 87,35 – 105,23 % z hrubého příjmu. V předchozích grafech, jenž počítaly se základnou A a B, začínaly čisté příjmy zaměstnance v procentuálním vyjádření od výše 80 % až do 96 %.

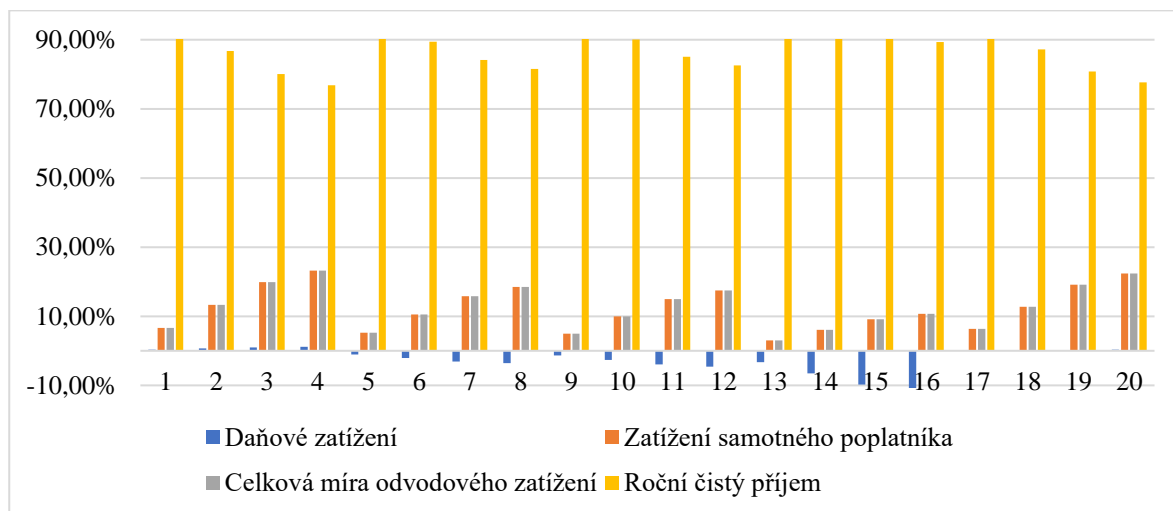
Graf 5 Relativní zatížení zaměstnance z příjmů ve výši modelové základny D

Zdroj: vlastní zpracování (2024)

Co se týče zatížení u OSVČ, ani zde nedochází k významné míře zdanění. Maximální procentní výše daňové povinnosti vychází 1,16 %, anebo vzniká značný přeplatek na dani v procentuální výši až 11,36 %. U případu č. 13–16 dochází vždy k nejvyšším čistým příjmům v rozmezí 90–97 % po zohlednění odvodů. V případě, že by se uplatňovala pouze základní sleva vychází rozmezí čistých příjmů u OSVČ mezi 77-93 %. Oblast celkového zatížení, které zahrnuje i zatížení pojistné se v závislosti na využitých slev, odčitatelných položek a velikosti ročního příjmu pohybuje od 3,06 % až 23,21 %. V porovnání s druhým typem poplatníka se při stejném vyměřovacím základu pohybuje zatížení z hrubých příjmů od -5,23–12,65 %.

Graf 6 Relativní zatížení OSVČ zaměstnance z příjmů ve výši modelové základny D

Zdroj: vlastní zpracování (2024)

4.3 Zhodnocení rizik

Při zaměření se na obecná rizika, která plynou z podnikání a zaměstnání, jich lze najít mnoho. Při rozboru rizik podnikání jako OSVČ se zkoumá finanční riziko, které zahrnuje nejistotu ohledně příjmů a výdajů. Podnikatel totiž nese veškeré finanční riziko v podobě neplacení faktur, výkyvů tržeb a obecně nízké stability příjmů. Nejvýznamnějším rizikem je pravděpodobně riziko neúspěchu podnikání a OSVČ také čelí nejistotě ohledně budoucí poptávky po jejich službách či produktech, což bezprostředně souvisí s nedostatkem zakázek. I zaměstnání na pracovní smlouvu přináší mnoho rizik, které je nezbytné zvážit a vhodně řídit. Mezi takové rizika patří například nedostatek práce, což může mít dopad nejen na samotného zaměstnance, ale také může mít významný dopad na fungování podniku zaměstnavatele. Dalším rizikem pracovního vztahu je, že zaměstnanec může čelit riziku nízkých mezd a nepřiměřených pracovních podmínek. V případě smlouvy na dobu určitou nemá zaměstnanec stejnou ochranu před výpovědí jako ten, jenž má uzavřenou smlouvu na dobu neurčitou (Podlešák, 2023; Freiwaldová, 2022).

Avšak rizika lze zhodnotit i z pohledu zaměstnavatele – firmy, jež by se měla rozhodovat, zda-li si chce na nějaký pracovní úkon nechat zaměstnat pracovníka, nebo si chce nechat úkon zhotovit od jiné firmy, či podnikající fyzické osoby. Rozhodnutí mezi najmutím pracovníka či podnikatele závisí na konkrétní situaci, potřebách a cílech podnikání dané firmy. Každá možnost má své výhody a nevýhody, které je důležité zvážit. Mezi významný faktor však lze považovat náklady práce. Při porovnání nákladů na zaměstnance

a na OSVČ, je zaměstnavatel povinen hradit za své zaměstnance náklady ve výši 33,8 % z hrubé mzdy. Pokud by však měl za stejnou cenu (ve výši hrubé mzdy) najmout podnikatele, tyto náklady by hradit nemusel. Avšak je důležité ještě zmínit to, že náklady na zaměstnance nejsou pouze ve výši hrubé mzdy a odvodů. Najmutí pracovníka přináší také náklady spojené se školením, příplatky, placenou dovolenou a dalšími benefity, které mohou být finančně náročné (Tomšej, Fára, 2018; Seyfor, 2020). Na druhou stranu ani podnikající osoba nemusí být nejvhodnější cesta. Při najmutí podnikatele sice odpadá placení zákonných odvodů, ale i přesto někteří podnikatelé mohou být dražší než interní zaměstnanci, a to zejména pokud by se muselo platit za dodatečné služby a poplatky. Naopak mezi výhody spolupráce s OSVČ bývá absence povinnosti hradit odvody, možnost rychlejšího ukončení spolupráce nebo možnost spolupracovat s více podnikateli (Klímová, 2022). Mezi další otázky, které jsou rozhodující při rozhodování je kontrola a flexibilita či možnost snížení administrativy.

4.4 Nároky na dávky

Vzhledem k tomu, že již byla popsána obecná rizika plynoucí z podnikání a zaměstnání, je nutné rozebrat především jistoty plynoucí ze systému sociálního zabezpečení.

Co se týče jistot ze sociálního pojištění je nutné zmínit, že účast OSVČ na nemocenském pojištění je zcela dobrovolná a pokud si jej dané osoby neplatí, nemají tak žádný nárok na náhradu. Podnikatel si svými nepovinnými příspěvky na sociální zabezpečení v podobě plateb za nemocenské může zajistit čtyři různé peněžní dávky, kdežto zaměstnanec má nárok na dávek šest. Mezi ty dávky, na které nevzniká OSVČ nárok, patří ošetrovné. Na níže uvedené tabulce je vidět, na jakou výši náhrady dosáhne zaměstnanec, pokud by ošetřoval člena rodiny. Z tabulky č. 33 je vidět, že pokud by OSVČ ošetřoval například své dítě, neobdrží za tuto dobu vůbec žádnou kompenzaci. Naopak zaměstnanec získá v závislosti na výši svých příjmů 3 087 – 10 476 Kč za 9 dní. Dále je nutné se zaměřit na výši dávek za dobu, kdy je poplatník v pracovní neschopnosti. Na základě tabulky je jasné, že obě skupiny poplatníků mohou v případě vyměřovacího základu ve výši 520 956 Kč a 231 196 Kč obdržet stejnou výši nemocenských dávek. Rozdílnost však nastává v ročních příjmech, kdy zaměstnanci stačí měsíční příjmy ve výši 43 413 Kč, proto aby mohl od 15. kalendářního dne získat denní náhradu ve výši 756 Kč. Naopak OSVČ si pro denní náhradu ve výši 756 Kč musí vydělat měsíčně 108 533 Kč, což je více než 2x více než je hrubá mzda zaměstnance. Jiná situace však nastane, pokud by příjmy OSVČ

i zaměstnanec byly ve stejné výši 94 387 Kč. Zaměstnanec může obdržet denní nemocenské 1 164 Kč, ale podnikatel získá pouze 671 Kč za každý den v době neschopnosti. Tento rozdíl je dán tím, že vyměřovací základ, z něhož je peněžní dávka pro OSVČ počítána, je ponížena o výdaje zjištěné procentním paušálem. Avšak je zde významná skutečnost, kterou je nutné pro úplnost náhrad za pracovní neschopnost, zmínit. V době pracovní neschopnosti je podnikatelům hrazen až 15. den, kdežto zaměstnanec získá náhradu i za dobu před 15. dnem. Taková kompenzace dosahuje částky, která přesahuje náhradu poskytovanou Okresní správou sociálního zabezpečení. Prakticky lze uvést, že v případě průměrného vyměřovacího základu ve výši 520 956 Kč a trvání pracovní neschopnosti v době 15. kalendářních dnů získá OSVČ peněžní dávku ve výši 756 Kč, ale zaměstnanci bude poskytnuta náhrada do mzdy ve výši 10 780 Kč (hrubého) a mimo jiné také získá peněžní dávku ve výši 756 Kč.

Nakonec je nutné zmínit problematiku výše starobního důchodu, na který vzniká nárok za příspěvky na důchodové pojištění. Z níže uvedené tabulky lze vidět orientační výši nároku na starobní důchod, pokud se bere v potaz průměrný věk poplatníka a počátek důchodového pojištění začínající ve 20 letech poplatníka. V případě příjmů rovnající se průměrné mzdě je důchod poplatníka OSVČ ve výši 17 873 Kč a pro zaměstnance 21 683 Kč. Rozdíl mezi těmito částkami činí pouze 3810 Kč měsíčně, ale značný rozdíl je mezi příjmy, které musí poplatníci obdržet, aby měli nárok na stanovené výše důchodu. OSVČ si musí měsíčně vydělat až 109 tisíc Kč, ale zaměstnanci postačí hrubý výdělek ve výši necelých 44 tisíc Kč.

Naopak nejvyšší rozdíl mezi částkami důchodu činí za předpokladu, že poplatníci dosahující příjmů ve výši 94 387 Kč (tj. příjmů, které jsou průměrem u OSVČ). Při stejné úrovni příjmů je výše důchodu zaměstnance ve výši 30 629 Kč, ale OSVČ by bylo vypláceno téměř o polovinu méně, konkrétně 17 143 Kč. Poslední výpočet starobního důchodu bere v úvahu nejnižší měsíční příjmy poplatníka. I přesto, že je příjem zaměstnance nižší o 28 900 Kč, než je měsíční příjem podnikající poplatníka, obdrží zaměstnanec vyšší měsíční důchod. Rozdíl mezi důchody je 5 585 Kč. Dle uvedené tabulky lze vidět, že orientační výše starobního důchodu pro OSVČ se pohybuje vždy nižší, než je nárok zaměstnance. V závislosti na velikosti měsíčních příjmů se tak pohybuje měsíční důchod ve výši 11 820 – 17 873 Kč pro OSVČ a rozpětí důchodu pro zaměstnance činí 17 405 – 30 629 Kč. Na základě výpočtů lze vypočítat průměrný důchod zaměstnance v částce 23 239 Kč a 15 612 Kč připadající podnikateli.

Pokud by se aplikovala průměrná mzda zaměstnance, je výše důchodu stanovena ve výši 21 683 Kč. U podnikající fyzické osoby s průměrnou hodnotou ročních příjmů a uplatnění 60procentního výdajového paušálu, je starobní důchod pouze ve výši 17 143 Kč. Rozdíl v měsíčním důchodu ve výši 4 540 Kč sice není tak markantní, ale při zohlednění možnosti odejít do důchodu v 65 letech (ČSSZ, 2024b) a naděje dožití je částka za celou dobu v důchodovém věku vysoká. Dle dat Českého statistického úřadu (2024a) za období 2022 se celorepubliková naděje dožití pohybuje u mužů ve věku 75 let a u žen je dožití 81 let. Za předpokladu odchodu do důchodu v 65 letech a průměrného dožití se rozdíl mezi měsíčním starobním důchodem OSVČ a zaměstnance pohybuje rozdíl až do částky 544 800 Kč u mužského pohlaví u ženského pohlaví je rozdíl za celou dobu v důchodu až do doby naděje dožití ve výši 871 680 Kč.

Z tabulky vyplývá, že v případě stejné výše ročních příjmů u obou typů poplatníků, je však rozdílná výše vyměřovacího základu, a z toho důvodu bude rozdílná výše starobního důchodu. Rozdíl jak u zaměstnance, tak u podnikající osoby. Tento rozdíl je zapříčiněn jinou metodikou v případě stanovení plateb za důchodové pojištění. Zaměstnanci se důchod vyměřuje z hrubé mzdy, ale podnikající FO bude přiznán důchod z plateb, které vychází z poloviny vyměřovacího základu (který je mimo jiné snížen o výdaje). Tzn. že vyšší měsíční příjem u OSVČ neznamenaá ihned lepší podmínky při určování starobního důchodu.

Tabulka 33 Výše dávek za platby ze sociální zabezpečení

Výše dávek z nemocenského pojištění (platné pro rok 2023)	Velikost příjmů					
	Průměrná mzda		Průměrná hodnota ročních příjmů		Průměrná hodnota ZD	
Typ poplatníka	ZC	OSVČ	ZC	OSVČ	ZC	OSVČ
Měsíční příjmy	43 413 Kč	108 533 Kč	94 387 Kč	94 387 Kč	19 266 Kč	48 166 Kč
Roční příjmy	520 956 Kč	1 302 390 Kč	1 132 644 Kč	1 132 644 Kč	231 196 Kč	577 990 Kč
Zdaňovací období	2023					
Výše denní náhrady do 15. dne	1 078 Kč	- Kč	1 705 Kč	- Kč	479 Kč	- Kč
Výše denní nemocenské od 15. dne	756 Kč	756 Kč	1 164 Kč	671 Kč	343 Kč	343 Kč
Výše ošetřovného	6 804 Kč	- Kč	10 476 Kč	- Kč	3 087 Kč	- Kč

Výše dávek z důchodového pojištění (platné pro rok 2024)	Velikost příjmů					
	Průměrná mzda		Průměrná hodnota ročních příjmů		Průměrná hodnota ZD	
Typ poplatníka	ZC	OSVČ	ZC	OSVČ	ZC	OSVČ
Měsíční příjmy	43 413 Kč	108 533 Kč	94 387 Kč	94 387 Kč	19 266 Kč	48 166 Kč
Roční příjmy	520 956 Kč	1 302 390 Kč	1 132 644 Kč	1 132 644 Kč	231 196 Kč	577 990 Kč
Zdaňovací období	2024					
Výše starobního důchodu	21 683 Kč	17 873 Kč	30 629 Kč	17 143 Kč	17 405 Kč	11 820 Kč

Zdroj: vlastní zpracování (2024) dle online kalkulaček na stránkách MPSV (2023b), Peníze (2024a, 2024b), Finance (2023c)

4.5 Dopady změn v oblasti odvodů ve zdaňovacím období 2024

Následující část se zabývá vyčíslením daně a plateb za sociální pojištění podle nových daňových a pojistných pravidel platných od roku 2024. Poté je provedeno zhodnocení a porovnání těchto změn v legislativě pro rok 2024 s rokem 2023. Pro účely následujících výpočtů bylo zvoleno těchto pět legislativních změn:

- zvýšení sazby za nemocenské pojištění o 0,6 %,
- zohlednění minimální výše plateb za sociální zabezpečení ve výši 55 % ze základu daně u poplatníka OSVČ,
- zrušení školkovného,
- nemožnost uplatnění slevy na manželku v případě, že pečuje o dítě starší než 3 roky,
- a zrušení slevy na studenta.

Následující tabulka č. 34 a 35 zobrazuje podrobný výpočet při využití typového modelového příkladu č. 1 a zohledňuje dvě změny, které jsou v platnosti od roku 2024. První **změna týkající se zvýšení sazby za nemocenské pojištění** se aplikuje u obou skupin poplatníků. Naopak v případě pojistné změny, při které musí nově poplatník hradit **zálohy na důchodové pojištění a státní politiku zaměstnanosti ve výši 55 % ze základu daně**, se týká pouze podnikatelů. Vzhledem k pojistné úpravě sazby za nemocenské pojištění o 0,6 % zaplatí nově zaměstnanec na sociálním zabezpečení v průměru o 3 501 Kč ročně více. U podnikajícího poplatníka dojde k průměrnému zvýšení plateb za povinné sociální zabezpečení z částky 8 685 Kč na částku 11 166 Kč, což představuje zvýšení pouze o necelých 2 500 Kč. Při pohledu na částky za pojistné na sociální zabezpečení je zřejmé, že dochází k navýšení pouze u OSVČ. Při meziročním srovnání dochází k situaci, že na příspěvcích zaplatí OSVČ v roce 2024 o 6 615 – 10 900 Kč více než tomu bylo v období 2023. Nejvyšší rozdíl je dán opětovným zvýšením povinných plateb za sociální zabezpečení. I přestože nedošlo k právní úpravě pojistného na zdravotní pojištění, dochází k nárůstu pojistných odvodů. Nárůst je zapříčiněn novou minimální hrubou mzdou, jenž platí od nového roku a díky ní se odvíjí minimální platby. Pokud tedy OSVČ nedosahuje minimálních příjmů rozhodných pro výpočet pojistného na zdravotní pojištění, meziročně se mu nově zvednou platby o roční částku ve výši 2 952 Kč. Při srovnání pojistných odvodů bylo zjištěno, že u poplatníka zaměstnanec se platby zvýšily maximálně o 1 %, ale podnikatel si nově na pojistném připlatí až o 7 % více v závislosti na výši příjmu.

Díky analýze provedené v níže uvedených tabulkách zjišťující čistý příjem poplatníka je tedy vidět, že u poplatníka zaměstnanec dochází po aplikaci legislativních změn k poklesu čisté mzdy v rozmezí od 1 387 – 6 796 Kč. Nejvyššího rozdílu v čisté mzdě zaměstnance je dosaženo díky vysokým ročním příjmům a nejnižší rozdíl vznikne v případě příjmů velmi nízkých. Při zaměření se na výsledky čistých příjmů u druhého poplatníka, vzniká vyšší rozdíl mezi zdaňovacím obdobím 2023 a 2024. Po odečtení výdajů 60% paušálem získá OSVČ v roce 2024 čisté příjmy o 11 183 – 15 239 Kč nižší, než by tomu bylo v roce 2023.

Tabulka 34 Komparace odvodového zatížení poplatníků ve výši modelové základny A–B

Odvodové zatížení ve výši modelové základny A-B	Velikost příjmů							
	Průměrná mzda				Medián mezd			
Typ poplatníka	ZC		OSVČ		ZC		OSVČ	
Roční příjmy	520 956 Kč		1 302 390 Kč		449 016 Kč		1 122 540 Kč	
Vyměřovací základ	520 956 Kč		520 956 Kč		449 016 Kč		449 016 Kč	
Zdaňovací období	2023	2024	2023	2024	2023	2024	2023	2024
Pojistné a daň placená poplatníkem								
Pojistné na ZP	23 443 Kč	23 443 Kč	35 165 Kč	35 616 Kč	20 206 Kč	20 206 Kč	32 664 Kč	35 616 Kč
Pojistné na SP	33 862 Kč	33 862 Kč	76 060 Kč	83 666 Kč	29 186 Kč	29 186 Kč	65 556 Kč	72 112 Kč
Pojistné na nemocenské	- Kč	3 126 Kč	10 940 Kč	14 066 Kč	- Kč	2 694 Kč	9 429 Kč	12 123 Kč
Daňová povinnost	47 295 Kč	47 295 Kč	47 295 Kč	47 295 Kč	36 510 Kč	36 510 Kč	36 510 Kč	36 510 Kč
Celkové pojistné	57 305 Kč	60 431 Kč	122 164 Kč	133 347 Kč	49 392 Kč	52 086 Kč	107 650 Kč	119 851 Kč
Celkové odvody	104 600 Kč	107 726 Kč	169 459 Kč	180 642 Kč	85 902 Kč	88 596 Kč	144 160 Kč	156 361 Kč
Pojistné placené zaměstnavatelem								
Pojistné na ZP	46 886 Kč	46 886 Kč	- Kč	- Kč	40 411 Kč	40 411 Kč	- Kč	- Kč
Pojistné na SP	129 197 Kč	129 197 Kč	- Kč	- Kč	111 356 Kč	111 356 Kč	- Kč	- Kč
Celkové odvody	176 083 Kč	176 083 Kč	- Kč	- Kč	151 767 Kč	151 767 Kč	- Kč	- Kč
Celkové pojistné a daňové zatížení za poplatníka								
Celkové pojistné zatížení	233 388 Kč	236 514 Kč	122 164 Kč	133 347 Kč	201 159 Kč	203 853 Kč	107 650 Kč	119 851 Kč
Celkové odvodové zatížení	280 683 Kč	283 809 Kč	169 459 Kč	180 642 Kč	237 669 Kč	240 363 Kč	144 160 Kč	156 361 Kč
Čistý roční příjem								
Čistý příjem poplatníka	416 356 Kč	413 230 Kč	1 132 931 Kč	1 121 748 Kč	363 114 Kč	360 420 Kč	978 380 Kč	966 179 Kč

Zdroj: vlastní zpracování (2024)

Tabulka 35 Komparace odvodového zatížení poplatníků ve výši modelové základny C–D

Odvodové zatížení ve výši modelové základny C-D	Velikost příjmů							
	Průměrná hodnota ročních příjmů				Průměrná hodnota ZD			
Typ poplatníka	ZC		OSVČ		ZC		OSVČ	
Roční příjmy	1 132 644 Kč		1 132 644 Kč		231 196 Kč		577 990 Kč	
Vyměřovací základ	1 132 644 Kč		453 056 Kč		231 196 Kč		231 196 Kč	
Zdaňovací období	2023	2024	2023	2024	2023	2024	2023	2024
Pojistné a daň placená poplatníkem								
Pojistné na ZP	50 969 Kč	50 969 Kč	32 664 Kč	35 616 Kč	10 404 Kč	10 404 Kč	32 664 Kč	35 616 Kč
Pojistné na SP	73 622 Kč	73 622 Kč	66 146 Kč	72 761 Kč	15 028 Kč	15 028 Kč	35 324 Kč	46 224 Kč
Pojistné na nemocenské	- Kč	6 796 Kč	9 514 Kč	12 233 Kč	- Kč	1 387 Kč	4 855 Kč	6 242 Kč
Daňová povinnost	139 050 Kč	139 050 Kč	37 110 Kč	37 110 Kč	3 825 Kč	3 825 Kč	3 825 Kč	3 825 Kč
Celkové pojistné	124 591 Kč	131 387 Kč	108 324 Kč	120 609 Kč	25 432 Kč	26 819 Kč	72 843 Kč	88 082 Kč
Celkové odvody	263 641 Kč	270 437 Kč	145 434 Kč	157 719 Kč	29 257 Kč	30 644 Kč	76 668 Kč	91 907 Kč
Pojistné placené zaměstnavatelem								
Pojistné na ZP	101 938 Kč	101 938 Kč	- Kč	- Kč	20 808 Kč	20 808 Kč	- Kč	- Kč
Pojistné na SP	280 896 Kč	280 896 Kč	- Kč	- Kč	57 337 Kč	57 337 Kč	- Kč	- Kč
Celkové odvody	382 834 Kč	382 834 Kč	- Kč	- Kč	78 144 Kč	78 144 Kč	- Kč	- Kč
Celkové pojistné a daňové zatížení za poplatníka								
Celkové pojistné zatížení	507 425 Kč	514 220 Kč	108 324 Kč	120 609 Kč	103 576 Kč	104 963 Kč	72 843 Kč	88 082 Kč
Celkové odvodové zatížení	646 475 Kč	653 270 Kč	145 434 Kč	157 719 Kč	107 401 Kč	108 788 Kč	76 668 Kč	91 907 Kč
Čistý roční příjem								
Čistý příjem poplatníka	869 003 Kč	862 207 Kč	987 210 Kč	974 925 Kč	201 939 Kč	200 552 Kč	501 322 Kč	486 083 Kč

Zdroj: vlastní zpracování (2024)

Níže uvedená tabulka č. 36 naopak prezentuje výpočet daňové povinnosti v případě situace, kdy již **nelze uplatnit slevu za umístění dítěte do předškolního zařízení** ve výši 16 608 Kč. Další výpočty také zahrnují a zohledňují výpočty za platby za pojistné po aplikaci pojistných změn.

Na základě vypočtené daňové povinnosti, jež by vznikla ve zdaňovacím období za rok 2024 lze jednoznačně konstatovat, že při nemožnosti uplatnit slevu za tzv. školkovné ve stanovené výši se téměř všechny daňové povinnosti zvýší o částku 16 608 Kč. Nicméně pokud poplatník dosahuje nízkého základu daně ve výši 231 196 Kč, je rozdíl mezi daňovým přeplatkem v roce 2023 a v roce 2024 pouze 2 025 Kč. Za předpokladu, že by poplatník nevyužil nezdanitelných položek za příspěvky na penzijním připojištění v uvedené výši 12 000 Kč, zvedla by se vyčíslená daňová povinnost pouze o roční částku ve výši 1 800 Kč.

Tabulka 36 Výpočet daňové povinnosti u obou skupin poplatníků

Výpočet daňové povinnosti	Velikost příjmů				
	A	B	C		D
Typ poplatníka	ZC + OSVČ	ZC + OSVČ	ZC	OSVČ	ZC + OSVČ
DZD dle par. 6 nebo 7 ZDP	520 956 Kč	449 016 Kč	1 132 644 Kč	453 056 Kč	231 196 Kč
Položky snižující ZD	12 000 Kč	12 000 Kč	12 000 Kč	12 000 Kč	12 000 Kč
ZD snížený a zaokrouhlený	508 900 Kč	437 000 Kč	1 120 600 Kč	441 000 Kč	219 100 Kč
Daň 15 %	76 335 Kč	65 550 Kč	168 090 Kč	66 150 Kč	32 865 Kč
Slevy na dani	46 044 Kč	46 044 Kč	46 044 Kč	46 044 Kč	46 044 Kč
Základní sleva na poplatníka	30 840 Kč	30 840 Kč	30 840 Kč	30 840 Kč	30 840 Kč
Sleva za tzv. školkovné	- Kč	- Kč	- Kč	- Kč	- Kč
Daňové zvýhodnění na děti	15 204 Kč	15 204 Kč	15 204 Kč	15 204 Kč	15 204 Kč
Daňová povinnost	30 291 Kč	19 506 Kč	122 046 Kč	20 106 Kč	-13 179 Kč

Zdroj: vlastní zpracování (2024)

Další dvě tabulky č. 37 a 38 sumarizují celkové odvody ze základu daně, a to za předpokladu, že je dosazena daňová povinnost z tabulky č. 35 a jsou aplikovány pojistné změny týkající se zvýšení sazby za nemocenské pojištění a zvýšení minimálních plateb za sociální zabezpečení u poplatníka OSVČ. Daňová povinnost se ve všech případech zvýšila (u jednoho případu došlo ke snížení daňového přeplatku) a procentuálně došlo k nárůstu až o 3 % oproti roku 2023. V případě příjmů ve výši mediánu mezd dochází k daňové povinnosti v roce 2024 až 6x větší, ale u příjmu ve výši průměrné mzdy je daň vyšší jen 2x. Celkové zatížení za poplatníka, které zahrnuje nejen daňovou povinnost, ale také pojistné odvody společně s příspěvkem na pojistné placené zaměstnavatelem se u nejnižších příjmů pohybuje ve výši od 103 576 – 612 863 Kč za zaměstnance a v roce 2024 je rozmezí zatížení 104 963 – 636 266 Kč. Naproti tomu se celkové zatížení u OSVČ pohybovalo v rozpětí od 72 843 – 135 847 Kč a po uplatnění nových pojistných a daňových změn je to částka od 88 082 – 163 638 Kč.

Celkově lze pozorovat, že při zvýšení pojistných odvodů a nemožném uplatnění školkovného v daních, vzrostlo celkové odvodové zatížení z příjmů až o 23 404 Kč v případě zaměstnance až o částku 28 893 Kč u poplatníka OSVČ. V procentním vyjádření se jedná o navýšení o 1–4 % u zaměstnance a u druhé skupiny poplatníka dochází k navýšení odvodů o 5–7 %. Co se týče procentuálního vyjádření je čistý příjem zaměstnance meziročně nižší o 2 %, ale u podnikatele se čisté příjmy snížily až o 7 %.

Tabulka 37 Komparace odvodového zatížení poplatníků ve výši modelové základny A–B

Odvodové zatížení ve výši modelové základny A-B	Velikost příjmů							
	Průměrná mzda				Medián mezd			
Typ poplatníka	ZC		OSVČ		ZC		OSVČ	
Roční příjmy	520 956 Kč		1 302 390 Kč		449 016 Kč		1 122 540 Kč	
Vyměřovací základ	520 956 Kč		520 956 Kč		449 016 Kč		449 016 Kč	
Zdaňovací období	2023	2024	2023	2024	2023	2024	2023	2024
Pojistné a daň placená poplatníkem								
Pojistné na ZP	23 443 Kč	23 443 Kč	35 165 Kč	35 616 Kč	20 206 Kč	20 206 Kč	32 664 Kč	35 616 Kč
Pojistné na SP	33 862 Kč	33 862 Kč	76 060 Kč	83 666 Kč	29 186 Kč	29 186 Kč	65 556 Kč	72 112 Kč
Pojistné na nemocenské	- Kč	3 126 Kč	10 940 Kč	14 066 Kč	- Kč	2 694 Kč	9 429 Kč	12 123 Kč
Daňová povinnost	13 683 Kč	30 291 Kč	13 683 Kč	30 291 Kč	2 898 Kč	19 506 Kč	2 898 Kč	19 506 Kč
Celkové pojistné	57 305 Kč	60 431 Kč	122 164 Kč	133 347 Kč	49 392 Kč	52 086 Kč	107 650 Kč	119 851 Kč
Celkové odvody	70 988 Kč	90 722 Kč	135 847 Kč	163 638 Kč	52 290 Kč	71 592 Kč	110 548 Kč	139 357 Kč
Pojistné placené zaměstnavatelem								
Pojistné na ZP	46 886 Kč	46 886 Kč	- Kč	- Kč	40 411 Kč	40 411 Kč	- Kč	- Kč
Pojistné na SP	129 197 Kč	129 197 Kč	- Kč	- Kč	111 356 Kč	111 356 Kč	- Kč	- Kč
Celkové odvody	176 083 Kč	176 083 Kč	- Kč	- Kč	151 767 Kč	151 767 Kč	- Kč	- Kč
Celkové pojistné a daňové zatížení za poplatníka								
Celkové pojistné zatížení	233 388 Kč	236 514 Kč	122 164 Kč	133 347 Kč	201 159 Kč	203 853 Kč	107 650 Kč	119 851 Kč
Celkové odvodové zatížení	247 071 Kč	266 805 Kč	135 847 Kč	163 638 Kč	204 057 Kč	223 359 Kč	110 548 Kč	139 357 Kč
Čistý roční příjem								
Čistý příjem poplatníka	449 968 Kč	430 234 Kč	1 166 543 Kč	1 138 752 Kč	396 726 Kč	377 424 Kč	1 011 992 Kč	983 183 Kč

Zdroj: vlastní zpracování (2024)

Tabulka 38 Komparace odvodového zatížení poplatníků ve výši modelové základny C–D

Odvodové zatížení ve výši modelové základny C-D	Velikost příjmů							
	Průměrná hodnota ročních příjmů				Průměrná hodnota ZD			
Typ poplatníka	ZC		OSVČ		ZC		OSVČ	
Roční příjmy	1 132 644 Kč		1 132 644 Kč		231 196 Kč		577 990 Kč	
Vyměřovací základ	1 132 644 Kč		453 056 Kč		231 196 Kč		231 196 Kč	
Zdaňovací období	2023	2024	2023	2024	2023	2024	2023	2024
Pojistné a daň placená poplatníkem								
Pojistné na ZP	50 969 Kč	50 969 Kč	32 664 Kč	35 616 Kč	10 404 Kč	10 404 Kč	32 664 Kč	35 616 Kč
Pojistné na SP	73 622 Kč	73 622 Kč	66 146 Kč	72 761 Kč	15 028 Kč	15 028 Kč	35 324 Kč	46 224 Kč
Pojistné na nemocenské	- Kč	6 796 Kč	9 514 Kč	12 233 Kč	- Kč	1 387 Kč	4 855 Kč	6 242 Kč
Daňová povinnost	105 438 Kč	122 046 Kč	3 498 Kč	20 106 Kč	- 15 204 Kč	- 13 179 Kč	- 15 204 Kč	- 13 179 Kč
Celkové pojistné	124 591 Kč	131 387 Kč	108 324 Kč	120 609 Kč	25 432 Kč	26 819 Kč	72 843 Kč	88 082 Kč
Celkové odvody	230 029 Kč	253 433 Kč	111 822 Kč	140 715 Kč	25 432 Kč	26 819 Kč	72 843 Kč	88 082 Kč
Pojistné placené zaměstnavatelem								
Pojistné na ZP	101 938 Kč	101 938 Kč	- Kč	- Kč	20 808 Kč	20 808 Kč	- Kč	- Kč
Pojistné na SP	280 896 Kč	280 896 Kč	- Kč	- Kč	57 337 Kč	57 337 Kč	- Kč	- Kč
Celkové odvody	382 834 Kč	382 834 Kč	- Kč	- Kč	78 144 Kč	78 144 Kč	- Kč	- Kč
Celkové pojistné a daňové zatížení za poplatníka								
Celkové pojistné zatížení	507 425 Kč	514 220 Kč	108 324 Kč	120 609 Kč	103 576 Kč	104 963 Kč	72 843 Kč	88 082 Kč
Celkové odvodové zatížení	612 863 Kč	636 266 Kč	111 822 Kč	140 715 Kč	103 576 Kč	104 963 Kč	72 843 Kč	88 082 Kč
Čistý roční příjem								
Čistý příjem poplatníka	902 615 Kč	879 211 Kč	1 020 822 Kč	991 929 Kč	220 968 Kč	217 556 Kč	520 351 Kč	503 087 Kč

Zdroj: vlastní zpracování (2024)

Další změnou v rámci konsolidačního balíčku je **omezení slevy na manželku/manžela**. V případě, že bude druhý poplatník pečovat o dítě starší než 3 roky, nebude již možné ve zdaňovacím období 2024 tuto slevu uplatnit. Právě níže uvedená tabulka č. 39 zobrazuje stanovení daňové povinnosti na zvoleném modelovém příkladě č. 3, ve kterém se tato sleva využila a nově to již možné není. I zde je brána v potaz změna v pojistném, která je platná od roku 2024 a byla diskutovaná v předešlých výpočtech.

Z níže uvedené tabulky evidentní, že vypočtená daňová povinnost se až na jeden případ zvýšila o celou částku, které se rovná sleva na manželku ve výši 24 840 Kč. Opětovně dochází k situaci, že pokud poplatník dosahuje nízkého vyměřovacího základu, dojde ke změně daňové povinnosti pouze o 225 Kč.

Tabulka 39 Výpočet daňové povinnosti u obou skupin poplatníků

Výpočet daňové povinnosti	Velikost příjmů				
	A	B	C		D
Typ poplatníka	ZC + OSVČ	ZC + OSVČ	ZC	OSVČ	ZC + OSVČ
DZD dle par. 6 nebo 7 ZDP	520 956 Kč	449 016 Kč	1 132 644 Kč	453 056 Kč	231 196 Kč
Položky snižující ZD	24 000 Kč	24 000 Kč	24 000 Kč	24 000 Kč	24 000 Kč
ZD snížený a zaokrouhlený	496 900 Kč	425 000 Kč	1 108 600 Kč	429 000 Kč	207 100 Kč
Daň 15 %	74 535 Kč	63 750 Kč	166 290 Kč	64 350 Kč	31 065 Kč
Slevy na dani	68 364 Kč	68 364 Kč	68 364 Kč	68 364 Kč	68 364 Kč
Základní sleva na poplatníka	30 840 Kč	30 840 Kč	30 840 Kč	30 840 Kč	30 840 Kč
Sleva na manželku	- Kč	- Kč	- Kč	- Kč	- Kč
Daňové zvýhodnění na děti	37 524 Kč	37 524 Kč	37 524 Kč	37 524 Kč	37 524 Kč
Daňová povinnost	6 171 Kč	-4 614 Kč	97 926 Kč	-4 014 Kč	-37 299 Kč

Zdroj: vlastní zpracování (2024)

Na základě srovnání daňové povinnosti v obou letech v tabulce č. 40 a 41, je vidět, že největší rozdíl vychází v případě, že by poplatník dosáhl na příjmy ve výši mediánu a nová daňová povinnost za rok 2024 je 8x větší, než byla v roce 2023. Co se týče plateb za odvody včetně případné vzniklé daňové povinnosti, tak ty se v roce 2024 u poplatníka zaměstnance navýšily, a to konkrétně o 1 % oproti výši plateb za odvody v minulém roce. V případě

srovnávání celkové zátěžení poplatníka OSVČ bylo zjištěno, že se v roce 2024 zvýšilo o 3-6 %.

U první skupiny poplatníků se čisté příjmy zaměstnance sníží až o 31 636 Kč, ale v případě velmi nízkého vyměřovací základu dojde k meziročnímu rozdílu pouze o 1 612 Kč. Průměrně tak přijde zaměstnanec díky legislativním změnám v podobě změně pojistného a omezení slevy na manželku o 22 187 Kč a procentně se jeho příjmy meziročně poníží o 2 %. Druhá skupinka – OSVČ si průměrně pohorší o 31 414 Kč, což je o 9 227 Kč více než zaměstnanec. Pokud by se meziroční pokles čistých příjmů OSVČ vyjádřil procentně, vyšel by pokles čistých příjmů o 6 %. Čistý příjmy z vyměřovacího základu zaměstnance se pohybují v rozmezí od 241 676 – 903 331 Kč a v případě druhého poplatníka se rozpětí jeho čistých příjmů pohybuje od částky 527 207 Kč do částky 1 162 872 Kč (za předpokladu, že čisté příjmy vychází pouze z ročních příjmů před odečtením výdajů).

Z tabulek tedy vyplývá, že díky omezení slevy na manželku se čisté příjmy v roce 2024 výrazně sníží.

Tabulka 40 Komparace odvodového zatížení poplatníků ve výši modelové základny A–B

Odvodové zatížení ve výši modelové základny A-B	Velikost příjmů							
	Průměrná mzda				Medián mezd			
Typ poplatníka	ZC		OSVČ		ZC		OSVČ	
Roční příjmy	520 956 Kč		1 302 390 Kč		449 016 Kč		1 122 540 Kč	
Vyměřovací základ	520 956 Kč		520 956 Kč		449 016 Kč		449 016 Kč	
Zdaňovací období	2023	2024	2023	2024	2023	2024	2023	2024
Pojistné a daň placená poplatníkem								
Pojistné na ZP	23 443 Kč	23 443 Kč	35 165 Kč	35 616 Kč	20 206 Kč	20 206 Kč	32 664 Kč	35 616 Kč
Pojistné na SP	33 862 Kč	33 862 Kč	76 060 Kč	83 666 Kč	29 186 Kč	29 186 Kč	65 556 Kč	72 112 Kč
Pojistné na nemocenské	- Kč	3 126 Kč	10 940 Kč	14 066 Kč	- Kč	2 694 Kč	9 429 Kč	12 123 Kč
Daňová povinnost	- 18 669 Kč	6 171 Kč	- 18 669 Kč	6 171 Kč	- 29 454 Kč	- 4 614 Kč	- 29 454 Kč	- 4 614 Kč
Celkové pojistné	57 305 Kč	60 431 Kč	122 164 Kč	133 347 Kč	49 392 Kč	52 086 Kč	107 650 Kč	119 851 Kč
Celkové odvody	57 305 Kč	66 602 Kč	122 164 Kč	139 518 Kč	49 392 Kč	52 086 Kč	107 650 Kč	119 851 Kč
Pojistné placené zaměstnavatelem								
Celkové odvody	176 083 Kč	176 083 Kč	- Kč	- Kč	151 767 Kč	151 767 Kč	- Kč	- Kč
Celkové pojistné a daňové zatížení za poplatníka								
Celkové pojistné zatížení	233 388 Kč	236 514 Kč	122 164 Kč	133 347 Kč	201 159 Kč	203 853 Kč	107 650 Kč	119 851 Kč
Celkové odvodové zatížení	233 388 Kč	242 685 Kč	122 164 Kč	139 518 Kč	201 159 Kč	203 853 Kč	107 650 Kč	119 851 Kč
Čistý roční příjem								
Čistý příjem poplatníka	482 320 Kč	454 354 Kč	1 198 895 Kč	1 162 872 Kč	429 078 Kč	401 544 Kč	1 044 344 Kč	1 007 303 Kč

Zdroj: vlastní zpracování (2024)

Tabulka 41 Komparace odvodového zatížení poplatníků ve výši modelové základny C–D

Odvodové zatížení ve výši modelové základny C-D	Velikost příjmů							
	Průměrná hodnota ročních příjmů				Průměrná hodnota ZD			
Typ poplatníka	ZC		OSVČ		ZC		OSVČ	
Roční příjmy	1 132 644 Kč		1 132 644 Kč		231 196 Kč		577 990 Kč	
Vyměřovací základ	1 132 644 Kč		453 056 Kč		231 196 Kč		231 196 Kč	
Zdaňovací období	2023	2024	2023	2024	2023	2024	2023	2024
Pojistné a daň placená poplatníkem								
Pojistné na ZP	50 969 Kč	50 969 Kč	32 664 Kč	35 616 Kč	10 404 Kč	10 404 Kč	32 664 Kč	35 616 Kč
Pojistné na SP	73 622 Kč	73 622 Kč	66 146 Kč	72 761 Kč	15 028 Kč	15 028 Kč	35 324 Kč	46 224 Kč
Pojistné na nemocenské	- Kč	6 796 Kč	9 514 Kč	12 233 Kč	- Kč	1 387 Kč	4 855 Kč	6 242 Kč
Daňová povinnost	73 086 Kč	97 926 Kč	- 28 854 Kč	- 4 014 Kč	- 37 524 Kč	- 37 299 Kč	- 37 524 Kč	- 37 299 Kč
Celkové pojistné	124 591 Kč	131 387 Kč	108 324 Kč	120 609 Kč	25 432 Kč	26 819 Kč	72 843 Kč	88 082 Kč
Celkové odvody	197 677 Kč	229 313 Kč	108 324 Kč	120 609 Kč	25 432 Kč	26 819 Kč	72 843 Kč	88 082 Kč
Pojistné placené zaměstnavatelem								
Celkové odvody	382 834 Kč	382 834 Kč	- Kč	- Kč	78 144 Kč	78 144 Kč	- Kč	- Kč
Celkové pojistné a daňové zatížení za poplatníka								
Celkové pojistné zatížení	507 425 Kč	514 220 Kč	108 324 Kč	120 609 Kč	103 576 Kč	104 963 Kč	72 843 Kč	88 082 Kč
Celkové odvodové zatížení	580 511 Kč	612 146 Kč	108 324 Kč	120 609 Kč	103 576 Kč	104 963 Kč	72 843 Kč	88 082 Kč
Čistý roční příjem								
Čistý příjem poplatníka	934 967 Kč	903 331 Kč	1 053 174 Kč	1 016 049 Kč	243 288 Kč	241 676 Kč	542 671 Kč	527 207 Kč

Zdroj: vlastní zpracování (2024)

Poslední změnou, která je zde rozebrána je **zrušení slevy na studenta**. Výpočty vychází z modelového příkladu č. 1, který využívá pouze základní slevy na poplatníka. Nejprve je vypočtena daňová povinnost pro zdaňovací období 2023, kdy je sleva na studenta uplatnitelná, a následně je vypočítána daň bez této slevy. Opětovně jsou zohledněné veškeré změny, které se objevily v předchozích částech. Dle výpočtů v tabulce č. 42 lze jednoznačně tvrdit, že v případě nízkopříjmových poplatníků s následných vyměřovacím základem nižší než 231 196 Kč se daňová povinnost nijak nezmění. V případě všech zmíněných příjmů ve výši modelové základny A-D dojde v roce 2024 ke zvýšení daňové povinnosti o 3 825 – 4 020 Kč.

Tabulka 42 Výpočet daňové povinnosti u obou skupin poplatníků

Výpočet daňové povinnosti	Velikost příjmů				
	A	B	C		D
Typ poplatníka	ZC + OSVČ	ZC + OSVČ	ZC	OSVČ	ZC + OSVČ
DZD dle par. 6 nebo 7 ZDP	520 956 Kč	449 016 Kč	1 132 644 Kč	453 056 Kč	231 196 Kč
Položky snižující ZD	- Kč	- Kč	- Kč	- Kč	- Kč
ZD snížený a zaokrouhlený	520 900 Kč	449 000 Kč	1 132 600 Kč	453 000 Kč	231 100 Kč
Daň 15 %	78 135 Kč	67 350 Kč	169 890 Kč	67 950 Kč	34 665 Kč
Slevy na dani	34 860 Kč	34 860 Kč	34 860 Kč	34 860 Kč	34 860 Kč
Základní sleva na poplatníka	30 840 Kč	30 840 Kč	30 840 Kč	30 840 Kč	30 840 Kč
Sleva na studenta	4 020 Kč	4 020 Kč	4 020 Kč	4 020 Kč	4 020 Kč
Daňová povinnost	43 275 Kč	32 490 Kč	135 030 Kč	33 090 Kč	- Kč
Daňová povinnost	47 295 Kč	36 510 Kč	139 050 Kč	37 110 Kč	3 825 Kč

Zdroj: vlastní zpracování (2024)

Vzhledem k tomu, že v případě že je poplatník pracující student, není na něj vztahován dopočet do minimální mzdy v případě plateb za zdravotní pojištění.

Při pohledu na zatížení poplatníka z pohledu celkových plateb za pojistné a daňové povinnosti je zřejmé, že mnohem více vzrostlo zatížení OSVČ, a to z důvodu nárůstu minimálního vyměřovacího základu, ze kterého se počítají příspěvky na povinné sociální zabezpečení. Výhodou studujícího poplatníka, který zároveň vykonává výdělečnou činnost,

spočívá v tom, že se ho netýká zohlednění minimální výše plateb za zdravotní pojištění. Díky tomu není nutné v případě nízkého vyměřovacího základu přispívat částkou ve výši 35 616 Kč, a proto v případě modelové základny A-D postačí zaplatit skutečně vypočtenou částku. Na základě této skutečnosti se tak čisté příjmy v závislosti na vyměřovacím základě zvýší až o 20 010 Kč. V rámci srovnání čistých příjmů ve zdaňovacím období 2023 a 2024 lze vidět, že zaměstnanec získá nižší mzdu v rozmezí od 5 212 – 10 816 Kč. Vyšší rozdíl mezi čistým příjmem v roce 2024 a 2023 je u podnikající fyzické osoby, které se kvůli legislativním změnám v pojistném a dani sníží čisté příjmy o 13 270 – 16 112 Kč. Při vyjádření v procentech lze dojít k závěru, že čisté příjmy zaměstnance i OSVČ jsou průměrně nižší o 1 %.

Tabulka 43 Komparace odvodového zatížení poplatníků ve výši modelové základny A–B

Odvodové zatížení ve výši modelové základny A-B	Velikost příjmů							
	Průměrná mzda				Medián mezd			
Typ poplatníka	ZC		OSVČ		ZC		OSVČ	
Roční příjmy	520 956 Kč		1 302 390 Kč		449 016 Kč		1 122 540 Kč	
Vyměřovací základ	520 956 Kč		520 956 Kč		449 016 Kč		449 016 Kč	
Zdaňovací období	2023	2024	2023	2024	2023	2024	2023	2024
Pojistné a daň placená poplatníkem								
Pojistné na ZP	23 443 Kč	23 443 Kč	35 165 Kč	35 165 Kč	20 206 Kč	20 206 Kč	30 309 Kč	30 309 Kč
Pojistné na SP	33 862 Kč	33 862 Kč	76 060 Kč	83 666 Kč	29 186 Kč	29 186 Kč	65 556 Kč	72 112 Kč
Pojistné na nemocenské	- Kč	3 126 Kč	10 940 Kč	14 066 Kč	- Kč	2 694 Kč	9 429 Kč	12 123 Kč
Daňová povinnost	43 275 Kč	47 295 Kč	43 275 Kč	47 295 Kč	32 490 Kč	36 510 Kč	32 490 Kč	36 510 Kč
Celkové pojistné	57 305 Kč	60 431 Kč	122 164 Kč	132 896 Kč	49 392 Kč	52 086 Kč	105 294 Kč	114 544 Kč
Celkové odvody	100 580 Kč	107 726 Kč	165 439 Kč	180 191 Kč	81 882 Kč	88 596 Kč	137 784 Kč	151 054 Kč
Pojistné placené zaměstnavatelem								
Pojistné na ZP	46 886 Kč	46 886 Kč	- Kč	- Kč	40 411 Kč	40 411 Kč	- Kč	- Kč
Pojistné na SP	129 197 Kč	129 197 Kč	- Kč	- Kč	111 356 Kč	111 356 Kč	- Kč	- Kč
Celkové odvody	176 083 Kč	176 083 Kč	- Kč	- Kč	151 767 Kč	151 767 Kč	- Kč	- Kč
Celkové pojistné a daňové zatížení za poplatníka								
Celkové pojistné zatížení	233 388 Kč	236 514 Kč	122 164 Kč	132 896 Kč	201 159 Kč	203 853 Kč	105 294 Kč	114 544 Kč
Celkové odvodové zatížení	276 663 Kč	283 809 Kč	165 439 Kč	180 191 Kč	233 649 Kč	240 363 Kč	137 784 Kč	151 054 Kč
Čistý roční příjem								
Čistý příjem poplatníka	420 376 Kč	413 230 Kč	1 136 951 Kč	1 122 199 Kč	367 134 Kč	360 420 Kč	984 756 Kč	971 486 Kč

Zdroj: vlastní zpracování (2024)

Tabulka 44 Komparace odvodového zatížení poplatníků ve výši modelové základny C–D

Odvodové zatížení ve výši modelové základny C-D	Velikost příjmů							
	Průměrná hodnota ročních příjmů				Průměrná hodnota ZD			
Typ poplatníka	ZC		OSVČ		ZC		OSVČ	
Roční příjmy	1 132 644 Kč		1 132 644 Kč		231 196 Kč		577 990 Kč	
Vyměřovací základ	1 132 644 Kč		453 056 Kč		231 196 Kč		231 196 Kč	
Zdaňovací období	2023	2024	2023	2024	2023	2024	2023	2024
Pojistné a daň placená poplatníkem								
Pojistné na ZP	50 969 Kč	50 969 Kč	30 581 Kč	30 581 Kč	10 404 Kč	10 404 Kč	15 606 Kč	15 606 Kč
Pojistné na SP	73 622 Kč	73 622 Kč	66 146 Kč	72 761 Kč	15 028 Kč	15 028 Kč	35 324 Kč	46 224 Kč
Pojistné na nemocenské	- Kč	6 796 Kč	9 514 Kč	12 233 Kč	- Kč	1 387 Kč	4 855 Kč	6 242 Kč
Daňová povinnost	135 030 Kč	139 050 Kč	33 090 Kč	37 110 Kč	- Kč	3 825 Kč	- Kč	3 825 Kč
Celkové pojistné	124 591 Kč	131 387 Kč	106 242 Kč	115 575 Kč	25 432 Kč	26 819 Kč	55 785 Kč	68 072 Kč
Celkové odvody	259 621 Kč	270 437 Kč	139 332 Kč	152 685 Kč	25 432 Kč	30 644 Kč	55 785 Kč	71 897 Kč
Pojistné placené zaměstnavatelem								
Pojistné na ZP	101 938 Kč	101 938 Kč	- Kč	- Kč	20 808 Kč	20 808 Kč	- Kč	- Kč
Pojistné na SP	280 896 Kč	280 896 Kč	- Kč	- Kč	57 337 Kč	57 337 Kč	- Kč	- Kč
Celkové odvody	382 834 Kč	382 834 Kč	- Kč	- Kč	78 144 Kč	78 144 Kč	- Kč	- Kč
Celkové pojistné a daňové zatížení za poplatníka								
Celkové pojistné zatížení	507 425 Kč	514 220 Kč	106 242 Kč	115 575 Kč	103 576 Kč	104 963 Kč	55 785 Kč	68 072 Kč
Celkové odvodové zatížení	642 455 Kč	653 270 Kč	139 332 Kč	152 685 Kč	103 576 Kč	108 788 Kč	55 785 Kč	71 897 Kč
Čistý roční příjem								
Čistý příjem poplatníka	873 023 Kč	862 207 Kč	993 312 Kč	979 959 Kč	205 764 Kč	200 552 Kč	522 205 Kč	506 093 Kč

Zdroj: vlastní zpracování (2024)

5 Výsledky a diskuse

5.1 Výsledky

5.1.1 Analýza odvodového zatížení

První a nejdůležitější fáze praktické části nejprve demonstruje výpočet daňové zátěže a poté vypočítává pojistné zatížení v souladu s různými příjmovými základy. Pokud se srovnají příjmy zaměstnance s průměrnými ročními příjmy OSVČ a je bráno v potaz, že se uplatňuje pouze základní sleva na poplatníka, zaměstnanci by byla vyměřena daňová povinnost ve výši 139 000 Kč, zatímco OSVČ dosahuje v případě využití 60% výdajového paušálu daňové povinnosti ve výši 37 110 Kč. Takto nízká povinnost je způsobena skutečností, že před výpočtem daně musí podnikající fyzická osoba uplatňující výdajový paušál odečíst výdaje od svých příjmů. Při porovnání výsledné daně poplatníka zaměstnance s průměrnou mzdou a daní u podnikatele s průměrnou hodnotou základu daně, vznikne zaměstnanci daňové zatížení ve výši 47 295 Kč, ale druhé skupince poplatníka OSVČ vzniká povinnost daně ve výši 3 825 Kč. Pokud by však došlo ke komparaci daňového zatížení zaměstnance s hrubou mzdou odpovídající mediánu a OSVČ s průměrnými ročními příjmy, je daňová povinnost mezi těmito poplatníky rozdílná jen o 960 Kč.

Analýza celkového zatížení, jenž souvisí s platbami za pojistné a daň včetně případných příspěvků zaměstnavatele, potvrzuje, že v případě příjmu zaměstnance ve výši průměrné mzdy, se zatížení pohybuje v rozmezí 41,22 – 53,88 % v závislosti na modelovém příkladu a položek ovlivňující daň. Výsledky daňového a pojistného zatížení u „průměrného“ podnikatele s průměrnými ročními příjmy se zatížení pohybuje v procentním rozmezí 7-13 %. Nejnižších odvodů včetně daně u zaměstnance je dosahováno v případě nízkých příjmů rovnající se částečně mírně vyšší, než je minimální mzda v roce 2024. V tomto případě dochází k celkovému zatížení za poplatníka v rozmezí od 29-46 %. Výše odvodových rozmezí za poplatníka se liší v závislosti na spočtené dani vycházející z modelového příkladu 1-5 a různého vyměřovacího základu. Důkladná analýza dat odhalila také rozdíly v čistých příjmech. Čisté příjmy vycházejí ročního příjmu (před odečtením výdajů) a jsou poníženy o daňovou povinnost (popř. navýšeny o daňový přeplatek) a platby za pojištění. Výsledky čisté mzdy u zaměstnance se pohybují od 76 % až do 105 % a u podnikatele je procentní vyjádření ve výši 76–97 %. Avšak z analýzy odvodového zatížení poplatníků

jednoznačně vyplývá, že obě skupiny daňových poplatníků dosahují téměř podobných průměrných čistých příjmů.

Porovnání pojistného zatížení uvedených v kapitole 4.2.2 ukazuje procentuální zatížení samotného poplatníka z jeho ročního příjmu. Z takové srovnání je patrné, že zaměstnanci jsou platbami na sociální pojištění zatíženi ve výši 11 % z příjmů, ale podnikatelé odvádějí ze svých ročních příjmů platby v rozpětí 6–22 %. Nejvyšší poměr mezi příjmem a platbami za pojištění vzniká u nízkopříjmových poplatníků, u kterých je nutné dodržovat minimální částky za jakékoliv pojistné.

Avšak při pohledu na celkové pojistné zatížení za zaměstnance, je pojistné zatížení vyčísleno v rozmezí od 103 576 – 507 425 Kč. Druhý daňový poplatník (OSVČ) odvádí za své pojistné platby částku ve výši 72 744 – 185 923 Kč. Při konkrétním porovnání jednotné výše vyměřovacího základu ve výši průměrné mzdy zaměstnance, je pojistné za zaměstnance 233 388 Kč, ale podnikatel si při tomto vyměřovacím základu odvede platby za pojištění ve výši 122 164 Kč. Pokud se však bere potaz průměrný základ daně, jenž odpovídá průměru pro podnikatele, je pojistné stanoveno na částku 72 842 Kč a zaměstnanec včetně zaměstnavatele odvádí za pojištění celkem 103 576 Kč. Při této zvolené příjmové základně je rozdíl mezi platbami za sociální pojištění pouze 30 734 Kč, ale u příjmové základny ve výši průměrné mzdy je rozdíl mezi platbami OSVČ a za zaměstnance 111 224 Kč.

5.1.2 Zhodnocení rizik a nároků na dávky

Při podrobnější analýze rizik a jistot souvisejících s podnikáním a zaměstnáním je zjištěno, že důležitým hlediskem při srovnávání mezi zaměstnanci a sebezaměstnanými jsou sociální jistoty. Pokud jde o sociální zabezpečení a jejich plateb za ně, je klíčové si uvědomit, že účast podnikatelů na nemocenském pojištění je zcela dobrovolná, a pokud si na něj nepřispívají, ztrácejí nárok na výplatu jakýchkoliv dávek. Důležitým aspektem jsou například dávky za pracovní neschopnost. Hlavním zjištěním analýzy výši dávek za nemocenské je skutečnost, že při stejném vyměřovacím základu mohou obě skupiny poplatníků obdržet stejnou výši nemocenských dávek od Okresní správy sociálního zabezpečení. Avšak je nezbytné zmínit, že zaměstnanci mohou získat náhradu za dobu i před 15 kalendářním dnem trvání neschopnosti, kdežto OSVČ nemají nárok na žádnou náhradu a jsou tak po tuto dobu bez jakékoliv finanční podpory. Při pohledu na příspěvky za nemocenské pojištění je nutné si také uvědomit, že zaměstnanec si od roku 2024 ze své mzdy

hradí pouze minimální částky a další část je hrazena prostřednictvím zaměstnavatele, kdežto podnikatel si musí veškeré příspěvky uhradit sám. Z výsledků v kapitole 4.3 Zhodnocení rizik je viditelné, že zaměstnanec obdrží za dobu své 15. denní pracovní neschopnosti celkem až 11 536 Kč. Takovou výši získá za předpokladu, že jeho příjmy odpovídají celorepublikové průměrné mzdě a má stanovený 37,5hodinový týdenní pracovní fond. Při pohledu na stejně dlouho trvající nemoc u podnikatele, vznikne nárok na výplatu dávky jenom ve výši 756 Kč. Pokud je bráno v potaz, že se jedná o podnikatele s průměrnou hodnotou základu daně ve výši 231 196 Kč, bude peněžní dávka pouze ve výši 343 Kč za jeden den v době nemoci.

V případě zaměření se na dávky v době ošetřování člena rodiny vzniká zaměstnanci nárok na výplatu částky ve výši 3 087 – 10 476 Kč, a to v závislosti na zvolené příjmové základně. Naopak podnikatel na tuto zmíněnou dávku nemá nárok, a to ani v případě placení nepovinného nemocenského pojištění. Vzhledem k průměrnému počtu 1,66 dítěte na ženu v ČR je tak podnikatel velmi znevýhodněn.

Výše důchodu je dalším důležitým aspektem při rozhodování mezi tím, zda se stát OSVČ nebo být zaměstnancem. Avšak výsledky při komparaci orientační výše starobního důchodu plynoucí z příspěvků na důchodové pojištění, ukazují významný rozdíl mezi výsledným důchodem zaměstnance a podnikatele. V případě dosahování příjmů ve výši průměrné mzdy je starobní důchod zaměstnance ve výši 21 683 Kč a podnikatel získá měsíční starobní důchod nižší o 3 810 Kč. Naopak při aplikaci příjmů, jenž jsou průměrem u podnikatelů je rozdíl mezi výšemi důchodu znatelně vyšší. Podnikatel má nárok na důchod v částce 17 143 Kč, ale zaměstnanec dokonce 30 629 Kč. Z propočtů výše dávek z důchodového pojištění je jasné, že zaměstnanec má vždy nárok na vyšší důchod a při zohlednění odchodu do důchodu se rozdíl mezi měsíčními důchody (při příjmů ve výši průměrné mzdy) může vyšplhat do doby průměrného dožití až na 871 680 Kč.

5.1.3 Dopady změn v oblasti odvodů

Poslední část analytické práce je zaměřena na zhodnocení dopadu změn platných od roku 2024. Vzhledem ke změně sazby za nemocenské pojištění o 0,6 % dojde nově u zaměstnanců k průměrnému nárůstu ročních platby na sociální zabezpečení o 3 501 Kč. Pro OSVČ pak průměrné zvýšení plateb za povinné sociální zabezpečení činí zhruba 2 500 Kč. Po aplikaci navýšení nepovinného nemocenského pojištění a zvýšení minimální výše plateb za sociální zabezpečení zaplatí meziročně OSVČ v roce 2024 za pojistné o 6 615 až 10 900 Kč více než

v roce 2023. I když nedošlo k právní úpravě pojistného na zdravotní pojištění v roce 2024, platby stále rostou. To je důsledkem nově stanovené minimální hrubé mzdy, která ovlivňuje minimální platby. Hlavním zjištěním analýzy pojistného v roce 2024 je skutečnost, že u zaměstnanců platby vzrostly maximálně o 1 %, zatímco u OSVČ může tento nárůst dosáhnout až 7 % v závislosti na jejich příjmu.

Na základě vypočtené daňové povinnosti a analýzy daňové povinnosti v případě aplikace daňové změny od rok 2024 související se zrušením tzv. školkovného, lze jednoznačně konstatovat, že téměř všechny zjištěné daňové povinnosti se zvýší o částku 16 608 Kč. Analýza dat v případě nemožnosti využít slevy na manžela/ manželku, ukázala že vypočtená daňová povinnost se s jedinou výjimkou zvýšila o celou částku slevy na manželku ve výši 24 840 Kč. Poslední analyzovanou změnou, jenž má vliv na daň, je zrušení slevy na studenta. Ve stanovení nové daňové povinnosti v roce 2024 se projevilo zvýšení daňové povinnosti maximálně o 4 020 Kč.

Hlavním zjištěním zhodnocení dopadu nových legislativních změn v oblasti daní je, že pokud poplatník dosahuje nízkých příjmů, jeho daňová povinnost v důsledku aplikace nových pravidel se meziročně významně neliší. Při zohlednění nových daňových změn a zvýšení plateb za sociální pojištění, se čisté příjmy u podnikatele meziročně sníží maximálně o 6 % a zaměstnanec obdrží čisté příjmy o 2 % nižší, než by tomu bylo ve zdaňovacím období 2023. Jak je vidět, v České republice došlo od nového roku 2024 k významným aktualizacím a změnám v oblasti daní. Na tuto skutečnost týkající se největších změn, jenž dochází převážně v oblasti slev na dani a nezdanitelných částí základu daně upozorňuje Lapáčková (2020) ve své bakalářské práci zkoumající daň z příjmů fyzických osob ze závislé činnosti v ČR.

5.2 Diskuse

Diskusí zdaňování příjmů se zabývala ve své práci Jiráčková (2013), která potvrzuje, že čisté daňové zatížení u poplatníka s nízkými příjmy je nulové a tvrdí, že s nárůstem příjmu se zvyšuje zatížení včetně efektivní míry zdanění. Mimo jiné také uvádí, že zatížení nízkopříjmových poplatníků je tvořeno pouze příspěvky na sociální zabezpečení a zdravotní pojištění. V porovnání se studii a výsledky v práci Jiráčkové, je zjištěno že souhlasí s prezentovanými a získanými daty v této diplomové práci. Celkově lze tedy říci, že i když obě skupiny přispívají k ekonomice, jejich odvody se výrazně liší, a to v závislosti na výši příjmů.

K nejvyššímu snížení daňové povinnosti dochází díky daňovému zvýhodnění. Problematikou daně z příjmů fyzických osob se zabývala Simona Zahradníčková (2019) ve své bakalářské práci, kde souhlasí se skutečností, že český daňový systém velmi pozitivně podporuje zvýhodnění rodin s dětmi.

Při zkoumání pracovní síly se často kladou otázky, jaké jsou rozdíly mezi zaměstnanci a osobami samostatně výdělečně činnými, a jaké jsou jejich příspěvky k celkové ekonomice, především z pohledu daně z příjmů a pojistných odvodů. Podle posledních statistik zveřejněných Českým statistickým úřadem v roce 2023 se v České republice nacházelo přibližný průměrný počet 4,225 milionu zaměstnanců pracujících na hlavní pracovní poměr. Na druhé straně stojí OSVČ a podle dat ČSÚ bylo v roce 2023 registrováno přibližně 704 tisíc OSVČ (ČSÚ, 2024c). Z těchto dat jednoznačně vyplývá, že počet zaměstnaných lidí je více než 4x větší než počet sebezaměstnaných lidí. Existuje několik faktorů, které mohou mít za vliv to, proč je v České republice více zaměstnanců než OSVČ. Zaměstnání často nabízí stabilní příjem, sociální a zdravotní benefity a jistotu zaměstnání (Pracomat, 2024).

Z výsledků diplomové práce vyplývá, že zaměstnanci mají v porovnání OSVČ větší nárok na starobní důchod, obdrží vždy vyšší náhradu za dobu pracovní neschopnosti a mají dokonce nárok na výplatu dávek v případě ošetřování člena rodiny.

Další diskuse spočívají o tom, zda do státní kasy odvádí více OSVČ nebo zaměstnanci, není jednoduchá a vede k různým názorům. V rámci článku zveřejněném na Médium seznam (2023) je diskutováno o tom, že podnikatelé neodvádějí do státního rozpočtu tolik, co běžný zaměstnanec. Pro srovnání lze využít zjištěných výsledků v případě základního modelu, kdy je uplatňována pouze základní sleva na poplatníka. Z těchto výsledků je patrné, že v případě že bude zaměstnanec pobírat měsíční mzdu ve výši průměrné mzdy – 43 413 Kč, tak z takové výše mzdy bude do státního pokladny na sociálním zabezpečení a daně z příjmů odvedeno celkem 210 354 Kč za zdaňovací období 2023. Nicméně pokud by se vzal vyměřovací základ ve výši průměrné mzdy, jsou však reálné příjmy OSVČ ve výši 108 533 Kč (při uplatnění 60% výdajového paušálu). Stát z toho samého VZ získá 134 295 Kč. Na základě těchto dat a tvrzení autora je opravdu jasné, že stát obdrží z příspěvků OSVČ méně finančních prostředků.

Na obrovské rozdíly mezi živnostníky a zaměstnanci apeluje Michal Ostrý a Daniel Prokop (2023) ve svém článku, který zdůrazňuje, že vládní reforma OSVČ dopadá především na ty nízkopříjmové. Dle jejich slov by měli mít OSVČ nižší pojistné odvody.

Mimo jiné také reagují na hrozící nízké důchody podnikatelů, což může v budoucnu zvýšit nároky na dávkový systém. Na konec je vhodné zmínit, že sociální pojištění za zaměstnance odvádí i zaměstnavatel. Tzn. že sociální pojištění je placeno nejen samotným zaměstnancem, ale i zaměstnavatelem. I přesto jsou však konečné sazby za pojištění stejné, jak u OSVČ, tak zaměstnance, ale rozdíl je pouze v přerozdělení plateb za pojistné u zaměstnance mezi dvě osoby. Z pohledu opačného, zaměstnavatelé obvykle platí vyšší částku za pojistné odvody za své zaměstnance než za osoby samostatně výdělečně činné.

Otázkou je však, jak zmírnit nespravedlnosti v systému pojistných odvodů mezi zaměstnancem a podnikateli. Jedna diskuse na stránce Kurzy.cz (2023) vidí jako možnost zrušit minimální odvody ze sociálního pojištění. Důvodem zrušení je fakt, že zaměstnanci s částečným úvazkem nejsou nuceni dodržovat tyto minimální výše plateb. Dalším diskutovanou možností vedoucí ke zvýšení zájmu o podnikání by bylo umožnit čerpat nemocenskou od prvního dne, jako je tomu u zaměstnanců.

Další zkoumání pojistného a daňového zatížení daňových poplatníků bude jistě každoroční téma. Přeci jen platby za pojištění a daň z příjmů fyzických osob jsou součástí příjmů státního rozpočtu. V případě státního deficitu se stát často uchyluje k úpravám v oblasti daně z příjmů fyzických osob s cílem zvýšení příjmů do státního rozpočtu (Tuček, 2003). Jiné změny se mohou týkat i zvýšení plateb za sociální zabezpečení. I přesto, že vláda uvádí, že důvodem pro zrušení některých slev je skutečnost, že je uplatňovali středně a vysokopříjmové skupiny obyvatel namísto těch nízkopříjmových (Kučera, 2023), je praktickým příkladem změn a snahy o snížení státního deficitu zrušení zmíněné školkovného, slevy na studenta, omezení slevy na manžela a zvýšení plateb za nemocenské pojištění.

6 Závěr

Z dostupných a zpracovaných dat lze vyvodit, že v závislosti na příjmové základně se pojistné odvody placené zaměstnancem pohybují v rozmezí 25 432 – 125 591 Kč a průměrné platby za pojistné se pohybují ve výši 64 180 Kč. U OSVČ jsou tyto platby za příspěvky na sociální pojištění vykazovány v rozmezí od 72 744 Kč – 185 923 Kč a průměrné odvody za pojistné jsou v částce 118 430 Kč. Je však nutné se zaměřit i na celkové platby za pojistné odvody včetně příspěvků zaměstnavatele. Průměrné platby za sociální pojištění (ze všech příjmových základů) dosahují u poplatníka zaměstnance částku ve výši 261 387 Kč. Zatímco pojistné odvody u poplatníka OSVČ jsou v částce 118 430 Kč, což je v porovnání s platbami, jenž je odváděno z hrubé mzdy zaměstnance s příspěvky zaměstnavatele, znatelně méně.

Při pohledu na výši daňové povinnosti z ročních příjmů, bylo zjištěno, že je zaměstnanec ze svých příjmů zatížen vždy více než podnikatel. Daňové zatížení z ročních příjmů vychází u zaměstnance v průměrné výši necelých 7 % a u OSVČ je průměrná výše daňové povinnosti jako 3 % z roční výše příjmů.

Při analýze čistých příjmů bylo zjištěno, že obě skupiny daňových poplatníků obdrží srovnatelné výše čistých příjmů. Průměrné čisté příjmy zaměstnance dosahují v procentním vyjádření 86 % a procentní vyjádření čistých příjmů podnikající fyzických osob je 87 %.

Ze zhodnocení dávek a jistot plynoucí ze systému sociálního zabezpečení je z provedených výpočtů zřejmé, že zaměstnanci získají vždy výhodnější podmínky než osoby samostatně výdělečně činné. Z pohledu výše dávek v případě pracovní neschopnosti mají sice obě skupiny nárok na stejnou výši dávek, ale do 15. dne pracovní neschopnosti je zaměstnanci navíc vyplácena náhrada mzdy v závislosti na zvolené příjmové základně až do výše 18 214 Kč. Další analyzovanou dávkou bylo ošetřovné vzhledem k tomu, že zaměstnanci na ni nárok mají a podnikatelé nikoliv. Na základě této skutečnosti bylo zjištěno, že podnikatel ztrácí nárok na výplatu dávky ve výši až 10 476 Kč. Poslední analýza dávek zahrnovala vyčíslení orientační výše starobního důchodu. Průměrná vypočtená výše měsíčního důchodu u poplatníka zaměstnanec je stanovena na 23 239 Kč a výsledky pro podnikající fyzickou osob byly vyčísleny na průměrnou výši starobního důchodu v částce 15 612 Kč. Tyto všechny zjištěné rozdíly zvýrazňují nerovnosti v systému sociálního zabezpečení.

Na základě provedených propočtů v případě aplikace změn platných od roku 2024 se ukázalo, že díky zvýšení sazby za nemocenské pojištění a zohlednění změny týkající se minimálního vyměřovacího základu při platbách za sociální zabezpečení dochází v procentní vyjádření ke zvýšení plateb o 1 % u zaměstnanců a u podnikatelů se platby za sociální zabezpečení zvýší až o 7 %. S ohledem na nové daňové změny a plateb za sociální pojištění by se čisté příjmy u podnikatele snížily maximálně o 6 %, zatímco zaměstnanec by mohl zaznamenat snížení čistých příjmů o 2 % ve srovnání s čistými příjmy za zdaňovací období 2023.

7 Seznam použitých zdrojů

ACCACE. 2023. *Tax Guideline Czech Republic*. [online]. (PDF.) [Cit. 2023-06-20]. Dostupné z: https://accace.com/wp-content/uploads/2023/01/2023-Tax-Guideline-Czech-Republic-EN.pdf?utm_source=Website+Subscribers+EN&utm_campaign=adc691124d-EMAIL_CAMPAIGN_2021_09_27_11_34&utm_medium=email&utm_term=0_8721b6043b-adc691124d-668854568

AMSP, Asociace malých a středních podniků a živnostníků ČR. 2022. *Nová daňová progrese, aneb jaké příjmy spadají pod 23% sazbu daně*. [online]. [cit. 2023-06-18]. Dostupné z: <https://amsp.cz/nova-danova-progrese-aneb-jake-prijmy-spadaji-pod-23-sazbu-dane/>

Banky. 2023. *Hypoteční kalkulačka*. [online]. [cit. 2024-03-15]. Dostupné z: <https://www.banky.cz/hypotecni-kalkulacka/>

BARÁKOVÁ, A. 2022. Finanční správa: *Zrušení elektronické evidence tržeb od 1.1.2023*. [online]. [Cit. 2023-06-20]. Dostupné z: <https://www.financnisprava.cz/cs/financi-sprava/media-a-verejnost/tiskove-zpravy-gfr/tiskove-zpravy-2022/zruseni-elektronicke-evidence-trzeb-od>

Bredford Consulting. 2024. *Paušální daň 2024 - komu se vyplatí*. [online]. [Cit. 2024-02-23]. Dostupné z: <https://www.bredford.cz/pausalni-dan-2023-komu-se-vyplati>

CIESLAR, J. 2023. Český statistický úřad: *Ročník narozených 2022 je nejslabší za posledních 18 let*. [online]. [Cit. 2024-02-24]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/rocnik-narozenyh-2022-je-nejslabsi-za-poslednich-18-let>

ČBA monitor. 2024a. *ČBA Hypomonitor*. [online]. [cit. 2024-03-11]. Dostupné z: <https://www.cbamonitor.cz/kategorie/cba-hypomonitor>

ČBA monitor. 2024b. *ČBA Hypomonitor: Banky loni poskytly hypotéky za 150 miliard Kč*. [online]. [cit. 2024-03-11]. Dostupné z: <https://www.cbamonitor.cz/aktuality/cba-hypomonitor-banky-loni-poskytly-hypoteky-za-150-miliard>

ČBA, Česká bankovní asociace. 2022. *Češi a hypotéky 2022*. [online]. [cit. 2024-03-11]. Dostupné z: <https://cbaonline.cz/cesi-a-hypoteky-2022-tz>

ČSOB, průvodce podnikáním. 2022. *Vláda rozhodla o zrušení EET: Co to znamená pro firmy a podnikatele?* [online]. [Cit. 2023-06-20]. Dostupné z: <https://www.pruvodcepodnikanim.cz/clanek/zruseni-eet/>

ČSSZ, Česká správa sociálního zabezpečení. 2019. *Od 1. 7. 2019 se snižuje sazba pojistného na nemocenské pojištění o 0,2 %.* [online]. [Cit. 2023-06-20]. Dostupné z: <https://www.cssz.cz/-/od-1-7-2019-se-snizuje-sazba-pojistneho-na-nemocenske-pojisteni-o-0-2->

ČSSZ, Česká správa sociálního zabezpečení. 2024a. *Nemocenské pojištění a platby pojistného.* [online]. [Cit. 2024-03-15]. Dostupné z: <https://www.cssz.cz/osvc-nemocenske-pojisteni-platby-pojistneho>

ČSSZ, Česká správa sociálního zabezpečení. 2024b. *Starobní důchod podrobně.* [online]. [Cit. 2024-03-23]. Dostupné z: <https://www.cssz.cz/starobni-duchod-podrobne>

ČSÚ, Český statistický úřad. 2023. *Průměrná hrubá měsíční mzda a medián mezd – mezikrajské srovnání.* [online]. [cit. 2024-02-15]. Dostupné z: https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystup-objekt&z=T&f=TABULKA&katalog=30852&pvo=MZD07&c=v3~8__RP2022

ČSÚ, Český statistický úřad. 2024a. *Aktuální populační vývoj v kostce.* [online]. [cit. 2024-03-23]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/aktualni-populacni-vyvoj-v-kostce>

ČSÚ, Český statistický úřad. 2024b. *Naděje dožití při narození podle krajů.* [online]. [Cit. 2024-03-23]. Dostupné z: https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystup-objekt&z=T&f=TABULKA&ds=ds1094&pvo=DEMD008-KR&skupId=3929&katalog=32592&c=v3%7E1__RP2021RK2022MP01MK12DP01DK31&str=v980#w=

ČSÚ, Český statistický úřad. 2024c. *Zaměstnanost a nezaměstnanost podle výsledků VSPS 4.* [online]. [Cit. 2024-03-24]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/cri/zamestnanost-a-nezamestnanost-podle-vysledku-vsps-4-ctvrtleti-2023>

ČTK, České noviny. 2024. *Výši poplatku za školku, družinu či klub bude nově určovat zřizovatel.* [cit. 2024-03-11]. Dostupné z: <https://www.ceskenoviny.cz/zpravy/2463260>

Finance. 2023a. *Sociální pojištění OSVČ – základ a sazby pojistného*. [online]. [Cit. 2023-08-24]. Dostupné z: <https://www.finance.cz/dane-a-mzda/dane-z-prijmu/socialni-pojisteni-osvc/zaklad-a-sazby/>

Finance. 2023b. *Sociální pojištění u zaměstnanců*. [online]. [Cit. 2023-08-24]. Dostupné z: <https://www.finance.cz/dane-a-mzda/mzda/odvody-socialniho-a-zdravotniho-pojisteni/zamestanec-socialni-pojisteni/>

Finance. 2023c. *Nemocenská OSVČ 2023*. [online]. [Cit. 2024-03-15]. Dostupné z: https://www.finance.cz/dane-a-mzda/kalkulacky-a-aplikace/2023/nemocenska-osvc-2023/?mesicni_pojistne=405&pocet_dni=15&_submit=Spo%C4%8D%C3%ADtat&do=application-sickness-submit

Finanční správa. 2021. *Informace ke zvýšení daňového zvýhodnění na druhé, třetí a další dítě*. [online]. [cit. 2023-06-18]. Dostupné z: <https://www.financnisprava.cz/cs/financni-sprava/novinky/novinky-2021/informace-ke-zvyseni-danoveho>

Finanční správa. 2022. *Informace o významných změnách v zákoně o daních z příjmů, které se týkají fyzických osob za zdaňovací období roku 2022*. [online]. [cit. 2023-06-18]. Dostupné z: <https://www.financnisprava.cz/cs/dane/dane/dan-z-prijmu/informace- stanoviska-a-sdeleni/2022/zmeny-v-zakone-o-danich-z-prijmu-FO-2022>

FREIWALDOVÁ, P. 2022. *iDnes: Zaměstnanec versus ičař. Kdo víc vydělá a o čem se moc nemluví*. [online]. [cit. 2024-03-15]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/finance/prace-a-podnikani/prace-na-ic-zamestnanecky-pomer-vyhody-nevyhody-srovnani.A220222_093507_podnikani_frp

JIRÁČKOVÁ, J. 2013. *Bakalářská práce: Srovnání zdanění příjmů fyzických osob v České republice a v Německu*. [online]. (PDF.) [Cit. 2024-03-24]. Dostupné z: chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcgclefindmkaj/https://www.vut.cz/www_base/zav_prace_soubor_verejne.php?file_id=67736

KLÍMOVÁ, Z. 2022. *Jak legálně zaměstnávat OSVČ?* [online]. [Cit. 2024-03-15]. Dostupné z: <https://portal.pohoda.cz/pro-podnikatele/uz-podnikam/jak-legalne-zamestnavat-osvc/>

KMPG. 2023. *Konsolidační balíček – přehled změn*. [online]. [Cit. 2023-12-20]. Dostupné z: <https://kpmg.com/cz/cs/home/clanky-a-analyzy/2023/11/konsolidacni-balicek-prehled-zmen.html>

Komerční banka. 2024. *Státní rozpočet*. [online]. [Cit. 2024-01-23]. Dostupné z: <https://www.kb.cz/cs/podpora/slovník/vyrazy-zacinajici-na-s/statni-rozpocet>

KUBÁTOVÁ, K. 2018. *Daňová teorie a politika*. 7. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR. 272 s. ISBN 978-80-7598-165-3.

KUČERA, P. 2023. *Školovné – konec daňové slevy od roku 2024*. [online]. [Cit. 2024-03-24]. Dostupné z: <https://www.penize.cz/dan-z-prijmu-fyzickych-osob/442213-skolkovne-konec-danove-slevy-od-roku-2024-zruseni-schvalila-vlada>

Kurzy. 2024a. *Důchod OSVČ*. [online]. [cit. 2024-03-15]. Dostupné z: <https://www.kurzy.cz/kalkulacka/duchod-osvc/>

Kurzy. 2024b. *Výpočet důchodu*. [online]. [cit. 2024-03-15]. Dostupné z: <https://www.kurzy.cz/vypocet/vypocet-duchodu/>

LAPÁČKOVÁ M, 2020. *Bakalářská práce: Daň z příjmů fyzických osob ze závislé činnosti v České republice*. [online]. (PDF.) [Cit. 2024-03-24]. Dostupné z: chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://is.slu.cz/th/ht7oj/OPF_B_2020_Lapackova_Marketa.pdf

LIPKOVA, L., GRESS, M., PONCAROVA, A. *Tax systems in the Czech Republic and the Slovak Republic: comparison with an emphasis on income tax*. *Economic Annals-XXI* [online]. 2017, Vol. 165, 47-51 [cit. 2023-08-22]. ISSN 17286220. Dostupné z:

<https://www.scopus.com/record/display.uri?eid=2-s2.0-85037682196&origin=resultslist&sort=plf-f&src=s&sid=deca646f9a5370d5e5a760cb254d8bd6&sot=b&sdt=cl&cluster=scoexactkeywords%2C%22Personal+Income+Tax%22%2C%22Income+Tax%22%2Ct&s=TITL E-ABS-KEY%28income+AND+tax+in+czech%29&sl=26&sessionSearchId=deca646f9a5370d5e5a760cb254d8bd6>

LUIGI, B., CHANDLER, M., GANDULLIA, L. *Tax systems and tax reforms in new EU member states*. London: Routledge [online]. eBook. 2005, Vol. 51 [cit. 2023-08-22]. ISBN 9780415349888. Dostupné z: <https://web-s-ebsohost-com.infozdroje.czu.cz/ehost/detail/detail?nobk=y&vid=3&sid=015a2f61-78d9-4009-a275-fc3a4530ae1f@redis&bdata=Jmxhbmcm9Y3Mmc2l0ZT1laG9zdC1saXZl#AN=123200&db=nlebk>

MACHÁČEK, I. 2019. Optimalizace daně z příjmů fyzických osob. Olomouc: ANAG. s. 277. ISBN 978-80-7554-195-6

Médium seznam. 2023. *Zaměstnanec versus OSVČ – neustálé hádky o tom, kdo do státní kapsy odvádí víc.* [online]. [Cit. 2024-03-24]. Dostupné z: <https://medium.seznam.cz/clanek/traveler-zamestnanec-versus-osvc-neustale-hadky-o-tom-kdo-do-statni-kasy-odvadi-vic-9132>

Měšec. 2023. *Sociální pojištění 2023.* [online]. [Cit. 2023-08-24]. Dostupné z: <https://www.mesec.cz/danovy-portal/dan-z-prijmu/socialni-pojisteni/>

MFČR, Ministerstvo financí České republiky. 2020. *Jeden odvod, bez kontrol a bez papírování. Paušální daň pro živnostníky už od ledna 2021.* [online]. [cit. 2023-08-24]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/ministerstvo/media/tiskove-zpravy/2020/jeden-odvod-bez-kontrol-a-bez-papirovani-38717>

MFČR, Ministerstvo financí České republiky. 2023a. *K paušální dani se nově přihlásíte i s příjmy do 2 milionů, oznámení podáte na finančním úřadě, poštou i elektronicky do 10.ledna.* [online]. [cit. 2023-08-24]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/ministerstvo/media/tiskove-zpravy/2023/k-pausalni-dani-se-nove-prihlasite-i-s-p-49902>

MFČR, Ministerstvo financí České republiky. 2023b. *Ozdravný balíček.* [online]. [Cit. 2023-09-20]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/ministerstvo/media/ozdravny-balicek>

MFČR, Ministerstvo financí České republiky. 2024. *Základní ukazatele vývoje penzijního připojištění a doplňkového penzijního spoření k 31.12.2023 včetně Komentáře.* [online]. [Cit. 2024-03-11]. Dostupné z: <https://mfcr.cz/cs/financni-trh/soukrome-penzijni-systemy/iii-pilir-doplnekove-penzijni-sporeni-a-p/vyvoj-penzijniho-pripojisteni/2023/zakladni-ukazatele-vyvoje-penzijniho-pripojisteni-55124>

Mises (2023). *Kurzy: Platí OSVČ nižší odvody než zaměstnanci?* [online]. [Cit. 2024-03-24]. Dostupné z: <https://www.kurzy.cz/zpravy/713240-plati-osvc-nizsi-odvody-nez-zamestnanci-osvc-vs-zamestnanci-ti-kteri-plati-minimum-odvodu-vs/>

MPSV, Ministerstvo práce a sociálních věcí. 2022a. *Nemocenské pojištění v roce 2023.* [online]. [Cit. 2023-06-20]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/nemocenske-pojisteni>

MPSV, Ministerstvo práce a sociálních věcí. 2022b. *Zákony*. [online]. [cit. 2023-08-24]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/zakony>

MPSV, Ministerstvo práce a sociálních věcí. 2023a. *Tisková zpráva: MPSV má kompromisní návrh novely zákoníku práce*. [online]. (PDF.) [Cit. 2023-09-20]. Dostupné z:

https://www.mpsv.cz/documents/20142/4552532/TZ_z%C3%A1kon%C3%ADk_pr%C3%A1ce_1.2.2023_final2_.pdf/62d5ac1d-d0d4-ae06-52a0-9ebc8c3a479b

MPSV, Ministerstvo práce a sociálních věcí. 2023b. *Kalkulačka pro výpočet dávek v roce 2023*. [online]. [cit. 2024-03-15]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/kalkulacka-pro-vypocet-davek-v-roce-2023>

MPSV, Ministerstvo práce a sociálních věcí. 2024. *Sociální pojištění v roce 2023*. [online]. [Cit. 2024-02-23]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/socialni-pojisteni-v-roce-2023>

MZČR, Ministerstvo zdravotnictví České republiky. 2018a. *Veřejné zdravotní pojištění*. [online]. [cit. 2023-06-19]. Dostupné z: <https://www.mzcr.cz/verejne-zdravotni-pojisteni-2/>

MZČR, Ministerstvo zdravotnictví České republiky. 2018b. *Zdravotní pojišťovny*. [online]. [Cit. 2023-06-20]. Dostupné z: <https://www.mzcr.cz/zdravotni-pojistovny-2/>

MZČR, Ministerstvo zdravotnictví České republiky. 2023. *Veřejné zdravotní pojištění*. [online]. [Cit. 2023-08-24]. Dostupné z: <https://www.mzcr.cz/cs/ministerstvo/media/tiskove-zpravy/2023/k-pausalni-dani-se-nove-prihlasite-i-s-p-49902>

Peníze. 2024a. *Nemocenská OSVČ*. [online]. [cit. 2024-03-15]. Dostupné z: <https://www.penize.cz/kalkulacky/nemocenska-osvc#nemocenska-osvc-vysledek>

Peníze. 2024b. *Nemocenská výsledek*. [online]. [cit. 2024-03-15]. Dostupné z: <https://www.penize.cz/kalkulacky/nemocenska-osvc#nemocenska-osvc-vysledek>

PODLEŠÁK, P. 2023. *Je lepší podnikání nebo zaměstnání?* [online]. [cit. 2024-03-11]. Dostupné z: <https://www.realitnikariera.cz/podnikani-nebo-zamestnani/>

Pracomat: když chcete pracovat. 2024. *Je pro vás výhodnější pracovat na hlavní pracovní poměr nebo se stát OSVČ?* [online]. [cit. 2024-03-11]. Dostupné z: <https://www.pracomat.cz/poradna/pro-pracujici/388-zamestnanec-vs-osvc.html>

- PROKOP, D., OSTRÝ, M. 2023. *Reforma OSVČ*. [online]. [Cit. 2024-03-24]. Dostupné z: <https://www.paqresearch.cz/post/reforma-osvc/>
- RADVAN, M. *Are Changes in (Czech Direct) Tax Law Necessary, or Is It Just a Politicum?* [online]. Etext. Vol. 7, no.1., 2022 [cit. 2023-08-22]. ISSN 2786-0736. Dostupné z: <https://folyoirat.ludovika.hu/index.php/pgaf/article/view/6381/5083>
- Seyfor. 2020. *Kolik zaplatíte za svého prvního zaměstnance*. [online]. [Cit. 2024-03-15]. Dostupné z: <https://money.cz/novinky-a-tipy/mzdy-a-personalistika/kolik-zaplatite-za-sveho-prvniho-zamestnance/>
- TEPPEROVÁ, J., PAVEL, J., ARLTOVÁ, M. *Kvantifikace fiskálních dopadů uskutečněných reforem zdanění osobních příjmů v České republice*. Politická Ekonomie [online]. 2021, 69(6), 651-668 [cit. 2023-08-22]. ISSN 00323233. Dostupné z: <https://polek.vse.cz/pdfs/pol/2021/06/02.pdf>
- TOMŠEJ, J., FÁRA, I. 2018. *Práce na IČO místo smlouvy: co to přesně znamená*. [online]. [Cit. 2024-03-15]. Dostupné z: <https://www.prace.cz/poradna/pravni-radce/detail/article/prace-na-zivnostak-ano-nebo-ne-1/>
- TUČEK, M. 2003. *Schodky a dluhy*. [online]. [Cit. 2024-03-15]. Dostupné z: <https://www.cdk.cz/schodky-dluhy>
- VANČUROVÁ, A. 2021. *Zdanění osobních příjmů*. 3. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR. 424 s. ISBN 978-80-7676-236-7.
- VANČUROVÁ, A., LÁCHOVÁ, L., ZÍDKOVÁ, H. 2020. *Daňový systém 2020*. Praha: Wolters Kluwer ČR. s. 408. ISBN 978-80-7598-887-4
- VESELKA, J. 2023. *Money S3: Paušální režim a paušální daň v roce 2023*. [online]. [cit. 2023-08-24]. Dostupné z: <https://money.cz/novinky-a-tipy/dane/pausalni-rezim-a-pausalni-dan-v-roce-2023/>
- VYCHOPENĚ, J. 2022. *Daň z příjmů 2022*. Praha: Wolters Kluwer ČR. 546 s. ISBN 978-80-7676-356-2.
- VZP, Všeobecná zdravotní pojišťovna. 2010. *Otázky týdne*. [online]. [Cit. 2023-06-19]. Dostupné z: <https://www.vzp.cz/o-nas/tiskove-centrum/otazky-tydne/stanoveni-vyse-pojistneho>
- VZP, Všeobecná zdravotní pojišťovna. 2023. *Informace pro zaměstnavatele: Jaký byl maximální vyměřovací základ?* [online]. [Cit. 2023-06-19]. Dostupné

z: <https://www.vzp.cz/platci/informace/zamestnavatel/vymerovaci-zaklad-a-vypocet-pojistneho/jaky-je-maximalni-vymerovaci-zaklad>

VZP, Všeobecná zdravotní pojišťovna. 2024a. *OSVČ – minimální výše záloh*. [online]. [Cit. 2024-02-24]. Dostupné z: <https://www.vzp.cz/platci/informace/osvc/osvc-minimalni-vyse-zaloh>

VZP, Všeobecná zdravotní pojišťovna. 2024b. *Platby zdravotního pojištění v roce 2024*. [online]. [Cit. 2024-03-16]. Dostupné z: <https://www.vzp.cz/o-nas/tiskove-centrum/otazky-tydne/platby-zdravotniho-pojisteni-v-roce-2024>

ZAHRADNÍČKOVÁ, S. 2019. *Bakalářská práce: Optimalizace daně z příjmů fyzických osob*. [online]. (PDF.) [Cit. 2024-03-24]. Dostupné z: chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://is.muni.cz/th/d94gs/Bakalarska_prace.pdf

Zákony pro lidi. 2023a. *Zákon č. 586/1992 Sb.* [online]. [Cit. 2023-11-15]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1992-586#p34>

Zákony pro lidi. 2023b. *Zákon č. 586/1992 Sb.* [online]. [Cit. 2023-11-15]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1992-586#p35>

ŽUROVEC, M. 2020a. *Ministerstvo financí ČR: přehled nejdůležitějších změn v gesci Ministerstva financí pro rok 2021* [online]. [cit. 2023-06-18]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/aktualne/tiskove-zpravy/2020/prehled-nejdulezitejsich-zmen-v-gesci-mi-40144>

ŽUROVEC, M. 2020b. *Ministerstvo financí ČR: Daňová revoluce se blíží. Poslanci schválili daňový balíček*. [online]. [cit. 2023-06-18]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/aktualne/tiskove-zpravy/2020/danova-revoluce-se-blizi-40169>

8 Seznam obrázků, tabulek, grafů a zkratk

8.1 Seznam tabulek

Tabulka 1	Sazby sociálního pojištění v roce 2023	20
Tabulka 2	Vybrané základny pro modelové příklady	26
Tabulka 3	Výše položek snižující základ daně platné pro zdaňovací období 2023	27
Tabulka 4	Výše slev a daňového zvýhodnění pro zdaňovací období 2023	28
Tabulka 5	Výpočet daně u poplatníka zaměstnanec s příjmy ve výši A-D.....	29
Tabulka 6	Výpočet daně u poplatníka OSVČ s příjmy ve výši A-B.....	30
Tabulka 7	Výpočet daně u poplatníka OSVČ s příjmy ve výši C.....	30
Tabulka 8	Výpočet daně u poplatníka OSVČ příjmy ve výši D	31
Tabulka 9	Výpočet daně u poplatníka zaměstnanec s příjmy ve výši A-D.....	32
Tabulka 10	Výpočet daně u poplatníka OSVČ s příjmy ve výši A-B.....	32
Tabulka 11	Výpočet daně u poplatníka OSVČ s příjmy ve výši C.....	33
Tabulka 12	Výpočet daně u poplatníka OSVČ s příjmy ve výši D.....	33
Tabulka 13	Výpočet daně u poplatníka zaměstnanec s příjmy ve výši A-D.....	34
Tabulka 14	Výpočet daně u poplatníka OSVČ s příjmy ve výši A-B.....	35
Tabulka 15	Výpočet daně u poplatníka OSVČ s příjmy ve výši C.....	35
Tabulka 16	Výpočet daně u poplatníka OSVČ s příjmy ve výši D.....	36
Tabulka 17	Výpočet daně u poplatníka zaměstnanec s příjmy ve výši A-D.....	37
Tabulka 18	Výpočet daně u poplatníka OSVČ s příjmy ve výši A-B.....	37
Tabulka 19	Výpočet daně u poplatníka OSVČ s příjmy ve výši C.....	38
Tabulka 20	Výpočet daně u poplatníka OSVČ s příjmy ve výši D.....	38
Tabulka 21	Výpočet daně u poplatníka zaměstnanec s příjmy ve výši A-D.....	39
Tabulka 22	Výpočet daně u poplatníka OSVČ s příjmy ve výši A-B.....	40
Tabulka 23	Výpočet daně u poplatníka OSVČ s příjmy ve výši C.....	40
Tabulka 24	Výpočet daně u poplatníka OSVČ s příjmy ve výši D.....	41
Tabulka 25	Výpočet odvodového zatížení zaměstnance s příjmy ve výši A.....	42
Tabulka 26	Výpočet odvodového zatížení OSVČ s příjmy ve výši A.....	42
Tabulka 27	Výpočet odvodového zatížení zaměstnance s příjmy ve výši B	43
Tabulka 28	Výpočet odvodového zatížení OSVČ s příjmy ve výši B	44
Tabulka 29	Výpočet odvodového zatížení zaměstnance s příjmy ve výši C	45
Tabulka 30	Výpočet odvodového zatížení OSVČ s příjmy ve výši C.....	46
Tabulka 31	Výpočet odvodového zatížení zaměstnance s příjmy ve výši D.....	47
Tabulka 32	Výpočet odvodového zatížení OSVČ s příjmy ve výši D.....	47
Tabulka 33	Výše dávek za platby ze sociální zabezpečení	56
Tabulka 34	Komparace odvodového zatížení poplatníků ve výši modelové základny A–B	59
Tabulka 35	Komparace odvodového zatížení poplatníků ve výši modelové základny C–D	60
Tabulka 36	Výpočet daňové povinnosti u obou skupin poplatníků	61
Tabulka 37	Komparace odvodového zatížení poplatníků ve výši modelové základny A–B	63
Tabulka 38	Komparace odvodového zatížení poplatníků ve výši modelové základny C–D	64
Tabulka 39	Výpočet daňové povinnosti u obou skupin poplatníků	65

Tabulka 40	Komparace odvodového zatížení poplatníků ve výši modelové základny A–B	67
Tabulka 41	Komparace odvodového zatížení poplatníků ve výši modelové základny C–D	68
Tabulka 42	Výpočet daňové povinnosti u obou skupin poplatníků	69
Tabulka 43	Komparace odvodového zatížení poplatníků ve výši modelové základny A–B	71
Tabulka 44	Komparace odvodového zatížení poplatníků ve výši modelové základny C–D	72

8.2 Seznam grafů

Graf 1	Relativní zatížení poplatníků z ročních příjmů ve výši modelové základny A	48
Graf 2	Relativní zatížení poplatníků z ročních příjmů ve výši modelové základny B	49
Graf 3	Relativní zatížení zaměstnance z ročních příjmů ve výši modelové základny C	50
Graf 4	Relativní zatížení OSVČ z ročních příjmů ve výši modelové základny C	50
Graf 5	Relativní zatížení zaměstnance z příjmů ve výši modelové základny D	51
Graf 6	Relativní zatížení OSVČ zaměstnance z příjmů ve výši modelové základny D	52

8.3 Seznam použitých zkratk

ČR	Česká republika
OSVČ	Osoba samostatně výdělečně činná
SP	Sociální pojištění
VZ	Vyměřovací základ
ZD	Základ daně
ZP	Zdravotní pojištění

Přílohy

- Příloha A Žádost na Generální finanční ředitelství
- Příloha B Poskytnuté statistické údaje
- Příloha C Naděje dožití při narození podle krajů (v letech)

Věc: Žádost o poskytnutí statistických údajů týkající se dani z příjmu fyzických osob – OSVČ

Vážení,

tímto Vás žádám o možnost poskytnout odpovědi na následující otázky. Tyto data využiji pouze ve své diplomové práci, jež se zabývá relativním odvodovým a pojistným zatížením fyzických osob.

Níže uvádím otázky, které jsou pro mou práci stěžejní:

1. Jaký je průměrný měsíční příjem podnikajících fyzických osob (OSVČ) za rok 2022?
2. Jaký je měsíční medián příjmů samostatně výdělečně činných za rok 2022?
3. Jaký je průměrný dílčí základ daně ze samostatné činnosti dle par. 7 za rok 2022?
4. Jaký je medián dílčího základu daně ze samostatné činnosti dle par. 7 za rok 2022?

Pokud by to bylo možné, ráda bych získala průměry / mediány osob samostatně výdělečně činných dle odvětví (či druhů živností – volné, vázané, koncesované a řemeslné).

Předem Vám děkuji za vyřízení mé žádosti.

S pozdravem

Bc. Miriam Švarcová

Zdroj: vlastní zpracování (2024)

RE: žádost o poskytnutí statistických údajů

Kníže Jan Ing. (GFŘ) <Jan.Knize@fs.mfcr.cz>

16.02.2024 10:27

Komu: Švarcová Miriam (S-PEF) Kopie: Oktábcová Lucie Ing. (GFŘ); Valigura B... ✓

Dobrý den, paní bakalářko,

zasílám požadované informace:

Vybrané údaje z daňových přiznání k DPFO		
Zdaňovací období	Průměrná hodnota ročních příjmů dle §7 ZDP (v Kč)	Průměrná hodnota základu daně dle §7 ZDP (v Kč)
2018	987 717,74	203 638,41
2019	992 685,22	199 881,21
2020	933 453,20	195 123,21
2021	1 033 986,08	211 904,45
2022	1 132 640,26	231 195,91

údaje z vyměřených daňových přiznání aktuálních k 29.12.2023

S pozdravem a přáním hezkého dne

Ing. Jan Kníže

Oddělení daňových statistik

Vedoucí oddělení

[Generální finanční ředitelství](#)

T : +420 296 853 848

M : +420 703 176 135

@ : jan.knize@fs.mfcr.cz

www.financnisprava.cz

Zdroj: Generální finanční ředitelství (2024)

Příloha C Naděje dožití při narození podle krajů (v letech)

Naděje dožití při narození podle krajů	Muži	Ženy
Hlavní město Praha	77,11	82,84
Středočeský kraj	75,40	81,42
Jihočeský kraj	75,62	81,30
Plzeňský kraj	75,23	81,09
Karlovarský kraj	73,21	79,22
Ústecký kraj	73,10	79,19
Liberecký kraj	74,88	81,02
Královéhradecký kraj	75,75	81,64
Pardubický kraj	75,60	81,23
Kraj Vysočina	76,23	81,93
Jihomoravský kraj	75,59	81,95
Olomoucký kraj	74,73	81,24
Zlínský kraj	74,98	81,81
Moravskoslezský kraj	73,25	80,28
Průměr	75,05	81,15

Zdroj: vlastní zpracování, ČSÚ (2024b)